

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών

Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η εικόνα του επαγγέλματος και οι προσδοκίες των εργαζομένων
παιδαγωγών στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής**

**The image of the profession and the expectations of early years edu-
cation and care teachers working in the municipal early childhood
centres of Attica**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ / NAME OF STUDENT

Μαρία Χειλάκη

Maria Cheilaki

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ / NAME OF THE SUPERVISOR

Τρυφαίνη Σιδηροπούλου

Trifeni Sidiropoulou

ΑΙΓΑΛΕΩ / AIGALEO 2023

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

The image of the profession and the expectations of early years education and care teachers working in the municipal early childhood centres of Attica

MARIA CHEILAKI

21142

mscedt21142@uniwa.gr

FIRST SUPERVISOR

TRIFENI SIDIROPOULOU

SECOND SUPERVISOR

PARASKEVI FOTI

AIGALEO 2023

Επιτροπή εξέτασης

Ημερομηνία εξέτασης: 17/2/2023

Όνόματα εξεταστών

Υπογραφή

1^{ος} Εξεταστής Τρυφαίνη Σιδηροπούλου

2^{ος} Εξεταστής Παρασκευή Φώτη

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένη Χειλάκη Μαρία του Θωμά, με αριθμό μητρώου 21142 φοιτήτρια του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων των Τμημάτων Βιοϊατρικών Επιστημών/ Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία/Παιδαγωγική τμήμα των Σχολών Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας/Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι το Φεβρουάριο του 2024 και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα,

Μαρία Χειλάκη

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την καθηγήτριά μου κυρία Τρυφαίνη Σιδηροπούλου- Κανέλλου, που είχε την εποπτεία της διπλωματικής μου εργασίας για τη βοήθεια, την στήριξη, την εμπύχωση της. Ήταν πάντα διαθέσιμη και πρόθυμη να με κατευθύνει και η πολύτιμη συμβολή της ήταν καθοριστική για τη διεκπεραίωση της εργασίας αυτής. Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ οφείλω και στην αφυπηρετήσαντα καθηγήτρια κυρία Τσαούλα Νάντια που μου εμπιστεύτηκε υλικό της παλαιότερης και μη δημοσιευμένης έρευνάς της καθώς και για την καθοδήγηση που μου παρείχε. Θέλω επίσης να ευχαριστήσω όλο το διδακτικό προσωπικό του μεταπτυχιακού και ιδιαίτερα την πρόεδρο κυρία Ευσταθία Παπαγεωργίου για την άρτια οργάνωση, την καθοδήγηση και τις γνώσεις που μας μετέφεραν. Δε θα μπορούσα να ξεχάσω το φίλο Χατζούδη Δημήτρη για τις πολύτιμες συμβουλές του σε στατιστικά θέματα.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου. Ο Βαγγέλης, ο σύζυγός μου στάθηκε δίπλα μου καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου σαν βράχος, στηρίζοντάς με ασταμάτητα και ουσιαστικά. Τα παιδιά μου, Λήδα και Ιάσοντας, παρά το νεαρό της ηλικίας τους με βοήθησαν με την υπομονή και την αγάπη τους.

Αφιέρωσεις

Στα παιδιά μου, Λήδα και Ιάσωνα

Περίληψη

Εισαγωγή: Ο παιδικός σταθμός αποτελεί το πρώτο περιβάλλον των παιδιών, μετά το σπίτι τους, στο οποίο κοινωνικοποιούνται και έρχονται σε επαφή με την οργανωμένη μάθηση. Η ολόπλευρη ανάπτυξη και ευημερία τους συνδέεται άμεσα με προσχολικές δομές που εφαρμόζουν υψηλής ποιότητας προγράμματα αγωγής. Ο ρόλος των παιδαγωγών είναι υψίστης σημασίας για τον καθορισμό αυτής της ποιότητας.

Σκοπός: Να αποσαφηνιστεί το τοπίο του επαγγελματικού habitus και να εμπλουτιστεί η κατανόησή του. Να διερευνηθεί αν θα αναδειχθούν νέα ερωτήματα για παιδαγωγούς, με προεκτάσεις σε φοιτητές, σπουδές, συνεργάτες αλλά και τα βρέφη και νήπια και τις οικογένειές τους. Όλες αυτές οι πληροφορίες που θα συλλέξουμε θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ώστε να ληφθούν αποφάσεις για τον επαναπροσδιορισμό των στόχων, τόσο των φορέων των παιδικών σταθμών, όσο και των φορέων που εκπαιδεύουν τους παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας.

Μέθοδος: Ποσοτική προσέγγιση με μεθοδολογικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Η ανάλυση θα είναι περιγραφική και θα περιλαμβάνει ορισμένα βασικά περιγραφικά μέτρα (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, επικρατούσα τιμή) και πίνακες συχνοτήτων. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθεί η σύγκριση μέσων όρων με ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης One Way ANOVA.

Αποτελέσματα: Τα ερωτηματολόγια που αναλύθηκαν ήταν 248. Από αυτά φαίνεται ότι οι παιδαγωγοί επιλέγουν τον τίτλο που αρμόζει στο επάγγελμά τους ανάλογα με τη σχολή αποφοίτησης. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός τους επηρεάζεται από τις σπουδές τους και την αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων. Η σημασία της παιδαγωγικής ομάδας και της συνεργασίας αναγνωρίζεται. Επιζητούν τη συνεργασία με τους γονείς. Επιθυμούν εξειδικευμένη βοήθεια, ώστε να διαχειριστούν παιδιά με σωματικές παθήσεις. Είναι υπέρ όλων των μορφών της επιμόρφωσης. Σε σχέση με το παρελθόν, το μορφωτικό τους επίπεδο είναι ψηλότερο. Ενδιαφέρονται περισσότερο για την ουσία του παιδαγωγικού τους έργου κι όχι τόσο για το φαίνεσθαι μέσω εκδηλώσεων.

Συμπεράσματα: Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι οι παιδαγωγοί αγαπούν τη δουλειά τους και αντιλαμβάνονται την σπουδαιότητα του έργου τους. Εξελίσσονται όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο και έχουν κατανοήσει την αναγκαιότητα της επαγγελματικής ανά-

πτυξης. Επιθυμούν να επιμορφώνονται με όλους τους τρόπους. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν από τους φορείς απασχόλησης αλλά και τα πανεπιστήμια. Με δεδομένο ότι διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες και συνέδρια πραγματοποιούνται συχνά, είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση και στις παρεμβάσεις εντός του πεδίου δράσης των παιδαγωγών, δηλαδή τον παιδικό σταθμό.

Λέξεις κλειδιά: παιδικός σταθμός, παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, επαγγελματική ανάπτυξη, προσωπική θεωρία

Abstract

Introduction: Early childhood centre is concerned as the first environment of children second to their home, in which they socialize and come into contact with the organized learning. Their holistic development and well-being is directly linked to preschool structures that implement high-quality education programs. The role of early years education and care teachers is crucial in determining the quality provided.

Purpose: To clarify the frame of the professional habitus and to enrich its understanding. Also, to further investigate if new questions will raise with regards to early years education and care teachers, extending to students, studies and fellow workers as well as babies, toddlers and their families. All the information collected could be used for decision making on redefining the aims of the early years education sector as well as the early year educators training organizations babies.

Method: Quantitative approach, using the methodology of questionnaires. The analysis will be descriptive and will include basic descriptive measures (e.g., mean, standard deviation, mode, etc.), as well as frequency tables. Furthermore, we will compare the mean scores by analyzing their variance using One-Way ANOVA.

Results: In total, the analyzed questionnaires were 248. From these questionnaires, it appears that early years education and care teachers select the title that suits their profession depending on the school they graduated. The pedagogical part of their profession is influenced by their studies and the interaction among colleagues. The importance of the pedagogical team and cooperation is recognized. Cooperation with parents is sought. Specialized help to manage children with physical issues is required. They stand in favor of all forms of future training. Compared to the past, the educational level is evaluated as higher. They are more interested in the essence of their educational work and not so much for appearances through events.

Discussion: To conclude, early years education and care teachers love their profession and fully understand the importance of their work. They keep evolving in terms of their educational level and understand the necessity of their professional development. They desire to be educated in various ways. The results of this research are important to be further used by employment agencies and universities. Given that lectures, seminars, workshops and

conferences are often held, it is important to emphasize in-service training and interventions within the actual field of action of the early years education and care teachers educators, i.e. the nursery school.

Key words: early childhood centre, early years education and care teachers, professional development, personal theory

Περιεχόμενα

Δήλωση συγγραφέα μεταπτυχιακής εργασίας.....	iv
Ευχαριστίες.....	v
Αφιερώσεις.....	vi
Περίληψη.....	vii
Abstract.....	ix
Κατάλογος Πινάκων.....	xiii
Κατάλογος Γραφημάτων.....	xiv
Συνομογραφίες.....	xv
Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή.....	2
1. Θεωρητική προσέγγιση.....	5
1.1. Η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.....	5
1.2. Ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.....	8
1.3. Επαγγελματική ανάπτυξη.....	9
1.4. Θεωρίες μάθησης ενηλίκων.....	11
1.5. Προσωπική θεωρία.....	13
1.6. Επιμόρφωση παιδαγωγών.....	15
1.7. Παραδείγματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης.....	15
2. Ερευνητική προσέγγιση.....	18
2.1. Ερευνητικά ερωτήματα, σκοπός-στόχοι της έρευνας.....	18
2.2. Ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση-διαδικασία.....	18
2.3. Δυσκολίες κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.....	21
3. Δεδομένα- αποτελέσματα έρευνας.....	23
3.1. Δημογραφικά.....	23
3.2. Μέση τιμή (mean) και τυπική απόκλιση, βασικές ερωτήσεις.....	26
3.2.1. Ελεύθερος χρόνος.....	26
3.2.2. Εικόνα του επαγγέλματος.....	27
3.2.3. Προσδοκίες επαγγέλματος.....	33
3.3. Σύγκριση μέσωσν όρων - ANOVA.....	38
3.3.1. Ηλικία.....	38
3.3.2. Σπουδές.....	39
3.3.3. Σπουδές από επιλογή.....	42

3.3.4. Οικογενειακή Κατάσταση.....	44
3.3.5. Παιδιά στην οικογένεια του παιδαγωγού	44
3.3.6. Οικονομική κατάσταση	47
3.3.7. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό	47
3.3.8. Σχέση εργασίας.....	49
3.3.9. Θέση ευθύνης-προϊστάμενες.....	51
3.4. Αποτελέσματα ανοιχτού τύπου ερωτήσεων.....	53
4. Πριν και τώρα. Συγκριτικά αποτελέσματα	56
4.1. Δημογραφικά.....	56
4.2. Εικόνα του επαγγέλματος	59
4.2.1. Προτίμηση ηλικιακών ομάδων.....	59
4.2.2. Τίτλος επαγγέλματος.....	59
4.2.3. Παράγοντες που επηρεάζουν το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος.....	60
4.2.4. Τρόποι παρουσίασης παιδαγωγικού έργου	61
4.2.5. Τα κυριότερα προβλήματα του επαγγέλματος.....	61
4.2.6. Δυσκολίες στην ομάδα της τάξης- διαχείριση	62
4.3. Προσδοκίες επαγγέλματος.....	62
4.3.1. Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων σε τάξη	62
4.3.2. Επιμόρφωση.....	63
4.3.3. Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας.....	63
4.3.4. Προτάσεις αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.....	64
5. Συζήτηση αποτελεσμάτων- Συμπεράσματα	68
Αναφορές.....	73
Παράρτημα Α. Έγκριση πρότασης από ΕΗΔΕ-Ερωτηματολόγιο	79
Παράρτημα Β. Δημογραφικά	90
Παράρτημα Γ. Περιγραφικά στατιστικά μέτρα και πίνακες συχνοτήτων.....	110
Παράρτημα Δ. Σύγκριση Μέσων Όρων (ενδεικτικά)	141

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Φύλο.....	23
Πίνακας 2. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την ηλικία.....	40
Πίνακας 3. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τις σπουδές.....	41
Πίνακας 4. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την επιλογή των συγκεκριμένων σπουδών.....	43
Πίνακας 5. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την οικογενειακή κατάσταση	45
Πίνακας 6. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα παιδιά στην οικογένεια.....	46
Πίνακας 7. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την οικονομική κατάσταση.....	46
Πίνακας 8. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό	48
Πίνακας 9. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη σχέση εργασίας.....	50
Πίνακας 10. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη θέση προϊστάμενου	52
Πίνακας 11. Η πιο ευχάριστη εμπειρία.....	53
Πίνακας 12. Η πιο δυσάρεστη εμπειρία	54
Πίνακας 13. Συγκριτικά αποτελέσματα.....	64

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1. Ηλικιακές ομάδες	23
Γράφημα 2. Σπουδές	23
Γράφημα 3. Επιπλέον σπουδές	24
Γράφημα 4. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας	25
Γράφημα 5. Διάθεση ελεύθερου χρόνου.....	26
Γράφημα 6. Τίτλος επαγγέλματος.....	27
Γράφημα 7. Επιρροές παιδαγωγικού μέρους επαγγέλματος.....	28
Γράφημα 8. Ποιοι καινοτομούν	28
Γράφημα 9. Παρουσίαση παιδαγωγικού έργου	29
Γράφημα 10. Παραμονή στον επαγγελματικό χώρο	30
Γράφημα 11. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας.....	31
Γράφημα 12. Κυριότερα προβλήματα	32
Γράφημα 13. Εξειδικευμένη βοήθεια	32
Γράφημα 14. Επικοινωνία με γονείς	33
Γράφημα 15. Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά εργαζόμενων στην τάξη	34
Γράφημα 16.Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά υπεύθυνης παιδικού σταθμού.....	34
Γράφημα 17. Αντιλήψεις για επιμόρφωση	36
Γράφημα 18. Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας.....	36
Γράφημα 19. Ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλιών γονέων για θέματα του Π.Σ.....	37
Γράφημα 20. Αναβάθμιση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών.....	37

Συντομογραφίες

	Αγγλική ορολογία	Ελληνική ορολογία
MOODLE	Modular object oriented dynamic learning environment	Αρθρωτό αντικειμενοστραφές δυναμικό περιβάλλον εκπαίδευσης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης	Organization for Economic Cooperation and Development
EAN	National Rural Kindergartens	Εθνικά Αγροτικά Νηπιοτροφεία
ΕΑΠΣ	National Rural Children's Nursery	Εθνικούς Αγροτικούς Παιδικούς Σταθμούς
ΚΕΔΚΕ	Central Union of Municipalities and Communities of Greece	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΚΥΑ	Joint Ministerial Decision	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΒΣ	State Nursery Schools	Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί
ΕΑΔΑΠ	Company for the Development and Creative Employment of Children	Εταιρεία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών
IEDPE	European Institute for the Development of the Capabilities of All Children	Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων όλων των Παιδιών
ΤΕΙ	Technological Educational Institute	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΔΣ	Board of directors	Διοικητικό Συμβούλιο
ΕΗΔΕ	Research Ethics and Ethics Committee	Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας
ΠΑΔΑ	University of West Attica	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
ΙΕΚ	Vocational Training Institute	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΑΕΙ	Higher Education Institution	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΕΣΠΑ	Corporate Agreement for the Development Framework	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης

Πρόλογος

Οι παιδαγωγοί που εργάζονται σε παιδικούς σταθμούς αποτελούν μαζί με τους γονείς τους σημαντικούς ενήλικες στη ζωή ενός παιδιού και καθορίζουν με την στάση τους την ανάπτυξή του αλλά και τη μετέπειτα πορεία του. Πολλές έρευνες έχουν γίνει για το ρόλο τους, για τις απόψεις και στάσεις τους σε εξειδικευμένα ζητήματα όπως π.χ. διαφορετικότητα των παιδιών, δυσκολίες μάθησης των παιδιών, αξία της μουσικής αγωγής κ.ά. Περιορισμένες έρευνες όμως παρουσιάζονται βιβλιογραφικά στον ίδιο τον παιδαγωγό ως επαγγελματία και ως άνθρωπο, αλλά και μελέτες οι οποίες να καταγράφουν και να διερευνούν τις ανάγκες του ή να μελετούν τις απόψεις του για διάφορα θέματα που αφορούν το επάγγελμά του και βέβαια τις προσδοκίες του από αυτό.

Στην έρευνα που παρουσιάζεται παρακάτω γίνεται προσπάθεια να αναλυθούν τα χαρακτηριστικά, οι απόψεις και οι πρακτικές των παιδαγωγών που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς που βρίσκονται στο νομό Αττικής.

Με αφετηρία την σχεδόν εικοσαετή εμπειρία μου στον χώρο του παιδικού σταθμού και κίνητρο την αναζήτηση απαντήσεων σε προβληματισμούς και ερωτήματα που επηρεάζουν τους παιδαγωγούς, τους γονείς αλλά και τα παιδιά, έγινε προσπάθεια να μελετηθεί το φαινόμενο και να στοιχειοθετηθεί μία σαφής εικόνα.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία λοιπόν, θα διερευνηθούν οι αντιλήψεις που έχουν οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας για το επάγγελμά τους καθώς και οι προσδοκίες τους από αυτό. Θα πραγματοποιηθεί έρευνα σε Παιδικούς Σταθμούς στο νομό Αττικής. Η έρευνα θα είναι ποσοτική, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο το ερωτηματολόγιο προς τους παιδαγωγούς (Δημητρόπουλος, 2009`Cohen, Manion, & Morisson, 2008).

Το θεωρητικό πλαίσιο, στο οποίο στηρίχθηκε η έρευνα, είναι οι θεωρίες μάθησης ενηλίκων και ειδικότερα η θεωρία της Μετασχηματιστικής μάθησης, όπου εμπνευστής της υπήρξε ο Jack Mezirow. Η προσωπική θεωρία, οι θεωρίες της επαγγελματικής ανάπτυξης και τα είδη της, αποτελούν επίσης μέρος του θεωρητικού πλαισίου της παρούσας εργασίας.

Εισαγωγή

Τα πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών είναι υψίστης σημασίας για τη μετέπειτα ανάπτυξή τους. Ειδικότερα, στα τρία πρώτα χρόνια, τίθενται οι βάσεις για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, θέτοντας τα θεμέλια της μελλοντικής τους ανάπτυξης (Μεγαλονίδου, 2022). Πιο συγκεκριμένα, η ευαισθησία του εγκεφάλου στην ανάπτυξη του συναισθηματικού ελέγχου, στις κοινωνικές δεξιότητες, στην ανάπτυξη της γλώσσας αλλά και στην απόκτηση συλλογιστικής σκέψης κορυφώνεται το αργότερο μέχρι τα τρία χρόνια και έπειτα αρχίζει να φθίνει (OECD, 2015). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις στα πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και κρίνονται απαραίτητες ώστε να τοποθετηθούν τα θεμέλια για αποτελεσματικότερη μάθηση και ανάπτυξη στα επόμενα στάδια. Έτσι, η προσχολική εκπαίδευση τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει βρεθεί στο επίκεντρο της πολιτικής στις χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης-ΟΟΣΑ (Μεγαλονίδου, 2022).

Η ποιότητα της παρεχόμενης προσχολικής εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με τα προσόντα, τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες του προσωπικού που εργάζεται σε παιδικούς σταθμούς. Η τυπική εκπαίδευση αναφέρεται σε όλα τα παραπάνω, η επαγγελματική ανάπτυξη όμως προσφέρει στους παιδαγωγούς που ήδη εργάζονται, τη δυνατότητα και την ευκαιρία να επικαιροποιήσουν τις γνώσεις τους και τις πρακτικές τους. Έρευνες έχουν δείξει ότι η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη συνδέεται με υψηλότερα επίπεδα της ποιότητας (Linberg, Klucziok, Burghardt, & Freund, 2019). Επιπρόσθετα, όταν η επιμόρφωση του προσωπικού είναι ενδοϋπηρεσιακή αυτό έχει ως αποτέλεσμα, υψηλής ποιότητας αλληλεπιδράσεις παιδαγωγών- παιδιών (Schaack, Le, & Setodji, 2017). Παράλληλα, η προσωπική θεωρία κάθε παιδαγωγού, που περιλαμβάνει τις προσωπικές αντιλήψεις, πεποιθήσεις, στάσεις, αξίες που αναφέρονται στους σκοπούς της παιδαγωγικής, στον τρόπο μάθησης, στη φύση της παιδικής ηλικίας (Kagan, 1992), κατέχει εξέχουσα σημασία καθώς επηρεάζει το παιδαγωγικό έργο.

Με βάση όλα τα παραπάνω, κρίνεται σκόπιμη η διεξαγωγή μίας εμπειρικής έρευνας που θα εστιάζει στους παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της έρευνας είναι η αποσαφήνιση του επαγγελματικού habitus, ώστε να οδηγήσει στον επαναπροσδιορισμό των στόχων των φορέων των παιδικών σταθμών, αλλά και των φορέων που εκπαιδεύουν τους παιδαγωγούς. Πιο συγκεκριμένα, θα διερευνηθούν τα παρακάτω ερευνητικά

ερωτήματα: Έχουν οι παιδαγωγοί που εργάζονται στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής κοινά χαρακτηριστικά, κοινή εικόνα για τις επιθυμίες, τις στάσεις και τις πρακτικές τους; Κατά πόσο έχει διαφοροποιηθεί αυτή η εικόνα μετά από σχεδόν 20 χρόνια;

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι ποσοτική προσέγγιση με μεθοδολογικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Η ανάλυση είναι περιγραφική και περιλαμβάνει ορισμένα περιγραφικά μέτρα, όπως μέση τιμή, τυπική απόκλιση και πίνακες συχνοτήτων. Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκε σύγκριση μέσων όρων με ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης One Way ANOVA. Τα ερωτηματολόγια που συγκεντρώθηκαν από τις παιδαγωγούς ήταν 257, εκ των οποίων 248 αναλύθηκαν. Αποκλείστηκαν 9 ερωτηματολόγια ως άκυρα καθώς όπως προέκυψε από τις απαντήσεις κάποιοι παιδαγωγοί δεν εργάζονταν στην Αττική, που αποτελούσε προϋπόθεση για τη συμμετοχή, αλλά στην περιφέρεια και κάποιοι άλλοι σε ιδιωτικούς σταθμούς και όχι σε δημοτικούς.

Η παρούσα εργασία-έρευνα αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο, που περιλαμβάνει το θεωρητικό μέρος παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα από το 1829 έως σήμερα. Έπειτα, γίνεται αναφορά στον ρόλο του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας και στη σημαντικότητά του. Προχωρώντας το θεωρητικό μέρος, αναπτύσσεται η επαγγελματική ανάπτυξη, η οποία στηρίζεται στις θεωρίες μάθησης ενηλίκων, ακολουθεί η προσωπική θεωρία και η επιμόρφωση παιδαγωγών, καθώς ακόμα παρατίθενται και παραδείγματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης. Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ερευνητική προσέγγιση, με τα ερωτήματα, το στόχο και τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, καθώς και τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα δεδομένα της έρευνας. Τα δημογραφικά αποτελέσματα, η μέση τιμή και η τυπική απόκλιση στις βασικές ερωτήσεις, η σύγκριση μέσων όρων και τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των ανοιχτού τύπου ερωτημάτων. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα συγκριτικά αποτελέσματα με την προηγούμενη έρευνα και στο πέμπτο κεφάλαιο, αναφέρονται τα γενικά συμπεράσματα της έρευνας. Ακολουθεί παράρτημα στο οποίο υπάρχει το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε, καθώς και το output του spss.

Σε γενικές γραμμές είναι εμφανές από τα συμπεράσματα ότι σκιαγραφήθηκε η εικόνα των παιδαγωγών με βάση τα δημογραφικά στοιχεία, τις απόψεις και τις πληροφορίες που αφορούν την εικόνα που έχουν για το επάγγελμά τους, τον εαυτό τους, τους συνα-

δέλφους και τις προσδοκίες τους από τον εργασιακό τους χώρο. Παράλληλα, εντοπίστηκαν τα σημεία εκείνα, στα οποία αυτή η εικόνα έχει διαφοροποιηθεί με το πέρασμα των χρόνων.

1. Θεωρητική προσέγγιση

1.1. Η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα

Ξεκινώντας την ιστορική αναδρομή για την ίδρυση των προσχολικών ιδρυμάτων φροντίδας και αγωγής στο ελληνικό κράτος πηγαίνουμε στο 1829. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, με τη βοήθεια εθνικών ευεργετών και φιλανθρωπικών εισφορών, προσπάθησε να δημιουργήσει το θεσμό της παιδικής προστασίας ιδρύοντας ορφανοτροφείο στην Αίγινα, το οποίο είχε σαν σκοπό του όχι μόνο την προστασία αλλά και την εκπαίδευση των ορφανών παιδιών (Τζάνη & Παμουκτσόγλου, 2003). Μερικά μόλις χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1833, ο Όθωνας με Βασιλικό Διάταγμα ιδρύει το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών, με σκοπό την μέριμνα για τα απροστάτευτα βρέφη αλλά και τη δημιουργία σχολής βρεφοκόμων (Σαλωνίδης, Ζέρβα, Σιδηροπούλου, & Ζέρβας, 2008). Συνεχίζοντας, κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε στην Αικατερίνη Λασκαρίδου, ένα ιστορικό πρόσωπο, όπου το έργο της είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την προσχολική αγωγή αφού, με τη δική της συμβολή έκανε την εμφάνισή του το πρώτο ωρολόγιο αναλυτικό πρόγραμμα, βασισμένο στο γερμανικό παιδαγωγικό σύστημα του Fröbel. Το 1897 ίδρυσε τον «Πρότυπο Νηπιακό Κήπο», όπου ήταν το πρώτο νηπιαγωγείο στην Αθήνα αλλά και το Διδασκαλείο (Ξενίδης, 2007).

Το 1922 με παρέμβαση της Πολιτείας και συγκεκριμένα το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, με νόμο (Ν.2882/1922) αποφασίζει τη δημιουργία ανεξάρτητου τομέα με την ονομασία «Τμήμα Πρώτης Παιδικής Ηλικίας». Με αφορμή την προσπάθεια δημιουργίας κρατικού θεσμού για την προσχολική αγωγή ιδρύονται οι πρώτοι παιδικοί σταθμοί, τα νηπιαγωγεία αλλά και οι πρώτοι εργοστασιακοί σταθμοί, για τα παιδιά των γυναικών που εργάζονταν. Βασικό στόχο τους είχαν την περίθαλψη και όχι την προσχολική εκπαίδευση, η οποία προέκυπτε μόνο ως συμπληρωματικός ρόλος εξαιτίας της ταύτισης με το σκοπό ίδρυσης των ορφανοτροφείων (ΕΑΔΑΠ, 2003· Καλλιγιά, 1990· Παπαθανασίου, 2000). Το 1927 έπειτα από την πρωτοβουλία και την οικονομική στήριξη της Λαίδης Κρώσφηλντ ιδρύθηκε το εθνικό σωματείο «Παιδική Στέγη» με σκοπό την περίθαλψη, τη φροντίδα, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νηπίων που φιλοξενούνταν στο ίδρυμα, όπως επίσης και των παιδιών των υπαλλήλων του ιδρύματος. Την ίδια χρονιά, ιδρύθηκε και ο πρώτος παιδικός σταθμός του Δήμου Αθηναίων στην Ακαδημία Πλάτωνος (Δαράκη & Αραβαντινού-Χατζηκωνσταντίνου, 1981). Παρατηρούμε λοιπόν, ότι στην Ελλάδα υπήρχαν δύο θεσμοί, παράλληλοι οι οποίοι αφορούσαν την ίδια ηλικιακή

ομάδα, ο θεσμός των νηπιαγωγείων και ο θεσμός των παιδικών σταθμών, με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται από το κράτος σε αυτόν του νηπιαγωγείου. Τα παιδιά κάτω των τριών χρόνων αγνοούνται εντελώς από την κρατική μέριμνα και δεν συμπεριλαμβάνονται πουθενά, για το λόγο αυτό, την ίδρυση βρεφονηπιακών σταθμών ανέλαβαν διάφορα φιλανθρωπικά σωματεία (ΕΑΔΑΠ, 2003). Στο σημείο αυτό κρίνεται αξιοσημείωτο το γεγονός ότι από το 1937, που φτιάχτηκε το πρώτο ημερήσιο πρόγραμμα των «Εθνικών Παιδικών Σταθμών», έως το 1977 ίσχυε το ίδιο.

Συνεχίζοντας την ιστορική αναδρομή, κατά την περίοδο της κατοχής, οι παιδικοί σταθμοί είχαν ως κύριο μέλημά τους την περίθαλψη και τη διαπαιδαγώγηση των νηπίων, για να μπορούν οι μητέρες να απασχολούνται με αγροτικές ή άλλες εργασίες για βιοποριστικούς λόγους. Επιπλέον, το βιοτικό επίπεδο στις αγροτικές περιοχές ήταν τόσο χαμηλό που ήταν αδύνατο να καλυφθούν οι αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών. Για το λόγο αυτό, κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου ιδρύθηκαν τα «Εθνικά Αγροτικά Νηπιτροφεία» (ΕΑΝ) τα οποία βρίσκονταν σε παραμεθόριες περιοχές και ειδικότερα στα σύνορα με το τότε γιουγκοσλαβικό κράτος. Η δομή τους θύμιζε τα οικοτροφεία, αλλά και τους εθνικούς παιδικούς σταθμούς, καθώς υπήρχε και η δυνατότητα φιλοξενίας κάποιων νηπίων έως την είσοδό τους στο δημοτικό σχολείο, ενώ κάποια από αυτά λειτουργούσαν και ως κατασκηνώσεις. Από το 1943 όμως και έως το 1973 διέθεταν ξεχωριστό πρόγραμμα από αυτό των παιδικών σταθμών (Σαλωνίδης κα., 2008).

Το 1955, το φθινόπωρο ιδρύθηκε το Κέντρο Βρεφών «Μητέρα», με κύριο σκοπό του την μέριμνα για τα ορφανά παιδιά αλλά και για εκείνα που στερούνται ενός ομαλού οικογενειακού περιβάλλοντος. Το ίδρυμα, βοήθουσε στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών μέχρι την ένταξή τους σε κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα μεριμνούσε για την αποκατάσταση των μητέρων των παιδιών αυτών, προστατεύοντας συγχρόνως τις άγαμες μητέρες. Παράλληλα, αποτέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα εκπαίδευσης βρεφοκόμων, ενώ επίσης μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων, συνέβαλε στην κατάλληλη ενημέρωση, αναφορικά με μεθόδους που συνεισφέρουν στην συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα το αίσθημα ασφάλειας (Κέντρο Βρεφών "Η Μητέρα", n.d.).

Κατά τη διάρκεια των ετών 1965 έως το 1987 παρατηρείται μεγάλη αύξηση στη δημιουργία ιδρυμάτων προσχολικής αγωγής και πλέον οι παιδικοί σταθμοί αρχίζουν να υπάγονται στη Διεύθυνση Παιδικής Προστασίας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Το

1973 τα EAN μετονομάζονται σε Εθνικούς Αγροτικούς Παιδικούς Σταθμούς (ΕΑΠΣ) και γίνεται πλέον συζήτηση για τα παιδαγωγικά προγράμματα, ημερήσια και αναλυτικά, ενώ ταυτόχρονα γίνεται αναφορά στα προσόντα του προσωπικού που θεωρούνται αναγκαία, τις σχολές από τις οποίες θα έπρεπε να έχουν αποφοιτήσει, καθώς και για τις αναλογίες παιδαγωγών παιδιών. Το 1984 τα ΕΑΠΣ γίνονται οι Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί (ΚΒΣ) (Σαλωνίδης κα., 2008). Το 1988, με τον νέο Κανονισμό Λειτουργίας, ορίζεται ότι ο σκοπός των παιδικών σταθμών είναι η διατροφή, η διαπαιδαγώγηση και η ψυχαγωγία βρεφών και νηπίων, των οποίων οι γονείς εργάζονται ή λόγω άλλων κοινωνικών αιτιών δε δύναται να τους παραχθεί η απαραίτητη φροντίδα από το οικογενειακό τους περιβάλλον (Παπαθανασίου, 2000), ενώ παράλληλα δημοσιεύεται και νέο ημερήσιο πρόγραμμα. Παρά το γεγονός ότι για πρώτη φορά εμφανίζονται σημεία παιδοκεντρισμού, ο ασυλιακός χαρακτήρας παραμένει, ορίζοντας την πρόνοια ως πρωταρχικό σκοπό.

Το 1994, μεταβιβάζονται οι παιδικοί σταθμοί στην τοπική αυτοδιοίκηση με γενικότερη εποπτεία από το Υπουργείο Εσωτερικών. Το γεγονός αυτό υποχρεώνει τους δήμους και τις κοινότητες της επικράτειας στην εξολοκλήρου ανάληψη ευθύνης, για την οργάνωση, διαχείριση ή και την ενσωμάτωση των νέων ιδρυμάτων με την εποπτεία των Νομικών Προσώπων, με εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας, που ψηφίζονταν από το διοικητικό συμβούλιο του νεοσύστατου Νομικού Προσώπου και λαμβάνοντας υπόψη τον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών και Κοινοτικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» (ΕΑΔΑΠ, 2003· Σαλωνίδης κα., 2008). Σύμφωνα με τη Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΚΕ), με τον συγκεκριμένο νόμο το 36% των παιδικών σταθμών της χώρας μεταφέρθηκε στην τοπική αυτοδιοίκηση και μετονομάστηκαν σε Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί (Νούσια & Ράπτης, 2022).

Το 2002 σε Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 2 όπου ορίζεται ο σκοπός των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, αναφέρεται ξεκάθαρα ότι αποτελούν χώρους αγωγής και ασφαλούς διαμονής για τα παιδιά, με σκοπό την παροχή ενιαίας προσχολικής αγωγής, σύμφωνα με τα νέα επιστημονικά δεδομένα. Παράλληλα, οι παιδαγωγοί θα πρέπει να φροντίζουν για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών τόσο σωματικά και νοητικά, όσο συναισθηματικά και κοινωνικά, εξαλείφοντας ταυτόχρονα οποιοσδήποτε διαφορές προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους. Επιπρόσθετα, σκοπός των παιδικών σταθμών είναι η εξυπηρέτηση των γονέων αλλά και η ευαισθητοποίησή τους σε παιδαγωγικά και ψυχολογικά

θέματα. Κλείνοντας, παρατηρούμε ότι δίνεται βαρύτητα και στην ομαλή προσαρμογή των παιδιών από το οικογενειακό περιβάλλον σε αυτό του παιδικού σταθμού αλλά και στην παροχή ημερήσιας διατροφής και φροντίδας τηρώντας όλους τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας (ΚΥΑ 16065/2002 - ΦΕΚ 497/22-4-2002). Ο τελευταίος πρότυπος κανονισμός λειτουργίας παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών που δημοσιεύθηκε το 2017 συμβαδίζει με τον προηγούμενο όσον αφορά τους σκοπούς επισημαίνοντας ότι αποτελούν «δομές αγωγής και διαπαιδαγώγησης» (ΚΥΑ 41087/2017 - ΦΕΚ 4249/Β/5-12-2017).

Από την ίδρυση των παιδικών σταθμών έως σήμερα μπορούμε να πούμε ότι παρατηρείται μία σταδιακή εξέλιξη, ειδικά όσον αφορά τον όρο αγωγή και φροντίδα, φτάνοντας στις μέρες μας τονίζεται ο ρόλος του παιδαγωγικού προσωπικού, όπου μέσα από επίσημα έγγραφα πια, καλείται επισήμως, να πραγματοποιεί ημερήσιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην ομαλή και ταυτόχρονα ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.

1.2. Ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας

Οι παιδικοί σταθμοί αποτελούν το πρώτο περιβάλλον των παιδιών, μετά το σπίτι τους, στο οποίο κοινωνικοποιούνται και έρχονται σε επαφή με την οργανωμένη μάθηση. Τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο του παιδικού σταθμού και στην προσχολική αγωγή γενικότερα. Με βάση τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα, ο χαρακτήρας των παιδιών αρχίζει να διαμορφώνεται από την βρεφική ακόμα ηλικία, κάτι που καθιστά απολύτως κατανοητή την αναγκαιότητα για προσχολική αγωγή και φροντίδα στην ανάπτυξη του μικρού παιδιού αλλά και στην υποστήριξη της οικογένειάς του (Μπέλλου-Μυλωνά & Σιδηροπούλου, 2006). Επιπρόσθετα, ο αυξανόμενος αριθμός των εργαζόμενων μητέρων, αλλά και των μονογονεϊκών οικογενειών, καθώς και οι μειωμένες ευκαιρίες για παιχνίδι και κοινωνικοποίηση των παιδιών των μεγαλουπόλεων, αποτελούν επιπλέον λόγους για το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προσχολική αγωγή (Ντολιοπούλου, 2006).

Έρευνες που έχουν διεξαχθεί από τον χώρο των νευροεπιστημών έχουν αποδείξει ότι τα τρία πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, η ευαισθησία του εγκεφάλου στις πολύ σημαντικές περιοχές που συνδέονται με την ανάπτυξη της γλώσσας, της συναισθηματικής ανάπτυξης και της απόκτησης κοινω-

νικών δεξιοτήτων, παρουσιάζει πολύ γρήγορη ανάπτυξη και προσαρμοστικότητα. Επομένως, τα πρώτα χρόνια θέτουν τα θεμέλια για την μελλοντική ανάπτυξη των παιδιών (Naudeau, Kataoka, Valerio, Neuman, & Kennedy Elder, 2011)

Σύμφωνα με τα πορίσματα των ερευνών η ολόπλευρη ανάπτυξη και η ευημερία των παιδιών προέρχεται κατά κύριο λόγο, από προσχολικές δομές οι οποίες εφαρμόζουν υψηλής ποιότητας προγράμματα αγωγής και φροντίδας (Hutchins, Frances, & Saggars, 2009). Η βελτίωση της ευημερίας των μικρών παιδιών και η πρώιμη μάθηση αποτελούν θεμέλιο όχι μόνο για τη δια βίου μάθηση, αλλά και για όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου (Μεγαλονίδου, 2022).

Με βάση τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής αγωγής είναι πολύ σπουδαίος και αποτελεί σημαντικό παράγοντα ως προς τον καθορισμό της ποιότητας. Η άρτια αρχική κατάρτιση, η οποία επιβάλλεται να είναι συνεχής επιτρέπει την εκπλήρωση του ρόλου αυτού. Ταυτόχρονα, οι συνθήκες εργασίας που είναι υποστηρικτικές και συμπεριλαμβάνουν την επαγγελματική ηγεσία, δημιουργούν ευκαιρίες παρατήρησης, προβληματισμού, προγραμματισμού, ομαδικής εργασίας και συνεργασίας με τους γονείς (Σιδηροπούλου & Μουσένα, 2017).

1.3. Επαγγελματική ανάπτυξη

Η ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται στο εκπαιδευτικό περιβάλλον έχει άμεση σχέση με την επαγγελματική εκπαίδευση των παιδαγωγών, τον επαγγελματισμό τους και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξή τους, ώστε να συμβαδίζει με τις νέες απαιτήσεις της εποχής. Με τον όρο επαγγελματική ανάπτυξη, εννοούμε μία αδιάκοπη διαδικασία μάθησης μέσω της οποίας οι παιδαγωγοί κατακτούν γνώσεις και δεξιότητες που συνδέονται με το επάγγελμά τους, αλλά ταυτόχρονα και τις δεξιότητες και πεποιθήσεις, που θα τους καταστήσουν ικανούς στην εκπλήρωση του επαγγελματικού τους ρόλου. Όλη αυτή η διαδικασία δε γίνεται αυτόματα, ούτε είναι ομαδική, αντιθέτως, αποτελεί μία προσωπική πορεία διαμόρφωσης της επαγγελματικής ταυτότητας που έχει άμεση σχέση με την αυτοεικόνα των παιδαγωγών, τα κίνητρα που έχουν από το επάγγελμά τους, καθώς επίσης και την αντίληψή τους για τον ρόλο τους άμεσα, αλλά και μακροπρόθεσμα (Παπαναούμ, 2014). Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι στην βιβλιογραφία υπάρχει μεγάλος αριθμός ορισμών για την έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης. Στην παρούσα

εργασία, θα αναφερθούν μερικοί από αυτούς, οι οποίοι θεωρήθηκαν περισσότερο σημαντικοί και συνάδουν με την παρούσα έρευνα.

Αναπόσπαστο κομμάτι της επαγγελματικής ανάπτυξης αποτελούν οι σπουδές του παιδαγωγού τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό, διδακτορικό και μεταδιδακτορικό επίπεδο. Παράλληλα, η παρακολούθηση συνεδρίων και επαγγελματικών συναντήσεων, το επίσημα δομημένο και οργανωμένο mentoring, όπως και η προσωπική επιθυμία για μελέτη ερευνών και δημοσιεύσεων που τον αφορούν επαγγελματικά, αποτελούν διαδικασίες που περιλαμβάνονται στην επαγγελματική ανάπτυξη (Ganser, 2000). Σύμφωνα με τον Glatthorn μέσω της διαδικασίας της αποκόμισης εμπειριών, της ανάλυσης και του αναστοχασμού που κάνει ένας παιδαγωγός στη δική του διδασκαλία, επιτυγχάνεται η επαγγελματική βελτίωση. Επομένως, συζητάμε για ανάπτυξη καριέρας, που προσδιορίζεται σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του εκπαιδευτικού (Κούλης, 2019).

Με βάση τον παραπάνω ορισμό ο Bredeson (2002), υπογραμμίζει τρεις αλληλεξαρτώμενες έννοιες, τη μάθηση, τη δέσμευση και τη βελτιωμένη πρακτική. Όσον αφορά τη μάθηση, κρίνεται αναγκαίο να έχει σαν αρχή τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο, τις ανάγκες του, τις προτιμήσεις του, τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες του. Παρόλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις παρατηρείται ότι η επαγγελματική ανάπτυξη στον εκπαιδευτικό χώρο συνδέεται και ταυτόχρονα εστιάζει, στις ανάγκες και τα επιτεύγματα των μαθητών κι όχι των εκπαιδευόμενων. Οι παιδαγωγοί και οι διευθυντές θα πρέπει να εστιάζουν περισσότερο σε καταστάσεις που βιώνουν στο επάγγελμά τους. Επομένως, είναι σημαντικό οι μαθησιακές δραστηριότητες να παρέχουν ευκαιρίες για καινούρια γνώση και προβληματισμό, όσον αφορά την ενσωμάτωση της νέας γνώσης στις υπάρχουσες συνθήκες και πρακτικές. Η επαγγελματική ανάπτυξη, έχει σκοπό την ενδυνάμωση της πρακτικής, ατομικής και συλλογικής.

Τα επόμενα χρόνια ο Fullan (2007), θα θεωρήσει πως ενδεδειγμένος όρος για την επαγγελματική ανάπτυξη είναι αυτός της επαγγελματικής μάθησης και αναφέρεται σε προγράμματα που υλοποιούνται εντός του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο του ωραρίου εργασίας και απευθύνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδαγωγών μέσα από συλλογικές και συμμετοχικές διαδικασίες. Με το νέο όρο θέλει να τονίσει την εξέλιξη, τη νέα γενιά που αποφεύγει τα λάθη της προηγούμενης. Στη συγκεκριμένη

εργασία θα χρησιμοποιούνται και οι δύο όροι με σκοπό να τονιστεί ότι ναι μεν είναι διακριτοί όροι, αλλά ταυτόχρονα και συμπληρωματικοί. Η ανάπτυξη είναι μία έννοια που περικλείει και τη μάθηση, η οποία έχει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη, το γεγονός αυτό σημαίνει ότι η ανάπτυξη περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της μάθησης δημιουργώντας παράλληλα περισσότερες δυνατότητες για την κατάκτησή της (Ματσαγγούρας, 2019).

1.4. Θεωρίες μάθησης ενηλίκων

Συνεχίζοντας τη συζήτηση για την επαγγελματική ανάπτυξη των παιδαγωγών κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται αφορά τις θεωρίες μάθησης των ενηλίκων, κάτι το οποίο φαίνεται πολύ λογικό με βάση τα προαναφερθέντα. Οι παιδαγωγοί, είτε είναι προϊστάμενοι είτε παιδαγωγικό προσωπικό, διακατέχονται από συνεχείς εκπαιδευτικές ανάγκες των οποίων η κάλυψη τους, βοηθάει στο να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές και επαγγελματικές αλλαγές, αλλά και στις αλλαγές που αφορούν το γνωστικό τους αντικείμενο (Lindberg & Olofsson, 2010).

Με βάση τη γνωστική και την εξελικτική ψυχολογία, αλλά και τις επιστήμες της αγωγής, καθώς επίσης και στην διαφοροποίηση της εκπαίδευσης ενηλίκων, καθορίστηκαν διάφορα μοντέλα εκπαίδευσης, στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στα τρία που κρίνονται πιο σημαντικά.

Ο Knowles και ο Lindeman (1960) θεωρούνται οι θεμελιωτές της Ανδραγωγικής θεωρίας της μάθησης. Με τη συγκεκριμένη ονομασία φαίνεται η επιθυμία των εμπνευστών να τονίσουν τη διαφοροποίηση της εκπαίδευσης ενηλίκων από αυτή των ανηλίκων, η οποία είναι εμφανή σε αρκετά σημεία. Αρχικά, οι ενήλικες κρίνουν αναγκαίο να γνωρίζουν εξ αρχής τον λόγο εμπλοκής τους στην συγκεκριμένη διεργασία, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν την ανάγκη τους και την ικανότητά τους να αυτοκαθορίζονται. Παράλληλα, μπαίνουν στην διαδικασία της μάθησης με το απόθεμα των εμπειριών τους και η απόκτηση γνώσεων που θα τους βοηθήσει να δρουν πιο αποτελεσματικά, συνιστούν επιπλέον διαφορές από την εκπαίδευση ανηλίκων. Τέλος, τα κίνητρα της μάθησης τα οποία είναι πλέον εσωτερικά όπως και η επιθυμία για απόκτηση γνώσεων επικεντρωμένων προς το πρόβλημα, αποτελούν σημεία διαφοροποίησης της μάθησης των ενηλίκων από αυτή των παιδιών. (Αθανασίου, Μπαλντούκας, & Παναούρα, 2014). Με βάση τα προαναφερθέντα ο Knowles, όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων, εστιάζει στην διαδικασία της μάθησης και όχι τόσο

στο περιεχόμενο, στο οποίο πρέπει να εμπλέκονται οι ενδιαφερόμενοι ώστε να συνδέεται άμεσα με το εκπαιδευτικό τους έργο και να αναπτύσσονται τα αντίστοιχα κίνητρα. Επιπρόσθετα, οι στόχοι της μάθησης επιβάλλεται να είναι ξεκάθαρα προσδιορισμένοι ώστε να επιτυγχάνεται η βιωματική συμμετοχή και η αξιολόγησή τους. Κλείνοντας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι το περιβάλλον στο οποίο παρέχεται η μάθηση πρέπει να συνάδει με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους ώστε να αντιμετωπιστούν πιθανές αναστολές ή και δυσλειτουργικές συμπεριφορές (Μπαλάση, 2020).

Σύμφωνα με τον Freire (1970), η μάθηση, έχει στόχο την ανάπτυξη της κριτικής συνείδησης σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Μέσω του διαλόγου και της επίλυσης προβλημάτων οι μαθητές αποκτούν την ικανότητα να γνωρίσουν τις δομές της κοινωνίας συμβάλλοντας έτσι στην μείωση των ανισοτήτων και της καταπίεσης. Η μάθηση βοηθά τους ενήλικες να κατανοήσουν το γεγονός ότι οι κοινωνικές δομές επηρεάζουν και διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται, τον εαυτό τους και τον κόσμο γύρω τους. Έτσι, χαρακτηρίζεται ως χειραφετική και απελευθερωτική (Dirkx, 1998).

Η θεωρία της Μετασχηματιστικής μάθησης αποτελεί την πιο πρόσφατη θεωρητική προσέγγιση. Εμπνευστής της υπήρξε ο Jack Mezirow, ο οποίος θεωρούσε ότι η μάθηση μετασχηματίζει τα πλαίσια αναφοράς ως προς την περιεκτικότητα, την στοχαστικότητα και τη διαθεσιμότητα, ώστε να επιδέχονται αλλαγή (Mezirow, 2003). Σκοπός της είναι η καλλιέργεια της αυτόνομης σκέψης, η οποία έχει ως προϋπόθεση την αλληλεπίδραση, τόσο των προσωπικών όσο και των κοινωνικών εμπειριών, ώστε να αποκτάται η δυνατότητα της ερμηνείας τους (Αθανασίου, Μπαλντούκας, & Παναούρα, 2014). Συμπερασματικά, ο Mezirow (2003), εστιάζει στην σημασία των εμπειριών των ατόμων, οι οποίες μετά την ερμηνεία τους μετατρέπονται σε μάθηση. Επιπρόσθετα, ο κριτικός αναστοχασμός από τον οποίο προκύπτει η αναμορφωμένη εμπειρία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην κατανόηση, δράση και εκτίμηση, κατασκευάζοντας και συνθέτοντας την νέα γνώση. Με τον όρο αναστοχασμό εννοείται μία διαδικασία ασταμάτητης μάθησης, η οποία εστιάζει στην παρατήρηση και τον πειραματισμό. Ταυτόχρονα, μέσα από τον διερευνητικό διάλογο, είτε σε ατομικό, είτε σε συλλογικό επίπεδο, ενισχύονται οι επαγγελματίες παιδαγωγοί (Schön, 1983). Σύμφωνα με τον Schön (1983) υπάρχουν δύο είδη αναστοχασμού, «αναστοχασμός κατά τη δράση» (reflection-in-action) και «αναστοχασμός μετά τη δράση» (reflection-on-

action). Αυτή η «πρακτική γνώση» έχει στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων του παιδαγωγού (Καλαϊτζοπούλου, 2001). Σύμφωνα με τον εμπνευστή της συγκεκριμένης θεωρίας για να οδηγηθούμε στην μετασχηματιστική μάθηση είναι αναγκαίο να υπάρχει:

- επεξεργασία των παρόντων πλαισίων αναφοράς,
- μάθηση νέων πλαισίων,
- μετασχηματισμός των απόψεων και
- των νοητικών συνηθειών (Ματσαγγούρας, 2019; Mezirow, 2007)

Σε κάθε περίπτωση, και σε όλα τα αναφερόμενα μοντέλα μάθησης ενηλίκων, δίνεται έμφαση στις προηγούμενες εμπειρίες. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στην διαπίστωση ότι οι προσωπικές θεωρίες και απόψεις των παιδαγωγών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, για παιδαγωγικά θέματα, σε πολλές περιπτώσεις είναι αντιφατικές και αλληλοσυγκρουόμενες καθώς αποτελούν έναν συνδυασμό θεωρητικής γνώσης και εμπειρίας (Billig, et al., 1988). Για το λόγο αυτό η βελτίωση και ο μετασχηματισμός των εκπαιδευτικών δράσεων και πρακτικών αποτελούν μία χρονοβόρα, δύσκολη και συχνά οδυνηρή διαδικασία, η οποία συνεπάγεται τον επαναπροσδιορισμό του επαγγελματισμού και της επαγγελματικής ταυτότητας του παιδαγωγού, που σχετίζονται άμεσα με την ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται. Ο επαναπροσδιορισμός των προσωπικών αξιών, των κοινωνικών παραδοχών και των ψυχολογικών πλαισίων αναφοράς αποτελεί μία επώδυνη εμπειρία μέσα από την οποία καλούμαστε να αλλάξουμε μερικές από εκείνες τις παραδοχές μας, που στήριζαν τις άλλοτε επιλογές μας (Ματσαγγούρας, 2019).

1.5. Προσωπική θεωρία

Το habitus αποτελεί ένα σύστημα σχημάτων αντίληψης, αξιολόγησης και δράσης, το οποίο ενεργοποιείται και χρησιμοποιείται με ευέλικτο τρόπο ανάλογα με την περίπτωση. Όλες οι κοινωνικοποιήσεις του παρελθόντος δημιουργούν το σύστημα των προδιαθέσεων που ονομάζεται habitus (Bourdieu, 1995).

Η προσωπική θεωρία διδασκαλίας κάθε παιδαγωγού περιλαμβάνει τις προσωπικές αντιλήψεις, εικόνες, πεποιθήσεις, αξίες και στάσεις που αναφέρονται στους σκοπούς της παιδαγωγικής, στον τρόπο μάθησης, στη φύση της παιδικής ηλικίας, στο ρόλο του παιδαγωγού, στην πειθαρχία (Kagan, 1992). Σύμφωνα με τον Richardson (1994), αποτελεί το σύνολο των αξιών ακόμα κι εκείνων που είναι αδύνατο να ειπωθούν, για το τι συγκροτεί

την αποτελεσματική διδασκαλία και τη μάθηση (Τσάφος, 2021). Η διαδικασία αυτή είναι είτε συνειδητή, είτε ασυνείδητη. Η αποκτηθείσα εμπειρία ως μαθητής αλλά και ως παιδαγωγός, καθώς και η παιδαγωγική κουλτούρα αποτελούν τη βάση του οικοδομήματος της προσωπικής θεωρίας.

Ο ρόλος της κατέχει εξέχουσα σημασία, αφού μέσω αυτής ο παιδαγωγός είναι σε θέση να αντιληφθεί τις διάφορες παιδαγωγικές καταστάσεις και ταυτόχρονα να αναπτύσσει προβληματισμούς, ερμηνείες και αιτιολογίες, αλλά και αξιολογήσεις για αυτές. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται εφικτό να καθοριστούν τα κριτήρια επιλογής κατά τον προγραμματισμό και την εφαρμογή της παιδαγωγικής πράξης (Ματσαγγούρας, 2006). Επιπρόσθετα, ο επιμορφούμενος παιδαγωγός ή ο φοιτητής μέσω της προσωπικής του θεωρίας αποδέχεται ή απορρίπτει την επιστημονική παιδαγωγική γνώση, που του προσφέρεται. Τα πορίσματα μάλιστα ερευνών έχουν αποδείξει ότι οι εκπαιδευτικοί πολύ δύσκολα καταφέρνουν να τροποποιήσουν τις προσωπικές τους θεωρίες, γεγονός το οποίο ισχύει γενικότερα για τις εδραιωμένες απόψεις των ατόμων (Tillema & Kno1, 1997· Tamir, 1991). Όταν ο παιδαγωγός συνειδητοποιήσει και κατευθυνθεί προς την ανάπτυξη της προσωπικής θεωρίας, θα εξασφαλίσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την αυτοβελτίωση και αναζωογόνησή του σε επαγγελματικό επίπεδο.

Με βάση όλα τα παραπάνω κρίνεται αναγκαία η συνειδητοποίηση και η συστηματοποίηση της προσωπικής θεωρίας του παιδαγωγού, ώστε να μπορεί μετά να την εμπλουτίσει, να τη συσχετίζει με την παιδαγωγική πράξη, να την επαναπροσδιορίζει με βάση τις νέες συνθήκες και τα νέα δεδομένα (Tillema & Kno1, 1997· Ματσαγγούρας, 2006).

Η προσωπική θεωρία λοιπόν, εφόσον είναι συνειδητή λειτουργεί αναμορφωτικά ως προς την παιδαγωγική πράξη. Στον αντίποδα, η λανθάνουσα προσωπική θεωρία παγιώνεται με αποτέλεσμα να λειτουργεί ως μηχανισμός αντίστασης σε όποιες διαφορετικές θεωρητικές προτάσεις ακόμα κι όταν είναι επιστημονικές, υποβαθμίζοντας με αυτόν τον τρόπο το παιδαγωγικό έργο. Ο ίδιος ο παιδαγωγός επαναλαμβάνεται διαρκώς, αφού εγκλωβίζεται στις αυτοεπαναλήψεις και μέσω της ρουτίνας οδηγείται στην επαγγελματική φθορά. Για όλα τα παραπάνω κρίνεται αναγκαία η συνειδητοποίηση, ορθολογικοποίηση και ανάπτυξη της προσωπικής θεωρίας (Ματσαγγούρας, 2006).

1.6. Επιμόρφωση παιδαγωγών

Έχοντας ως αφετηρία όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω και στοχεύοντας στην προσχολική αγωγή και ειδικότερα στον χώρο του παιδικού σταθμού θα γίνει αναφορά στην επιμόρφωση των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας.

Η επιμόρφωση των παιδαγωγών και των εκπαιδευτικών γενικότερα έχει άμεση και αμφίδρομη σχέση με διδακτικές και μαθησιακές πρακτικές και την αξιολόγησή τους, η οποία κρίνεται αναγκαίο να αναφέρεται στη μεθοδολογική επάρκειά τους και στον ιδεολογικό προσανατολισμό τους. Για να μπορεί να γίνει αναφορά για την ποιοτική βελτίωση της εκπαίδευσης και έχοντας ως στόχο τη μετασχηματιστική ανάπτυξη, οι διάφορες μορφές ενδοσχολικής και εξωσχολικής επιμόρφωσης είναι αναγκαίο να δημιουργούν συσχετίσεις μεταξύ της θεωρίας και της πράξης μέσα από συμμετοχικές, συλλογικές και αναστοχαστικές διαδικασίες (Ματσαγγούρας, 2019· Evans, 2002).

Η πιο συνηθισμένη πρακτική που υιοθετούν παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, είναι η παρακολούθηση συνεδρίων και σεμιναρίων τα οποία διοργανώνονται από διάφορους φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς, που όμως δεν τους ικανοποιούν απόλυτα γιατί εστιάζουν στα γενικότερα προβλήματα και στον εκσυγχρονισμό της παιδαγωγικής. Με αυτόν τον τρόπο συντηρείται η δυσφορία τους, λόγο επανάληψης θεωριών ενισχύοντάς τους την πεποίθηση ότι μεταξύ θεωρίας και πράξης υπάρχει μεγάλη απόσταση. Κύριο αίτημα των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων είναι αυτό της συνεχούς επιμόρφωσης. Οι ενήλικες όμως, έχουν ήδη κάποιες γνώσεις και απόψεις, ίσως ακόμα και προκαταλήψεις. Επομένως, κάθε νέα γνώση πρέπει πρώτα να καταστεί αναγκαία ώστε να αφομοιωθεί (ΕΑΔΑΠ, 2003). Η επαγγελματική ανάπτυξη χωρίς βιωματικά εργαστήρια και προσεγγίσεις πρακτικού ενδιαφέροντος, αλλά μόνο με προκαθορισμένα προγράμματα επιμόρφωσης και διαλέξεων, είναι περιορισμένων δυνατοτήτων (Evans, 2008).

1.7. Παραδείγματα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί δίκτυα συνεργασίας, για την επιμόρφωση των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, μεταξύ ακαδημαϊκών και επαγγελματικών χώρων αναγνωρίζοντας με αυτόν τον τρόπο πως η δημιουργία δικτύων είναι μία σημαντική μέθοδος μάθησης που μόνο οφέλη έχει να προσφέρει στους παιδαγωγούς, σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, στους παιδικούς σταθμούς αλλά και στα πανεπιστήμια. Μέσω των δικτύων οι

παιδαγωγοί συναντιούνται και ανταλλάσσουν απόψεις και εμπειρίες που αφορούν τον εργασιακό τους χώρο (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008).

Ο ίδιος ο παιδικός σταθμός, αποτελεί τον ιδανικό χώρο για επιμόρφωση. Ειδικότερα, όταν πρόκειται για συλλογικές διαδικασίες αναστοχασμού σχετικά με τους σκοπούς της εκπαίδευσης, τις δράσεις, τις στάσεις, τις παιδαγωγικές πρακτικές, τις αξιολογήσεις σχέσεων και ρόλων παιδαγωγών-παιδιών, είτε συλλογικές δράσεις αλληλοβοήθειας συναδέλφων για τα παραπάνω θέματα, είτε συλλογικές έρευνες για κοινά προβλήματα ή ακόμα και για την εφαρμογή νέων ιδεών, τότε αποτελεί το ιδανικότερο πλαίσιο (Ματσαγγούρας, 2019).

Τέτοιου είδους πρόγραμμα συνεχούς ενδοσχολικής επιμόρφωσης, το οποίο μάλιστα διήρκεσε μία δεκαετία (1994-2003) συναντήσαμε από την «Εταιρεία για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών»(ΕΑΔΑΠ). Το Synergy υλοποιήθηκε σε 40 ελληνικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς σε συνεργασία με το «Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ανάπτυξη των Δυνατοτήτων όλων των Παιδιών» (IEDPE). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα στηρίχθηκε στις θεωρίες μάθησης των ενηλίκων και στις προϋποθέσεις εκείνες που εξασφαλίζουν τη θετική έκβαση ενός αντίστοιχου εγχειρήματος. Η θεματολογία του ποικίλε ανάλογα με τις ανάγκες του εκάστοτε παιδικού σταθμού, ενώ η εμπλοκή του συνόλου του προσωπικού, όπως και των διοικητικών παραγόντων συνέβαλλαν καθοριστικά στην επιτυχία του προγράμματος. Επιπρόσθετα, η επί δεκαετίας εφαρμογή του, όπως και η σύνδεση θεωριών, με την πρακτική εφαρμογή τους στον χώρο της τάξης, οδήγησε στην τροποποίηση των παιδαγωγικών πρακτικών των συμμετεχόντων. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην κατάλληλη επιλογή των επιμορφωτών και των τεχνικών που χρησιμοποίησαν, όπως ήταν η ανατροφοδότηση, η συνοδεία και πλαισίωση, οι συζητήσεις, η σύσταση και η δυναμική της ομάδας, τα σχέδια παιδαγωγικής δράσης, τα παιδαγωγικά βοηθήματα και η ρυθμιστική αυτοαξιολόγηση (Παπαπροκοπίου & Παπαδάκου, 2004).

Ένα ακόμη ερευνητικό-επιμορφωτικό πρόγραμμα ενδοσχολικής επιμόρφωσης, υλοποιήθηκε για λογαριασμό του «Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας» (ΤΕΙ) με την ονομασία «ΑΘΗΝΑ 2004», το οποίο διήρκεσε τρία χρόνια. Η ερευνητική ομάδα συνεργάστηκε με το «Ελληνικό Κέντρο για την Ψυχική Υγεία και Θεραπεία του Παιδιού και της Οικογένειας-Το Περιβολάκι» με στόχο την εκπαίδευση 20 παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας και φοιτητών οργανώνοντας 20 βιωματικά εργαστήρια. Σκοπός του εν λόγω προγράμματος ήταν η διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας

και των παιδικών σταθμών. Το κοινό σχέδιο παιδαγωγικής δράσης στηρίχθηκε στις αρχές της κοινωνικής συσχέτισης, της διεπιστημονικότητας και διαθεματικότητας, της ανατροφodότησης και του αναστοχασμού κατά τη δράση. Τα οφέλη που αποκόμισαν οι συμμετέχοντες με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, ήταν μεγάλα και συνάδουν με όλες τις θεωρίες που προαναφέρθηκαν. Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες φάνηκαν ικανοποιημένοι από το κλίμα της ομάδας που χαρακτηρίστηκε ως άνετο, φιλικό, ζεστό, ελεύθερο, ανεκτικό, γεγονός το οποίο καθόρισε σημαντικά την συμμετοχή τους και τον αυθορμητισμό τους. Όσον αφορά την ενίσχυση του επαγγέλματός τους, αναγνώρισαν τη συμβολή του καθώς τους δόθηκε η ευκαιρία να εξερευνήσουν νέες απόψεις και να αποδεχτούν την μετασχηματιστική μάθηση. Ο βιωματικός τρόπος μάθησης, τους δημιούργησε αίσθημα ασφάλειας λόγω του ότι είχαν τη δυνατότητα να αξιολογούν τα προγράμματα και ταυτόχρονα τα επιβεβαίωναν μέσω της θεωρητικής γνώσης που κατείχαν. Τέλος, οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι το πρόγραμμα τους βοήθησε ιδιαίτερα στην αποδοχή και στο σεβασμό όλων όσων συμμετείχαν και επομένως στην κατανόηση της συμμετοχικής συνεργασίας (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008).

2. Ερευνητική προσέγγιση

2.1. Ερευνητικά ερωτήματα, σκοπός-στόχοι της έρευνας

Με βάση όλα τα προαναφερθέντα κρίνεται σκόπιμη η διεξαγωγή μίας έρευνας, η οποία θα βοηθήσει να διερευνηθεί αν και κατά πόσο υπάρχουν σταθερά χαρακτηριστικά μεταξύ αυτών που επιλέγουν το συγκεκριμένο επάγγελμα, εάν υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά στην εικόνα για τις επιθυμίες, τις στάσεις και τις πρακτικές που χρησιμοποιούν, καθώς και κατά πόσο διαφοροποιημένη είναι αυτή η εικόνα σχεδόν 20 χρόνια μετά (υποθέσεις της έρευνας). Όλες αυτές οι πληροφορίες που θα συγκεντρωθούν θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ώστε να ληφθούν αποφάσεις για τον επαναπροσδιορισμό των στόχων, τόσο των φορέων των παιδικών σταθμών, όσο και των φορέων που εκπαιδεύουν (Cohen *et al.*, 2008· Newby, 2019) τους παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας. Η πρόκληση θα είναι, αν μέσα από την επιβεβαίωση ή ακύρωση των υποθέσεων, θα αποσαφηνιστεί το τοπίο του επαγγελματικού habitus και θα εμπλουτιστεί η κατανόησή του, αν θα αναδειχθούν νέα ερωτήματα για παιδαγωγούς με προεκτάσεις σε φοιτητές, σπουδές, συνεργάτες, καθώς επίσης τα βρέφη, τα νήπια και τις οικογένειές τους.

2.2. Ερευνητική μεθοδολογική προσέγγιση-διαδικασία

Με κριτήριο την επιστημονικότητα της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν αρχές και μέθοδοι των επιστημών της αγωγής και της κοινωνιολογίας. Η οργάνωση και η διεξαγωγή της είναι ατομική και προήλθε από προσωπικό ενδιαφέρον. Με βάση τη χρονική της διάρκεια είναι συγχρονική, καθώς θέλουμε να δούμε τις απόψεις και τις προσδοκίες των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας από το επάγγελμά τους, στο σήμερα. Πρόκειται για βασική έρευνα η οποία προέρχεται από προσωπική περιέργεια, αποσκοπεί στην ανάγκη για αναζήτηση, μελέτη, διερεύνηση και την ενδεχόμενη ανακάλυψη νέων μηχανισμών λειτουργίας για το συγκεκριμένο θέμα. Σκοπός είναι η προώθηση όχι μόνο της επιστήμης, της επιστημονικής αναζήτησης αλλά και η ανακάλυψη νέας γνώσης, γεγονός που θα την χαρακτήριζε και διερευνητική. Με κριτήριο τη μορφή των δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν, η ποσοτική παρουσίαση των δεδομένων θα ακολουθείται από τη χρησιμοποίησή τους στο πλαίσιο της επαλήθευσης των υποθέσεων με την συνδρομή της ποιοτικής επεξεργασίας (Δημητρόπουλος, 2009).

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να αναφερθεί, ότι πρόκειται και για συγκριτική έρευνα. Παρόμοια είχε πραγματοποιηθεί σχεδόν 20 χρόνια πριν. Με τις προσαρμογές που πραγματοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα της σημερινής εποχής, έγινε προσπάθεια να βρεθούν τα συγκριτικά στοιχεία των δύο ερευνών. Η έρευνα είχε πραγματοποιηθεί από την Τσαούλα Νάντια. Χρησιμοποιώντας ένα υπάρχον ερωτηματολόγιο και υλικό δεδομένων, πραγματοποιώντας τη συγκριτική έρευνα τα οφέλη είναι πολλά. Αρχικά, η αξία των ερωτήσεων έχει αποδειχθεί, παρέχοντας καλά δεδομένα εφόσον οι ερωτηθέντες τις καταλαβαίνουν. Το πιο σημαντικό όμως είναι, ότι με την μεταξύ τους συσχέτιση μπορούμε να έχουμε δυνητικά πολύ μεγαλύτερα αποτελέσματα από ότι κάθε μία έρευνα μόνη της (Newby, 2019). Στη συγκεκριμένη έρευνα, θέλουμε να δούμε αν υπάρχει διαφοροποίηση στις επιθυμίες, τις στάσεις και τις πρακτικές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σε βάθος χρόνου.

Τα ερωτηματολόγια συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον δημοφιλών μέσων συλλογής δεδομένων στην κοινωνική επιστήμη και στην εκπαιδευτική έρευνα, καθώς αποτελούν ένα οργανωμένο σύνολο ερωτήσεων που μπορούν να βοηθήσουν στη συγκέντρωση πολλών δεδομένων τα οποία είναι εύκολο να αναλυθούν (Newby, 2019).

Ξεκινώντας από τον τύπο των ερωτήσεων κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι υπάρχουν δύο γενικές κατηγορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, οι κλειστές και οι ανοιχτές ερωτήσεις. Μέσω των ερωτήσεων κλειστού τύπου αναμένεται να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με προσωπικές πληροφορίες των συμμετεχόντων, τις σπουδές, το οικογενειακό και το επαγγελματικό προφίλ τους καθώς και για τον ελεύθερο χρόνο τους.

Οι ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής για την αξιολόγηση με κλίμακα Likert, που επίσης θεωρούνται κλειστού τύπου, αποτελούν ένα σύνολο δηλώσεων που αναμένεται να βοηθήσουν στην ταξινόμηση μίας σειράς επιλογών που αφορούν γνώμες και στάσεις για το επάγγελμα του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας, τις επιρροές του παιδαγωγικού έργου, τις καινοτομίες, τα επαγγελματικά προβλήματα, τις προσδοκίες και τις εκπαιδευτικές πρακτικές, κι όλα αυτά για λόγους συγκρισιμότητας κατά τη συλλογή των δεδομένων.

Κλείνοντας με τους τύπους των ερωτήσεων, μέσω των ανοιχτού τύπου αναμένεται να διαμορφωθεί μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα των απόψεων των παιδαγωγών, ενώ ταυτόχρονα οι ερευνητές είναι πιο σίγουροι ότι δεν παρέλειψαν κάποια σημαντική απάντηση μέσω των δομημένων ερωτήσεων. Χρησιμοποιώντας στα ερωτηματολόγια τις ερωτήσεις

ανοιχτού τύπου, για να εμπλουτίζεται η έρευνα, χρησιμοποιούνται αυτούσιες οι απαντήσεις, προσδίδοντας χαρακτήρα, συναίσθημα και πάθος ώστε να περάσουν διάφορα ηχηρά μηνύματα (Newby, 2019) όσον αφορά ζητήματα απόψεων και στάσεων που είναι σημαντικά για το επάγγελμα του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.

Το ερωτηματολόγιο όπως διαμορφώθηκε για την συγκεκριμένη έρευνα, έπεται από την επεξεργασία του παρεχόμενου από την Νάντια Τσαούλα, περιλαμβάνει 7 ενότητες. Η 1η αφορά τις προσωπικές πληροφορίες και τις σπουδές, η 2η το οικογενειακό προφίλ, η 3η το επαγγελματικό και η 4η τον ελεύθερο χρόνο των ερωτώμενων. Σε γενικές γραμμές οι τέσσερις πρώτες ενότητες αφορούν ερωτήσεις για γεγονότα από το προσωπικό πεδίο π.χ. ηλικία, επίπεδο και είδος εκπαίδευσης των ίδιων αλλά και των συζύγων τους, καταγωγή, χρόνια προϋπηρεσίας και διάθεση του ελεύθερου χρόνου. Ακολουθεί η 5η ενότητα που έχει να κάνει με την εικόνα του επαγγέλματος, η 6η με τις προσδοκίες τους από το επάγγελμά τους και τέλος, η 7η που αναφέρεται στις σημαντικότερες επαγγελματικές εμπειρίες τους. Οι τρεις τελευταίες ενότητες αφορούν ερωτήσεις για γνώμες, άμεσες εκτιμήσεις και προσδοκίες που αφορούν το επάγγελμά τους.

Σε όλη τη διαδικασία της παρούσας ποσοτικής έρευνας ακολουθήθηκε σχεδιασμός με προτεραιότητα στην πλήρη τήρηση ζητημάτων ηθικής και δεοντολογίας σύμφωνα με τους κανόνες της ερευνητικής μεθοδολογίας (Cohen *et al.*, 2008) και τον κώδικα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας του ΠΑ.Δ.Α. (Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, 2020).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο νομό Αττικής, χωρίς να επικεντρώνεται το ερευνητικό ενδιαφέρον σε συγκεκριμένο δήμο. Αφορά λοιπόν, όλους τους δήμους της Αττικής. Οι εργαζόμενοι παιδαγωγοί στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς των παραπάνω δήμων, αποτελούν τα υποκείμενα της έρευνας, αποκλείοντας τους παιδαγωγούς των ιδιωτικών παιδικών σταθμών. Το παιδαγωγικό προσωπικό αποτελείται από παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας, νηπιαγωγούς και βοηθούς παιδαγωγούς. Όσον αφορά το δείγμα της έρευνας με δεδομένο ότι ο μεγαλύτερος δήμος της Αττικής, με το μεγαλύτερο δίκτυο παιδικών σταθμών απασχολεί περίπου 500 παιδαγωγούς και οι δήμοι της Αττικής είναι 55, μπορούμε να πούμε ότι οι παιδαγωγοί στο σύνολό τους είναι 2500 κατά προσέγγιση. Για ένα πληθυσμό 2500 ατόμων με περιθώριο λάθους 5% και με επίπεδο εμπιστοσύνης 95% χρειάζονται 334 ερωτηματολόγια (Calculator.net, n.d.). Η συμπλήρωση του ε-

ρωτηματολογίου από παιδαγωγούς των δημοτικών παιδικών σταθμών και μόνο ήταν εθελοντική, επομένως η συναίνεση των υποκειμένων ήρθε με τη συμπλήρωσή του εφόσον υπήρχε στην αρχή του το έντυπο συγκατάθεσης μετά από ενημέρωση.

Η ανάλυση είναι περιγραφική και περιλαμβάνει ορισμένα βασικά περιγραφικά μέτρα (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, επικρατούσα τιμή) και πίνακες συχνοτήτων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε η σύγκριση μέσων όρων με ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης One Way ANOVA.

2.3. Δυσκολίες κατά τη διεξαγωγή της έρευνας

Η έρευνα στη διεξαγωγή της δεν είναι μία απλή διαδικασία. Ακολουθώντας τα βήματα των απαραίτητων εγκρίσεων από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ΠΑΔΑ) και μέσα από την άριστη συνεργασία και καθοδήγηση που μας παρείχαν στις 14/7/22 λάβαμε την έγκριση. Αντίθετα, αν και δεν το περιμέναμε, αντιμετωπίσαμε δυσκολίες στην έγκριση του ερωτηματολογίου σε συγκεκριμένο φορέα. Σε καμία περίπτωση δεν θα δεχόμασταν να πραγματοποιήσουμε μία κατευθυνόμενη έρευνα και έτσι αποφασίσαμε με την επιβλέπουσα καθηγήτρια, ότι θα προεκτείναμε την έρευνά μας στο νομό Αττικής. Το γεγονός αυτό θα σήμαινε ότι θα έπρεπε να πάρουμε εκ νέου την έγκριση της ΕΗΔΕ καθώς θα άλλαζε ο φορέας ενδιαφέροντος της έρευνας και ως αποτέλεσμα αυτού και ο τίτλος της. Το κυνήγι με το χρόνο ήταν μονόδρομος αλλά χάρη στις πολύτιμες οδηγίες που λάβαμε για άλλη μία φορά από τη γραμματεία της ΕΗΔΕ καταφέραμε στις 22/7/22 να λάβουμε νέο αριθμό πρωτοκόλλου και στις 26/7/22 να πάρουμε την έγκριση.

Όλη αυτή η διαδικασία μπορούμε με σιγουριά να πούμε πως ενώ αρχικά μας πλημμύρισε με δυσάρεστα συναισθήματα, όπως λύπη, θυμό, απογοήτευση, πολύ σύντομα μετατράπηκαν σε επιθυμία και όρεξη να συνεχίσουμε προς την επίτευξη του στόχου μας.

Μία επιπλέον δυσκολία που έπρεπε να αντιμετωπίσουμε κατά τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων από τους εργαζόμενους παιδαγωγούς και μάλιστα σε μία περίοδο που κλείνουν οι παιδικοί σταθμοί. Η συλλογή των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε μεταξύ 27/7/22 και 16/8/22 ενώ οι παιδικοί σταθμοί κλείνουν για καλοκαίρι τέλος Ιουλίου. Παράλληλα, ο διαμοιρασμός των ερωτηματολογίων

έγινε μέσω του Facebook και του messenger αποκλείοντας με αυτόν τον τρόπο παιδαγωγούς που δεν συμμετέχουν στα συγκεκριμένα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρόλα αυτά μπορούμε να πούμε ότι η συμμετοχή των παιδαγωγών ξεπέρασε κατά πολύ τις προσδοκίες μας και έφτασε λίγο πάνω από τα $\frac{3}{4}$ του απαιτούμενου αριθμού, με βάση τον πληθυσμό των 2500 παιδαγωγών που ήταν 334 ερωτηματολόγια, φτάνοντας τα 257 ερωτηματολόγια.

Η επόμενη δυσκολία προέκυψε όταν ξεκινήσαμε την καταγραφή των δεδομένων που συλλέξαμε από τα ερωτηματολόγια. Παρατηρήσαμε από τις απαντήσεις ότι κάποιιοι ήταν πιθανό να μην εργάζονται στην Αττική, αλλά στην περιφέρεια και κάποιιοι άλλοι σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς και όχι σε δημοτικούς. Για να διασφαλίσουμε την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων αποφασίσαμε να αφαιρεθούν τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον αριθμό αυτών που αναλύθηκαν στα 248.

Ένας ερευνητής πολύ συχνά θα βρει δυσκολίες στο δρόμο του, άλλωστε δεν είναι μία εύκολη υπόθεση. Μία τεκμηριωμένη έρευνα όμως, προσδίδει το αίσθημα της ικανοποίησης για το τελικό αποτέλεσμα στους ερευνητές και σε αυτό πρέπει να εστιάζουν. Είναι πολύ σημαντικό να προσπαθούμε να εστιάζουμε στον στόχο μας, υπερνικώντας τα εμπόδια.

3. Δεδομένα- αποτελέσματα έρευνας

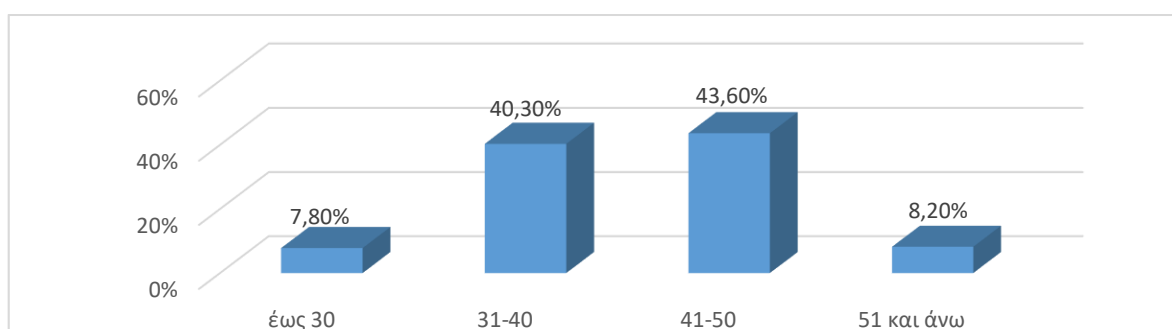
3.1. Δημογραφικά

Ξεκινώντας την ανάλυση των ερωτηματολογίων με το πρόγραμμα spss θα γίνει αναφορά στα δημογραφικά στοιχεία, δηλαδή την ταυτότητα του δείγματος. Από τις αναλύσεις προκύπτει ότι ο μεγαλύτερος όγκος του δείγματος της έρευνας, το 98,4% αποτελείται από γυναίκες κάτι το οποίο είναι πολύ λογικό αν αναλογιστούμε την έλλειψη αντρών από το επάγγελμα (βλ. Πίν. 1).

Πίνακας 1. Φύλο

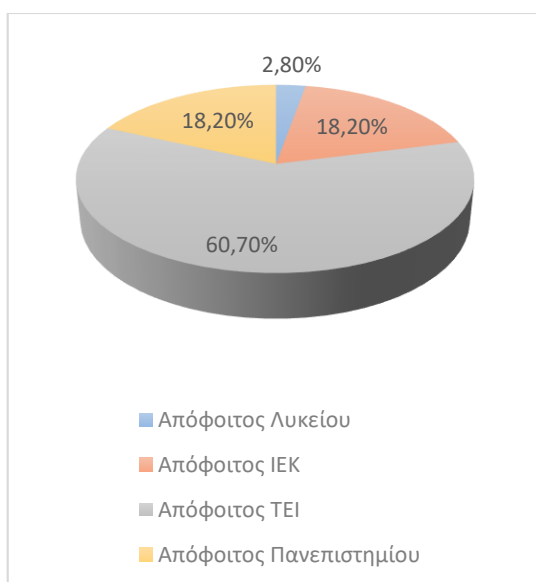
1. Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άντρας	4	1,6	1,6	1,6
	Γυναίκα	244	98,4	98,4	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

Σχετικά με την ηλικία του δείγματος, με βάση την στατιστική ανάλυση ο μέσος όρος ηλικίας τους δείγματος ήταν τα 40,6 έτη, με τον μικρότερο να είναι 24 ετών και τον μεγαλύτερο 64. Κατόπιν κατασκευής κατάλληλων κλάσεων διαφορετικού πλάτους για την ομαδοποίηση των ηλικιών, η ηλικιακή ομάδα, η οποία ανταποκρίθηκε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι από 31 έως 50 χρονών κατά κύριο λόγο, καλύπτοντας το 83,9% των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη συμμετοχή προήλθε από την ομάδα 41-50 με ποσοστό 43,6% (βλ. Γράφ. 1), το οποίο εξηγείται πολύ λογικά από το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο αναφέρεται σε παιδαγωγούς που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς και για τις νεαρότερες ηλικίες είναι πιο δύσκολο να έχουν προλάβει να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους και να έχουν προσληφθεί σε κάποιο δήμο.

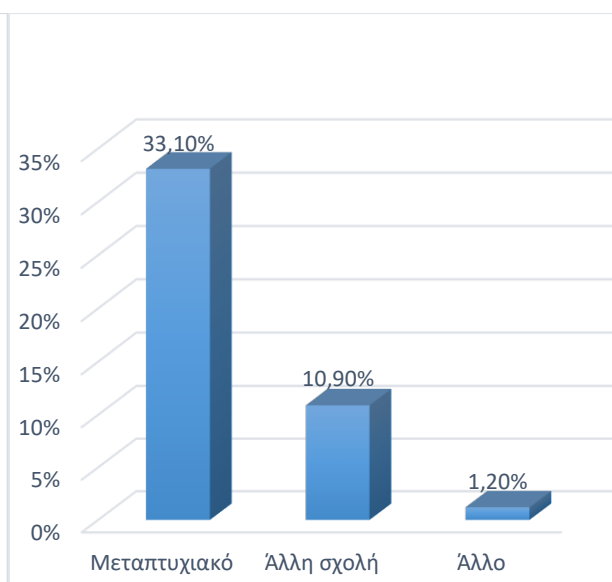

Γράφημα 1. Ηλικιακές ομάδες

Όσον αφορά τις σπουδές, είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι ΤΕΙ με ποσοστό 60,5%, ενώ οι απόφοιτοι Πανεπιστημίου αποτελούν το 18,2% του δείγματος, όπως και οι απόφοιτοι ΙΕΚ, που κατέχουν το ίδιο ποσοστό (βλ. Γράφ. 2). Η σχολή από την οποία αποφοίτησαν ήταν δημόσια σε ποσοστό 91,1% και την επέλεξε το 75%. Το 33,1% του συνόλου έχει κάποιο μεταπτυχιακό τίτλο (βλ. Γράφ. 3), ποσοστό αρκετά μεγάλο, το οποίο επαληθεύει την τάση των παιδαγωγών για δια βίου μάθηση, με στόχο εκτός από την περαιτέρω κατάρτιση, την κατάκτηση θέσης ευθύνης. Επιπρόσθετα, οι νεότεροι απόφοιτοι ΤΕΙ και ΑΕΙ προσπαθούν να εξασφαλίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα τυπικά προσόντα ώστε να είναι αρτιότερα εξοπλισμένοι στην ανταγωνιστική αγορά εργασίας.

Γράφημα 2. Σπουδές

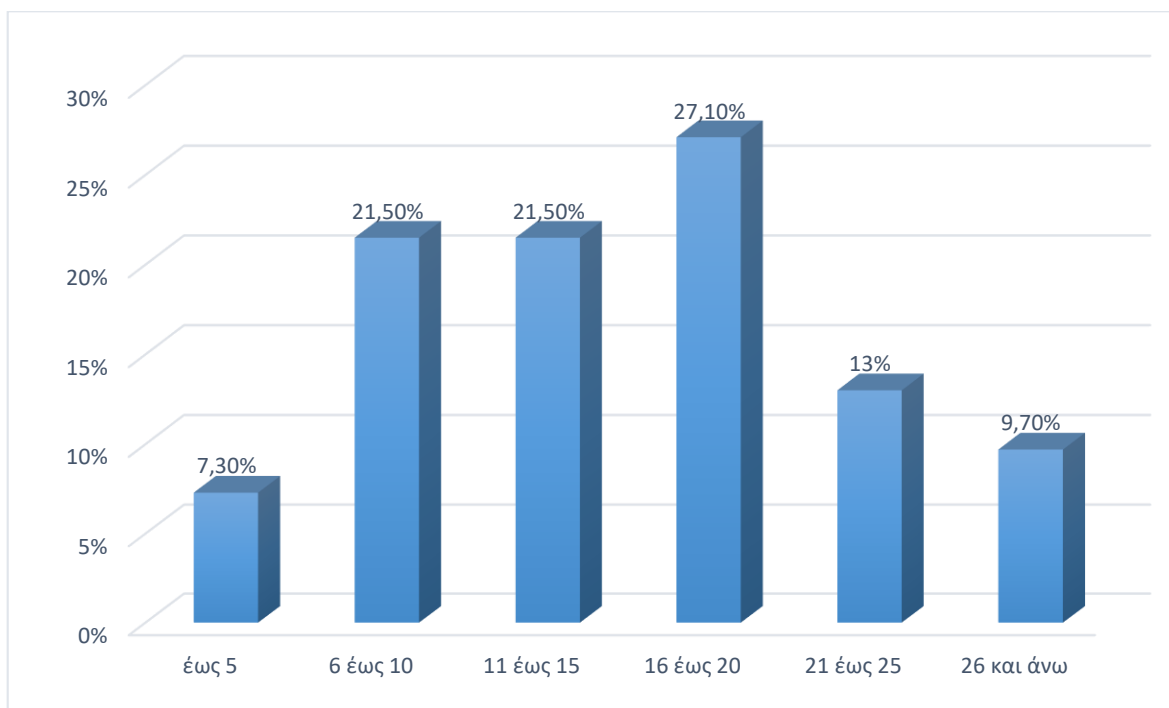

Γράφημα 3. Επιπλέον σπουδές

Σχετικά με την κατοικία τους, το 73% έμνε στην Αττική πριν τις σπουδές και το 67,7% γεννήθηκαν στην Αττική. Το 66,5% είναι έγγαμοι, το 8,1% διαζευγμένοι και το 68,6% έχουν παιδιά στην οικογένεια το οποίο εξηγείται από την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων.

Ταυτόχρονα, το 95,1% των ερωτηθέντων θεωρεί την οικονομική του κατάσταση από μέσου όρου έως πολύ καλή, εφόσον γίνεται αναφορά σε παιδαγωγούς που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς. Σημειώνεται ότι αρκετοί από αυτούς (40,7%) δεν κατέχουν μόνιμη ή αορίστου χρόνου θέση στο δημόσιο, αλλά είναι συμβασιούχοι ορισμένου χρόνου.

Σχετικά με την προϋπηρεσία των παιδαγωγών του δείγματος, εμφάνισε μέσο όρο περίπου τα 15,5 έτη ενώ το εύρος της ήταν ιδιαίτερα μεγάλο καθώς υπήρχαν παιδαγωγοί που μόλις είχαν ξεκινήσει να εργάζονται (1 έτος) και παιδαγωγοί που είχαν στο ενεργητικό τους 38 χρόνια. Για το λόγο αυτό, όπως και στην ηλικία του δείγματος, δημιουργήθηκαν ομάδες σύμφωνα με τις ανάγκες της έρευνας. Με αυτό τον τρόπο φαίνεται ότι οι σχετικά νέοι στο επάγγελμα, με συνολική προϋπηρεσία μέχρι 5 χρόνια αποτελούν το 7,3%. Αυτοί που εργάζονται από 6 έως 10 χρόνια αποτελούν το 21,5%, όπως και εκείνοι με 11-15 χρόνια προϋπηρεσίας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, το 27,1% εργάζονται συνολικά 16-20 χρόνια, το 13% 21-25 έτη και το 9,7% πάνω από 25 έτη (βλ. Γράφ. 4). Προχωρώντας στην προϋπηρεσία σε δημοτικό παιδικό σταθμό παρατηρείται παρόμοια εικόνα με μέσο όρο περίπου τα 13 χρόνια και εύρος από 1 έως 38 χρόνια προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό.

Γράφημα 4. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας

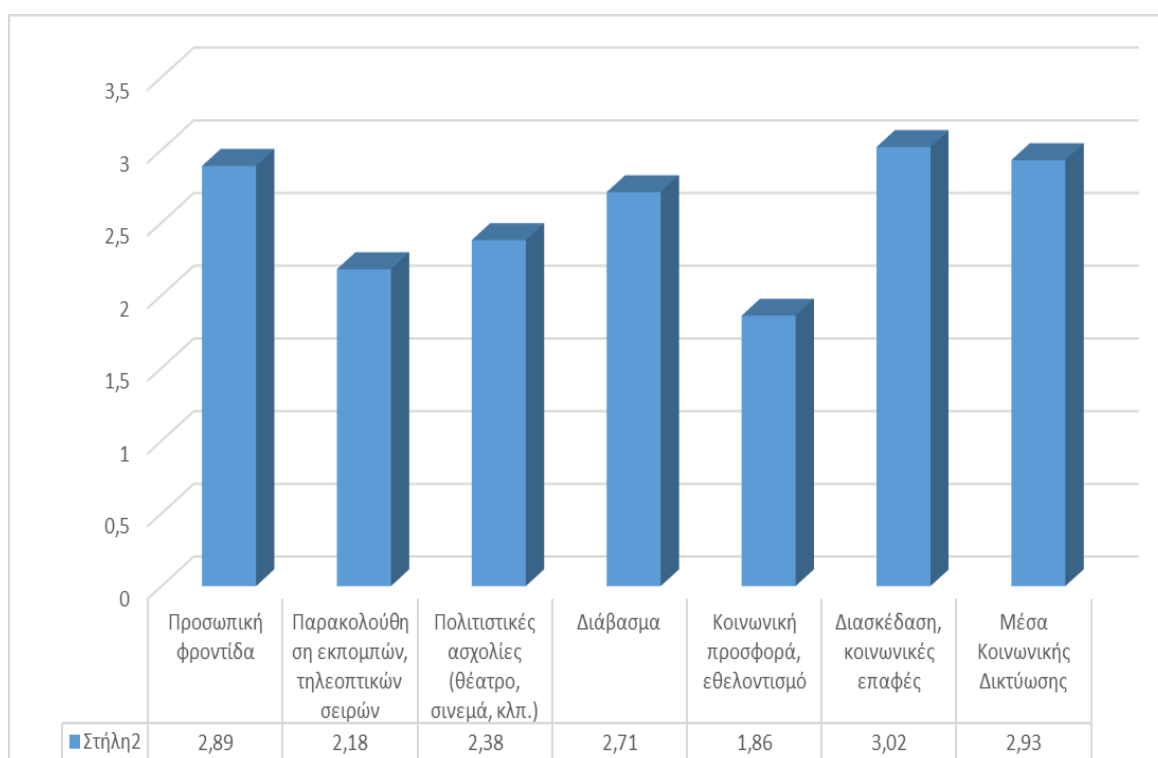
Όσον αφορά τη θέση ευθύνης μόλις το 13,7% των ερωτώμενων είναι προϊστάμενες με το 78,8% από αυτές να κατέχουν αυτή τη θέση από 1 έως 10 χρόνια κάτι που εξηγείται από το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο ήταν διαθέσιμο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα οποία συμμετέχουν νεαρότεροι κυρίως άνθρωποι.

3.2. Μέση τιμή (mean) και τυπική απόκλιση, βασικές ερωτήσεις

Συνεχίζοντας την ανάλυση των ερωτηματολογίων με το πρόγραμμα spss, θα πραγματοποιηθεί περιγραφική ανάλυση με βάση τη μέση τιμή και τους πίνακες συχνοτήτων που αφορούν σε κάθε ένα από τα βασικά ερωτήματα. Στα βασικά ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert στην οποία το 1 αντιστοιχεί στο καθόλου, το 2 στο λίγο, το 3 στο μέτρια, το 4 πολύ και το 5 στο πάρα πολύ.

3.2.1. Ελεύθερος χρόνος

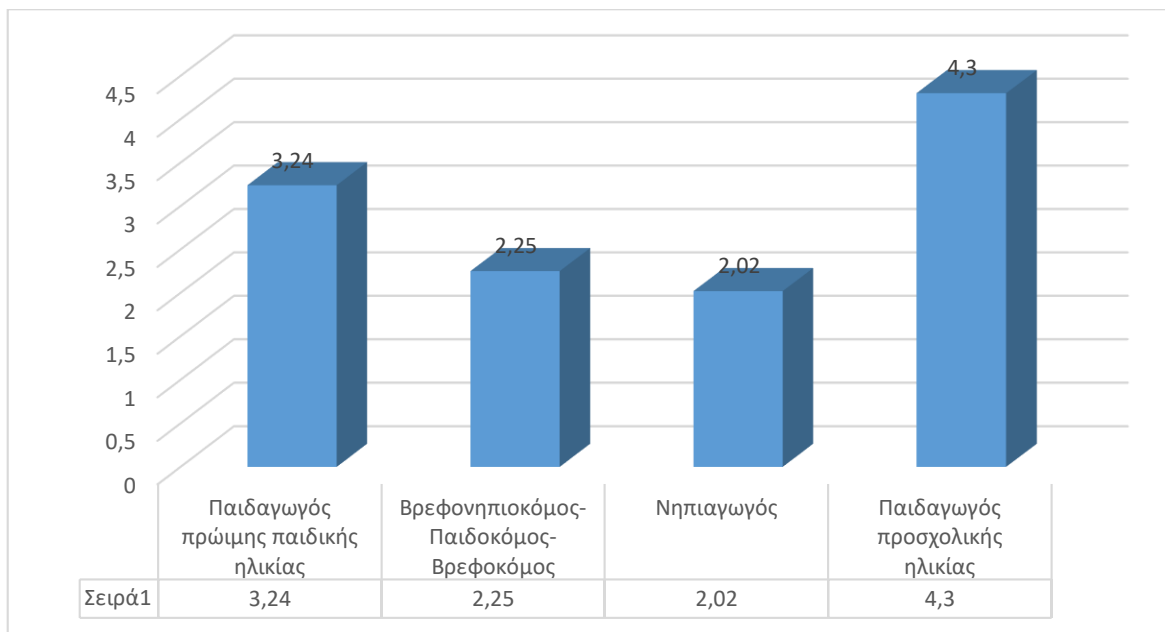
Οι παιδαγωγοί που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς δηλώνουν ότι έχουν από αρκετό έως μέτριο ελεύθερο χρόνο, κατά τον οποίο σχεδόν μέτρια ασχολούνται με την προσωπική τους φροντίδα (Mean=2,89, SD=0,816) και καθόλου έως λίγο με τον εθελοντισμό (Mean=1,86, SD=0,988). Οι περισσότεροι από τους μισούς (65,8%) παρακολουθούν εκπομπές ή σειρές στην τηλεόραση από καθόλου έως λίγο και επίσης, λίγοι (5,8%) είναι κι εκείνοι που παρακολουθούν θεατρικές παραστάσεις, πηγαίνουν σινεμά και γενικά έχουν πολιτιστικές ασχολίες, από πολύ έως πάρα πολύ, πιθανότατα λόγω του κόστους που απαιτείται.

Γράφημα 5. Διάθεση ελεύθερου χρόνου

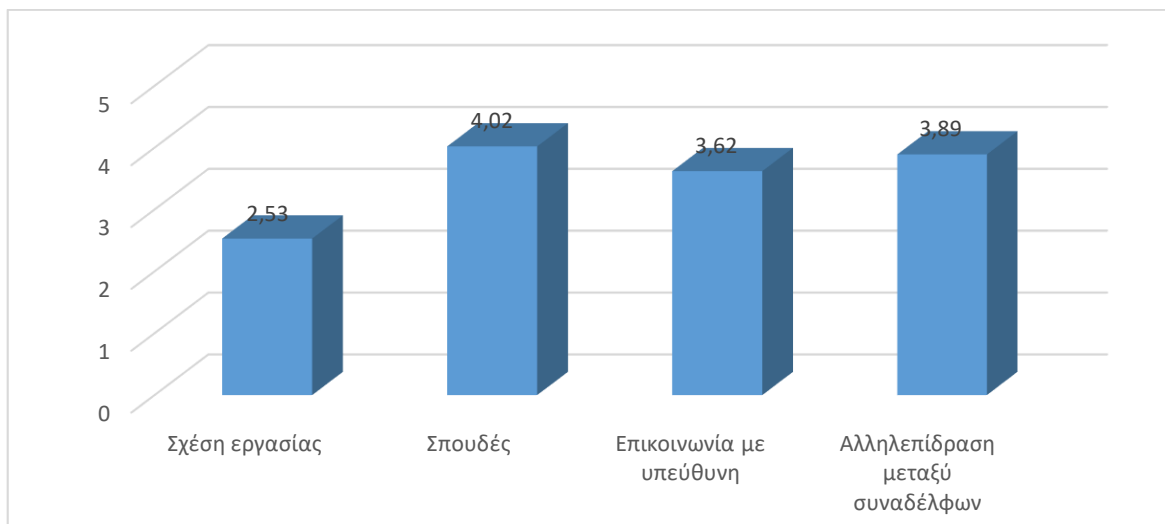
3.2.2. Εικόνα του επαγγέλματος

Όσον αφορά τον τίτλο που πιστεύουν ότι ταιριάζει στο επάγγελμά τους είναι από πολύ έως πάρα πολύ αυτός του «Παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας» (Mean=4,30, SD=1,080) όπου το 89,9% των παιδαγωγών τον θεωρεί κατάλληλο. Έπειτα, «Παιδαγωγός πρώιμης παιδικής ηλικίας» (Mean=3,24, SD=1,320) με το ποσοστό εκείνων που τον θεωρούν ταιριαστό, να πέφτει στο 49%, «Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος» (Mean=2,25, SD=1,289) στο 18,5% και τελευταία «Νηπιαγωγός» (Mean=2,02, SD=1,356) όπου μόνο το 17,5% πιστεύει ότι ταιριάζει σαν τίτλος για το επάγγελμα. Οι συγκεκριμένες απαντήσεις συνδέονται άμεσα με τις σπουδές και την ονομασία της σχολής αποφοίτησης και θα αναλυθούν και με τη σύγκριση μέσων όρων παρακάτω.

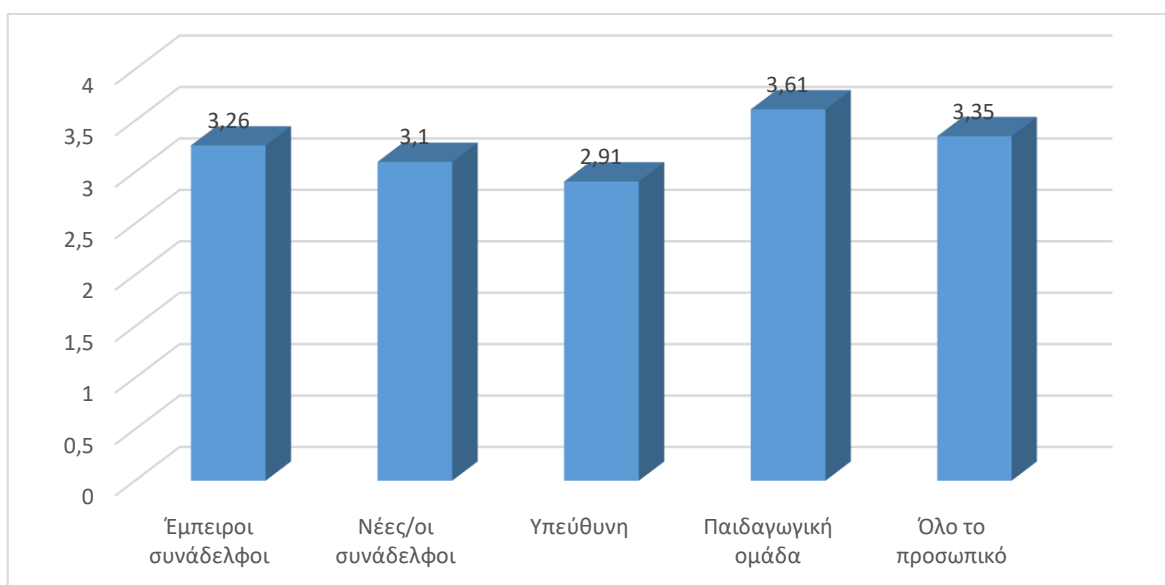
Γράφημα 6. Τίτλος επαγγέλματος

Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός τους φαίνεται να επηρεάζεται πολύ από αρκετούς παράγοντες, όπως είναι οι σπουδές (Mean=4,02, SD=0,989), η αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων (Mean=3,89, SD=1,046), η επικοινωνία με την υπεύθυνη (Mean=3,62, SD=1,076) και λιγότερο από τη σχέση εργασίας που έχουν με τον φορέα (Mean=2,53, SD=1,348). Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί η έννοια της επαγγελματικής ταυτότητας, η οποία δηλώνει την αίσθηση που έχει ο παιδαγωγός για τον επαγγελματικό εαυτό του, συγκροτείται κατά κύριο λόγο από στοιχεία της ταυτότητας που αλλάζουν με βάση τις εμπειρίες και την επικοινωνία με άλλους παιδαγωγούς (Φρυδάκη, 2015).

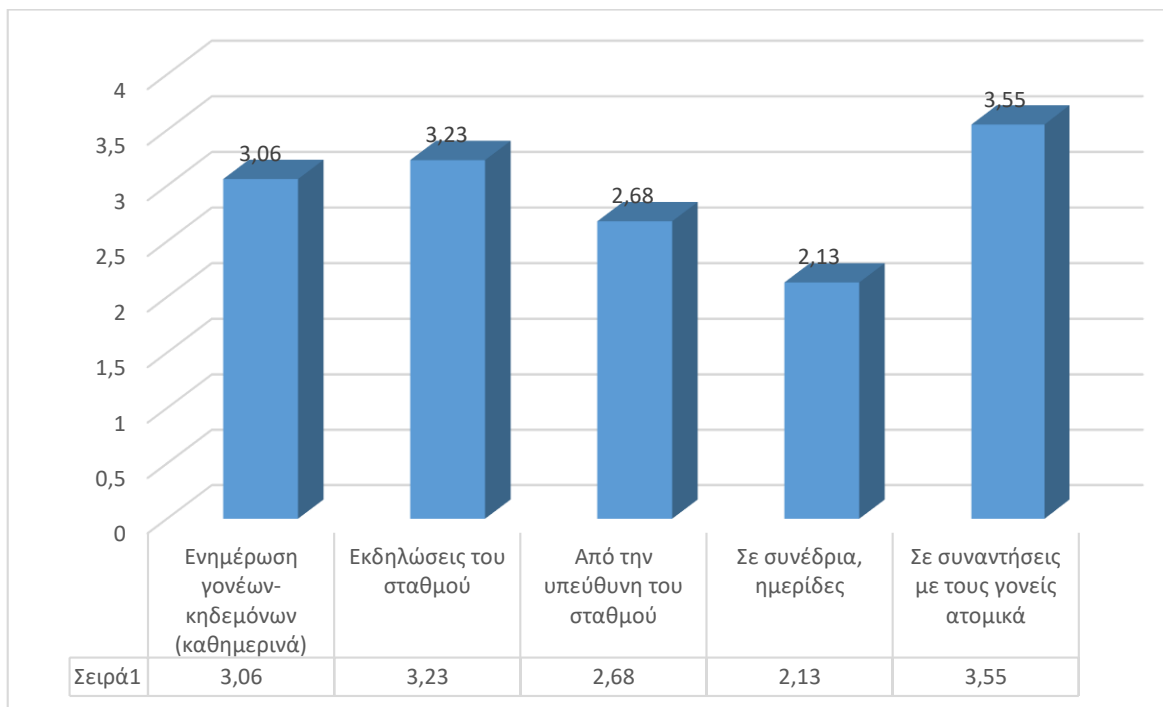
Γράφημα 7. Επιρροές παιδαγωγικού μέρους επαγγέλματος

Όσον αφορά την καινοτομία στο χώρο του παιδικού σταθμού, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διακυμάνσεις στις απαντήσεις των ερωτώμενων. Αν θα έπρεπε να τοποθετηθούν σε σειρά θα λέγαμε ότι από μέτρια ως πολύ καινοτομεί η παιδαγωγική ομάδα (Mean=3,61,SD=0,944), όλο το προσωπικό του παιδικού σταθμού (Mean=3,35,SD=1,020), έπειτα οι έμπειροι συνάδελφοι (Mean=3,26,SD=1,063) αλλά και οι νεότεροι (Mean=3,10,SD=0,960) και τέλος οριακά μέτρια η υπεύθυνη του παιδικού σταθμού (Mean=2,91,SD=1,197).

Γράφημα 8. Ποιοι καινοτομούν

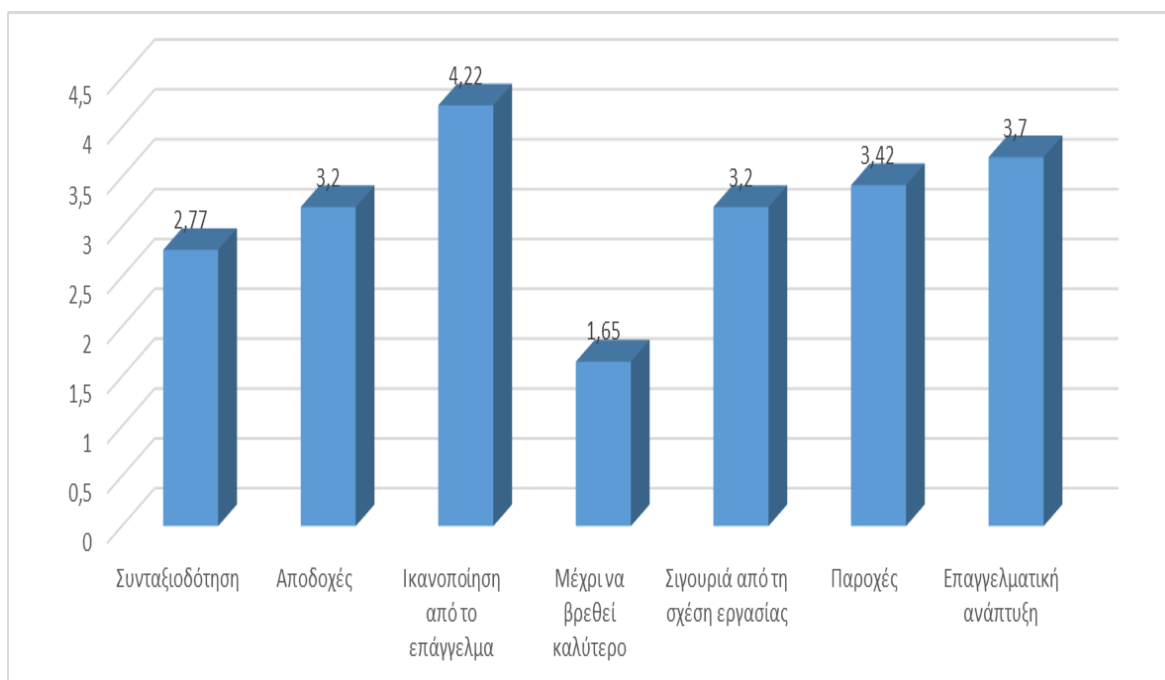
Η παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου του δείγματος γίνεται σε ατομικές συναντήσεις με τους γονείς (Mean=3,55, SD=1,226), με τις εκδηλώσεις του σταθμού (Mean=3,23, SD=1,031) και καθημερινά με την ενημέρωση των γονέων-κηδεμόνων από μέτρια έως πολύ (Mean=3,06, SD=1,195). Λίγο έως μέτρια (Mean=2,68, SD=1,133) έχει αναλάβει αυτήν την ευθύνη η προϊσταμένη του παιδικού σταθμού και λιγότερο (Mean=2,13, SD=1,268) παρουσιάζουν το έργο τους σε συνέδρια και ημερίδες.

Γράφημα 9. Παρουσίαση παιδαγωγικού έργου

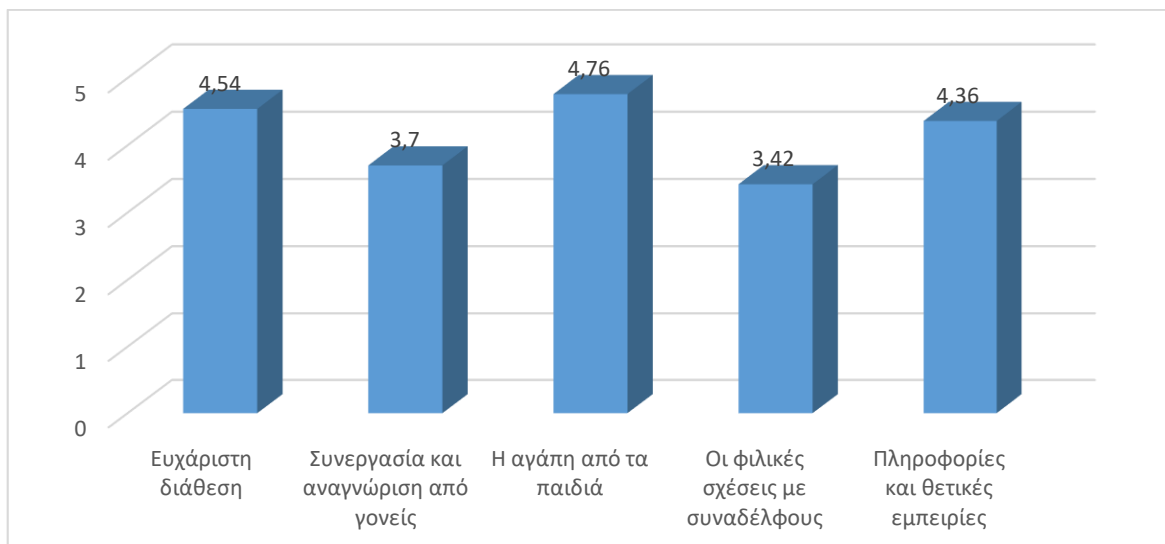
Σχετικά με την παραμονή τους στον επαγγελματικό χώρο, το 81,5% του δείγματος απάντησε ότι αυτή συνδέεται με την ικανοποίηση που παίρνει από αυτό από πολύ έως πάρα πολύ. Η επιθυμία τους για επαγγελματική ανάπτυξη συνδέεται με την παραμονή τους στον χώρο του παιδικού σταθμού από μέτρια έως πολύ (Mean=3,70, SD=1,216), όπως και οι παροχές (Mean=3,42, SD=1,221), οι αποδοχές (Mean=3,20, SD=0,895) και η σιγουριά που τους δίνει η σχέση εργασίας (Mean=3,20, SD=1,393), εφόσον το δείγμα αποτελείται από εργαζόμενους σε δήμους. Αντίθετα, είναι εμφανές ότι από καθόλου έως λίγο παραμένουν στο συγκεκριμένο επάγγελμα μέχρι να βρεθεί κάποιο άλλο καλύτερο (Mean=1,65, SD=1,101). Από αυτά λαμβάνουμε ένα γενικότερο κλίμα ικανοποίησης από το επάγγελμα

του παιδαγωγού σε δημοτικό παιδικό σταθμό, το οποίο επιβεβαιώνεται και με την επόμενη ερώτηση.

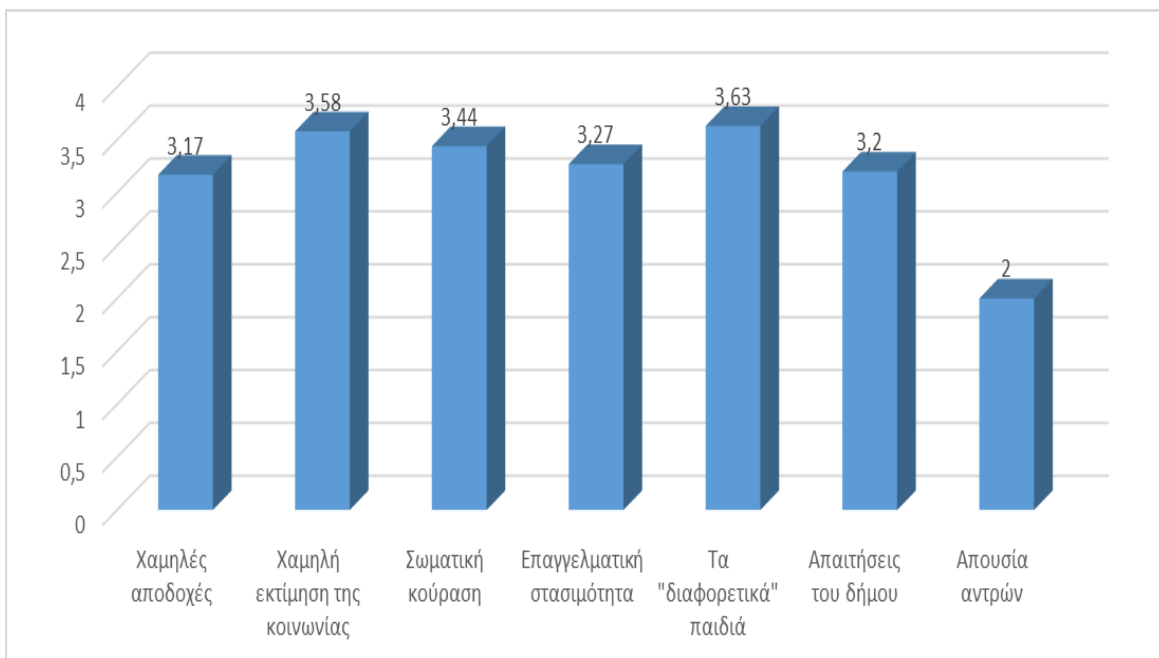
Γράφημα 10. Παραμονή στον επαγγελματικό χώρο

Η αγάπη που παίρνουν από τα παιδιά (Mean=4,76, SD=0,591), η ευχάριστη διάθεση που τους προκαλεί η ενασχόληση με μικρά παιδιά (Mean=4,54, SD=0,672), καθώς επίσης οι πληροφορίες και οι θετικές εμπειρίες που παίρνουν ως παιδαγωγοί (Mean=4,36, SD=0,795) είναι αυτά που τους αρέσουν από πολύ έως πάρα πολύ. Η επαγγελματική ταυτότητα των παιδαγωγών διαμορφώνεται επίσης από το πως αισθάνεται ο παιδαγωγός για τους μαθητές τους (Day, 2009). Έπειτα από μέτρια έως πολύ (Mean=3,70, SD=1,082) τους αρέσει η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου τους από τους γονείς και οι φιλικές σχέσεις που μπορεί να προκύψουν με τους συναδέλφους (Mean=3,42, SD=1,102).

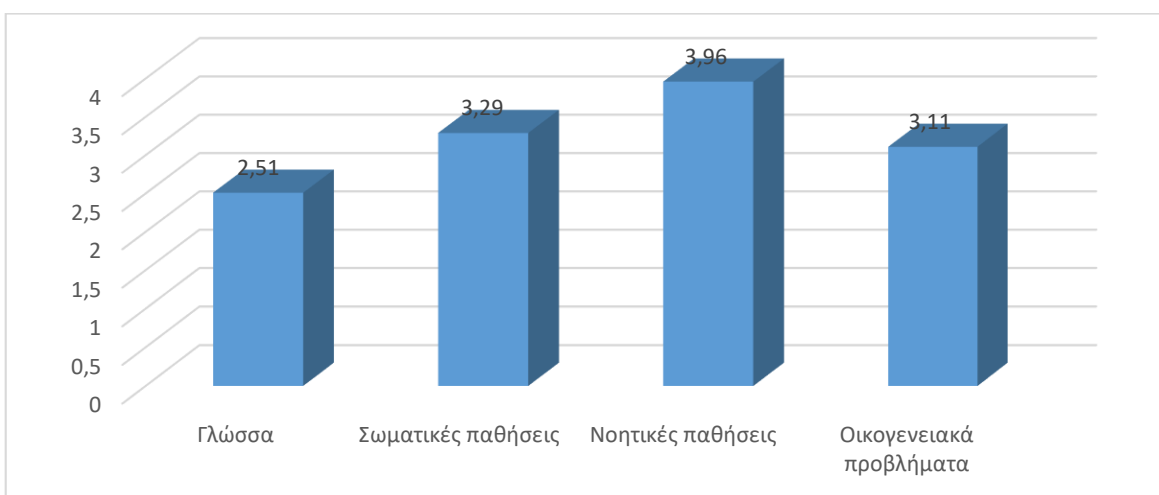
Γράφημα 11. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας

Όσον αφορά τα κυριότερα προβλήματα από μέτρια έως πολύ θεωρούν ότι είναι η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό (Mean=3,63, SD=1,211). Στους περισσότερους δήμους δεν παρέχεται, λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών, παρόλο που προβλέπεται από τον πρότυπο κανονισμό λειτουργίας των δημοτικών παιδικών σταθμών η πρόσληψη ειδικών παιδαγωγών για να φιλοξενούν τα συγκεκριμένα παιδιά. Έπειτα, η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας για τη δουλειά τους θεωρούν ότι είναι εξίσου σημαντικό πρόβλημα (Mean=3,58, SD=1,262) καθώς δεν εντάσσονται στο Υπουργείο Παιδείας με αποτέλεσμα πολλοί να είναι αυτοί που θεωρούν ότι στον παιδικό σταθμό δεν παράγεται παιδαγωγικό έργο. Παράλληλα, η σωματική κόπωση αποτελεί από μέτρια έως πολύ (Mean=3,44, SD=1,068) πρόβλημα του συγκεκριμένου επαγγέλματος αφού η ενασχόληση με μικρά παιδιά, απαιτεί πλήθος αποθεμάτων ενέργειας και όρεξης. Η επαγγελματική στασιμότητα, αφού σε αρκετές περιπτώσεις και ανάλογα με τις σπουδές δεν υπάρχει δυνατότητα εξέλιξης, ή σε άλλες περιπτώσεις απαιτούνται πολλά χρόνια προϋπηρεσίας ώστε να αναλάβουν θέση ευθύνης, είναι κάτι που τους προβληματίζει μέτρια έως πολύ (Mean=3,27, SD=1,147). Αντίστοιχα, οι υπερβολικές απαιτήσεις της διοίκησης του δήμου που εργάζονται είναι ένα επιπλέον πρόβλημα από μέτρια έως πολύ (Mean=3,20, SD=1,205), ενώ από λίγο έως μέτρια (Mean=2,11, SD=1,170) θεωρούν πρόβλημα την απουσία αντρών από το επάγγελμα.

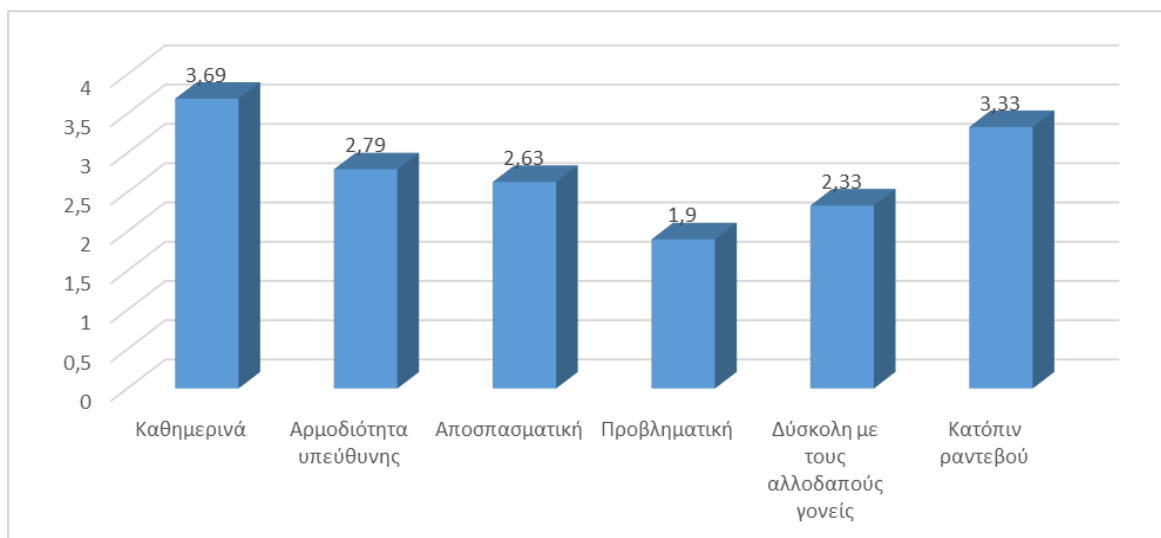
Γράφημα 12. Κυριότερα προβλήματα

Στην ερώτηση για το κατά πόσο θα ήθελαν εξειδικευμένη βοήθεια για να διαχειριστούν παιδιά με νοητικές παθήσεις, οι παιδαγωγοί απάντησαν σχεδόν πολύ (Mean=3,96, SD=0,970), γεγονός που είναι εμφανές και από την προηγούμενη ερώτηση. Μέτρια έως πολύ (Mean=3,29, SD=1,093) για παιδιά με σωματικές παθήσεις, μέτρια (Mean=3,11, SD=1,094) για εκείνα με οικογενειακά προβλήματα και λίγο έως μέτρια (Mean=2,51, SD=1,076) για παιδιά που δεν μιλούν την ίδια γλώσσα.

Γράφημα 13. Εξειδικευμένη βοήθεια

Η επικοινωνία με τους γονείς γίνεται στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας σχεδόν πολύ (Mean=3,69, SD=0,963) και μέτρια προγραμματισμένη κατόπιν ραντεβού (Mean=3,33, SD=1,276). Λίγοι έχουν πρόβλημα στην επικοινωνία τους με τους αλλοδαπούς γονείς (Mean=2,33, SD=1,119) και ακόμα λιγότεροι τη θεωρούν προβληματική και χωρίς εμπιστοσύνη (Mean=1,90, SD=1,053).

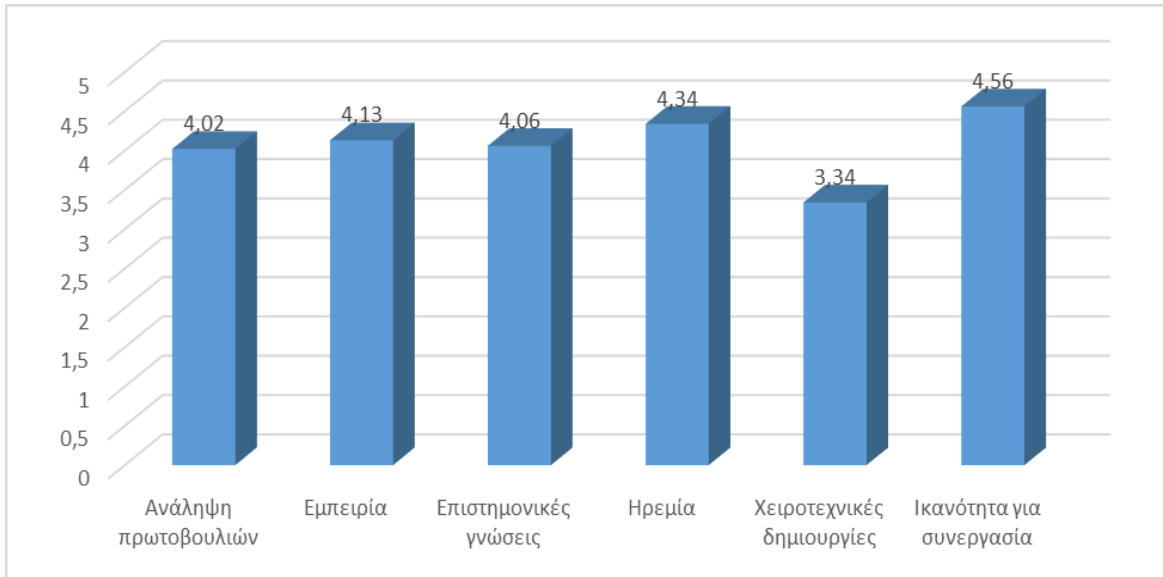
Γράφημα 14. Επικοινωνία με γονείς

Ο τρόπος με τον οποίο ο παιδαγωγός αντιμετωπίζει τους μαθητές του, τους γονείς, τους συναδέλφους του, που επιτελεί δηλαδή το ρόλο του, διεκπεραιώνει το παιδαγωγικό του έργο, αλλά και ο τρόπος που διαχειρίζεται τις αλλαγές και εξελίσσεται επαγγελματικά καθώς και ο βαθμός ικανοποίησης που αντλεί από το επάγγελμά του, καθορίζουν την επαγγελματική του ταυτότητα (Ματσαγγούρας, 2019· Day, 2009).

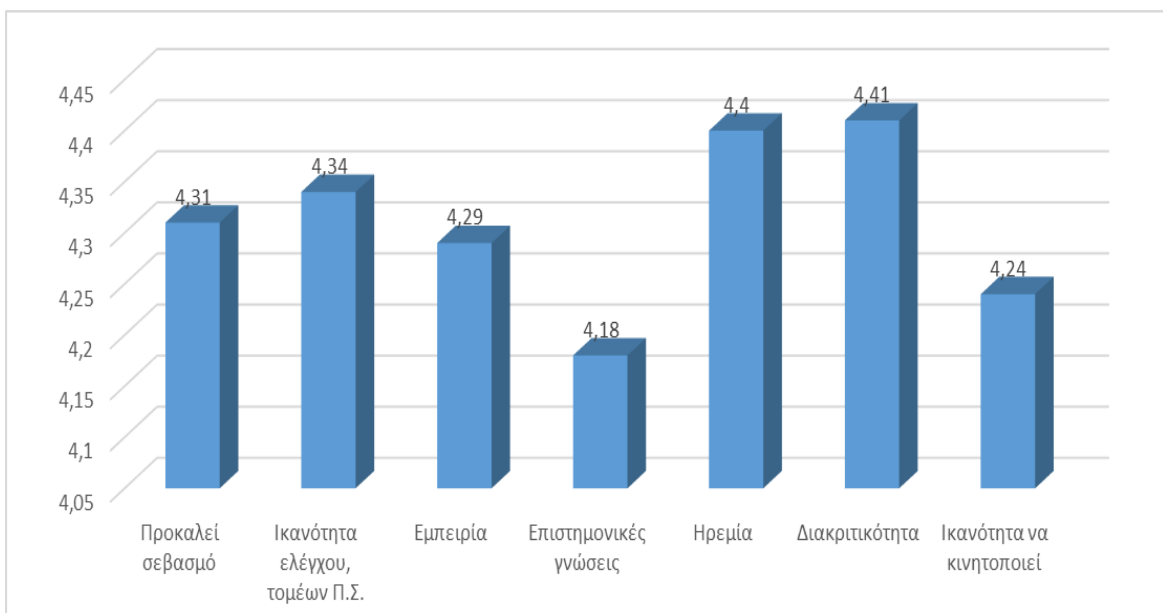
3.2.3. Προσδοκίες επαγγέλματος

Αν έπρεπε να ιεραρχήσουμε τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων στο χώρο της τάξης, θα λέγαμε ότι το δείγμα θεωρεί πρωτεύον την ικανότητα για συνεργασία (Mean=4,56 SD=0,710), την ηρεμία (Mean=4,34 SD=0,710), την εμπειρία (Mean=4,13, SD=0,802), τις επιστημονικές γνώσεις (Mean=4,06, SD=0,853), την ανάληψη πρωτοβουλιών (Mean=4,02, SD=0,885) και μέτρια το ταλέντο στις χειροτεχνικές δραστηριότητες (Mean=3,33, SD=1,058). Αντίστοιχα για τις υπεύθυνες, διακριτικότητα (Mean=4,41, SD=0,869), ηρεμία (Mean=4,40, SD=0,908), ικανότητα ελέγχου όλων των τομέων λειτουργίας του παιδικού σταθμού (Mean=4,34, SD=0,888), εμπειρία (Mean=4,29, SD=0,842) και η ικανότητα να κινητοποιεί τους άλλους (Mean=4,24, SD=1,006) αποτελούν τα επιθυμητά

Θετικά χαρακτηριστικά των προϊστάμενων με τη σειρά που τα επέλεξε το δείγμα, θεωρώντας τα όλα από πολύ έως πάρα πολύ σημαντικά. Στην συγκεκριμένη ερώτηση εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι να διερευνήσουμε τις απόψεις των παιδαγωγών ξεχωριστά από τις υπεύθυνες και αντίστροφα.

Γράφημα 15. Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά εργαζόμενων στην τάξη

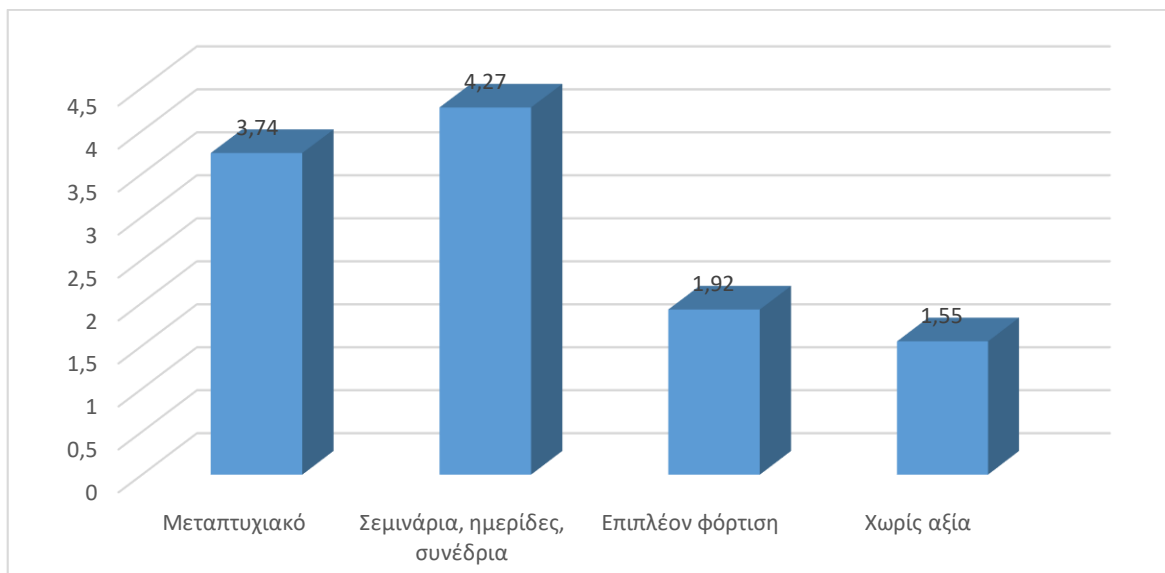

Γράφημα 16. Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά υπεύθυνης παιδικού σταθμού

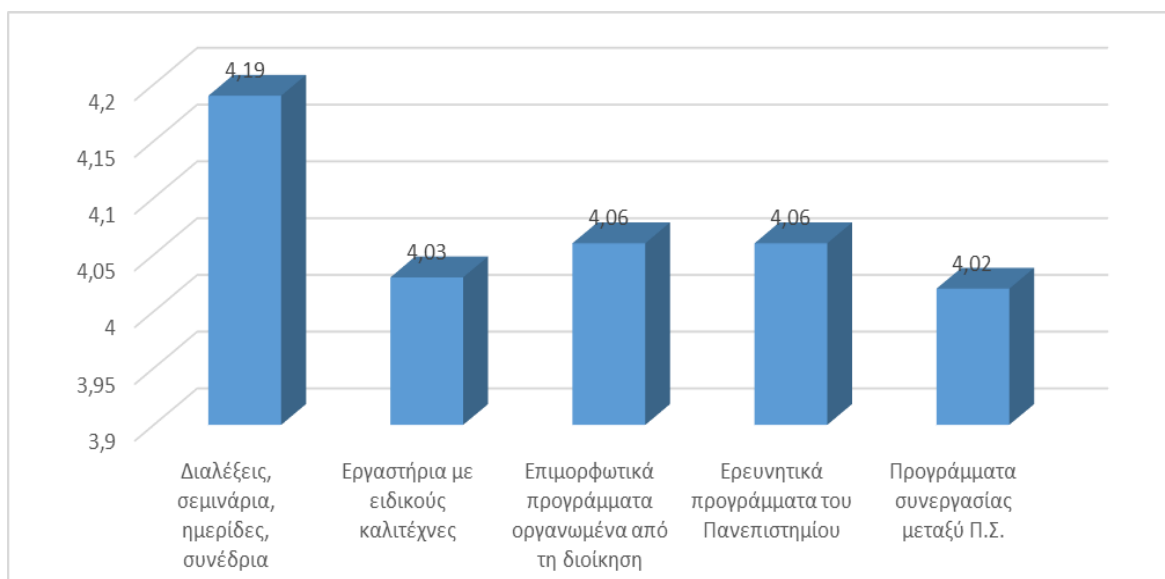
Όσον αφορά την επιμόρφωσή τους, πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,27, SD=0,897) την αντιλαμβάνονται ως ανάγκη για ανανέωση με σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια δείχνοντας την επιθυμία τους για επαγγελματική ανάπτυξη. Μέτρια έως πολύ (Mean=3,74, SD=1,231) επιθυμούν μεταπτυχιακές σπουδές. Αντίθετα, καθόλου έως λίγο (Mean=1,92, SD=1,109) τη θεωρούν επιπλέον φόρτιση για τη ζωή τους και ακόμα λιγότερο (Mean=1,55, SD=1,000) χωρίς ουσιαστική αξία για το επάγγελμά τους.

Από αυτά συμπεραίνει κανείς ότι οι παιδαγωγοί έχουν κατανοήσει τη σημαντικότητα του ρόλου τους και την ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση και ενημέρωση για παιδαγωγικά θέματα. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται και από τις απαντήσεις τους στην ερώτηση για τις πρωτοβουλίες κατάλληλες για την ενίσχυση της ποιότητας της εργασίας τους. Διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια (Mean=4,19, SD=0,893), επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη διοίκηση (Mean=4,06, SD=0,938), ερευνητικά προγράμματα του πανεπιστημίου (Mean=4,06, SD=0,957), εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες (Mean=4,03, SD=0,957) και προγράμματα συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών (Mean=4,02, SD=0,937) επιλέχθηκαν από το δείγμα από πολύ έως πάρα πολύ.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από το θεωρητικό μέρος της παρούσας έρευνας και αναφέρονται στο κεφάλαιο «Επιμόρφωση παιδαγωγών». Συνεπώς, η δικτύωση μέσω συνεργασιών, είτε είναι οργανωμένη από τα πανεπιστήμια, είτε το φορέα, είτε μεταξύ παιδικών σταθμών, αποτελεί σημαντική μέθοδο μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο οι παιδαγωγοί συναντιούνται, ανταλλάσσουν ιδέες και απόψεις και εξετάζουν διάφορα θέματα που αφορούν την εργασία τους. Αυτή η επιρροή ενισχύει την αυτοπεποίθηση και τον επαγγελματισμό τους (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008).

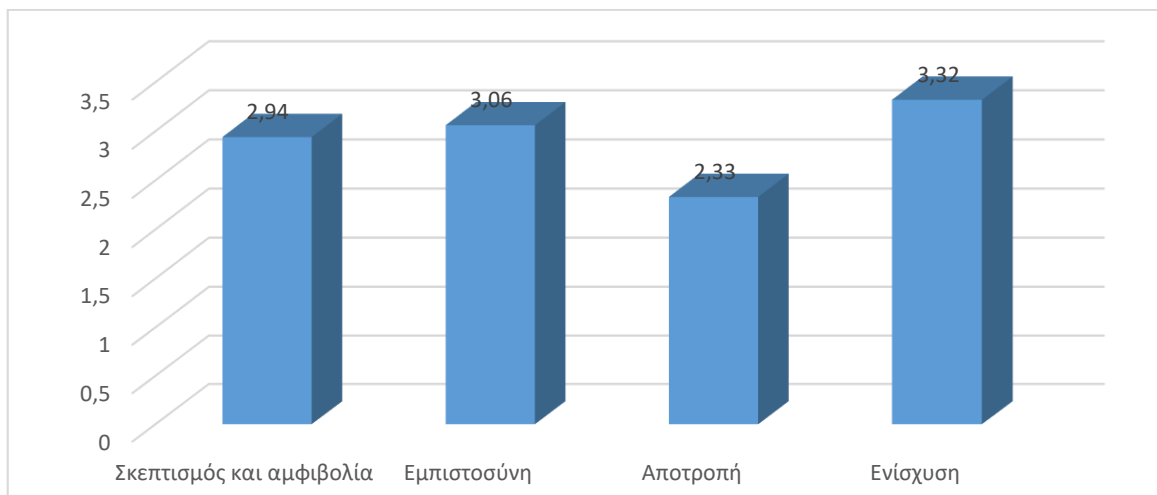

Γράφημα 17. Αντιλήψεις για επιμόρφωση

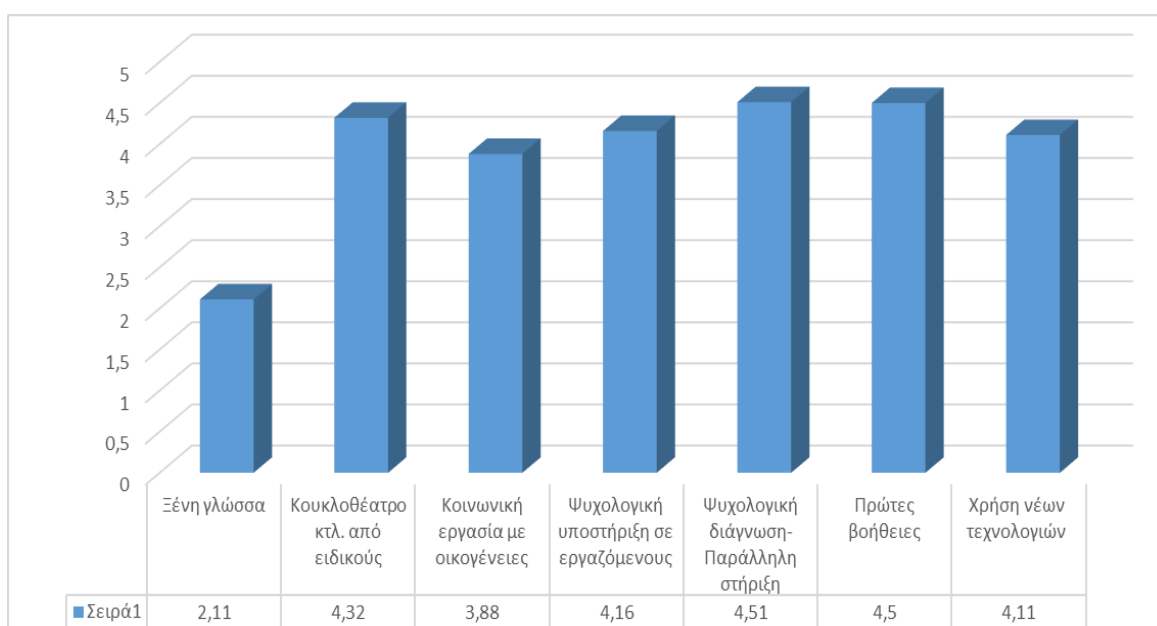

Γράφημα 18. Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας

Όσον αφορά τώρα την ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας από την πλευρά των γονέων για θέματα που σχετίζονται με τον παιδικό σταθμό, η μέση τιμή των απαντήσεων του δείγματος έδειξε ότι από μέτρια έως πολύ το αποδέχονται, αρκεί να συμφωνηθούν οι όροι ($Mean=3,34$, $SD=1,066$) και οι παιδαγωγοί έχουν τη διάθεση να τους ενισχύσουν, καθώς θεωρούν απαραίτητη την εμπλοκή τους ($Mean=3,32$, $SD=1,056$) και εμπιστεύονται το αίσθημα ευθύνης που έχουν ($Mean=3,06$, $SD=0,936$).

Γράφημα 19. Ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλιών γονέων για θέματα του Π.Σ.

Γράφημα 20. Αναβάθμιση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών μπορεί να αναβαθμιστεί με την παροχή των παρακάτω, ψυχολογική διάγνωση και παράλληλη στήριξη για τα παιδιά (Mean=4,51, SD=0,716), πρώτες βοήθειες (Mean=4,50, SD=0,709), κουκλοθέατρο, μουσική, εικαστικά από ειδικούς (Mean=4,32, SD=0,868), ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους (Mean=4,16, SD=0,940) και χρήση των νέων τεχνολογιών (Mean=4,11, SD=0,968) από πολύ έως πάρα πολύ. Αντίθετα, λίγο (Mean=2,11, SD=1,122) θεωρούν ότι η ξένη γλώσσα είναι αναγκαία για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, αφού στους παιδικούς σταθμούς φιλοξενούνται πολύ μικρά παιδιά.

3.3. Σύγκριση μέσων όρων - ANOVA

Ο έλεγχος με το κριτήριο της ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA) αποτελεί ένα ισχυρό έλεγχο. Χρησιμοποιεί τη διακύμανση, η οποία είναι το τετράγωνο της τυπικής απόκλισης και εξαιτίας του ότι χρησιμοποιεί δεδομένα που περιλαμβάνουν τη μέση τιμή, χαρακτηρίζουμε ως παραμετρικό. Εξετάζει τις διαφορές μεταξύ των μέσων τιμών συγκρίνοντας τις διακυμάνσεις σε περισσότερα από δύο σύνολα δεδομένων κάθε φορά. Χρησιμοποιούμε τη μονοπαραγοντική (One-Way) ANOVA για τον έλεγχο διαφοράς σε περίπτωση που υπάρχει μία μόνο μεταβλητή (Newby, 2019). Στα βασικά ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert, στην οποία το 1 αντιστοιχεί στο καθόλου, το 2 στο λίγο, το 3 στο μέτρια, το 4 πολύ και το 5 στο πάρα πολύ.

3.3.1. Ηλικία

Στον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίν. 2) παρατίθενται όλες οι στατιστικά σημαντικές διαφορές στους μέσους όρους των βασικών ερωτημάτων σε σχέση με την ηλικία του δείγματος. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα (51 και άνω) αφιερώνει περισσότερο τον ελεύθερο χρόνο της στο διάβασμα (Mean=3,17, SD=0,985) σε σχέση με την μικρότερη (έως 30) που αφιερώνει λίγο χρόνο (Mean=2,11, SD=0,937). Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται επίσης να αφιερώνουν από μέτριο έως πολύ χρόνο οι 31-40 (Mean=3,13 SD=1,001) σε αντίθεση με τους 41-50 που αφιερώνουν λίγο έως μέτριο (Mean=2,77, SD=0,873) κάτι που εξηγείται από την μεγαλύτερη εξοικείωση που έχουν οι νεότεροι με την τεχνολογία.

Η παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου σε συνέδρια και ημερίδες, στη νεότερη ηλικιακή ομάδα είναι οριακά μέτρια (Mean=2,95, SD=1,393) σε αντίθεση με τους 41-50 που είναι σχεδόν λίγη (Mean=1,86, SD=1,155). Οι νεότεροι έχουν περισσότερη ανάγκη να εμπλουτίσουν το βιογραφικό τους με παρουσιάσεις, ώστε να βγουν στην αγορά εργασίας με περισσότερα εφόδια. Επίσης, οι νεότεροι φαίνεται να είναι πιο εξοικειωμένοι και να εμπιστεύονται περισσότερο την έρευνα, ενδεχομένως γιατί στα νέα προγράμματα σπουδών είναι δεδομένη.

Επίσης, η παραμονή στο συγκεκριμένο επάγγελμα μέχρι να βρεθεί καλύτερο, παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά στους νεότερους (Mean=2,26, SD=1,147) με

τους 41-50 που φαίνεται να είναι πιο κατασταλαγμένοι λόγω της ηλικίας τους (Mean=1,50, SD=1,045).

Οι 31-40 πιστεύουν ότι η κοινωνία δεν αναγνωρίζει τη δουλειά τους σχεδόν μέτρια (Mean=3,42, SD=1,221), ενδεχομένως γιατί έχουν προσδοκίες αναγνώρισης του έργου τους, αφού οι σπουδές τους έχουν αναβαθμιστεί και ταυτόχρονα έχει αναγνωριστεί ακόμα περισσότερο η πρώιμη παιδική ηλικία από την επιστήμη π.χ. Παιδιατρική, Ψυχολογία. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία παιδαγωγοί θεωρούν ότι η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας αποτελεί πρόβλημα στο επάγγελμά τους σχεδόν μέτρια (Mean=2,88, SD=1,111), ίσως γιατί έχουν προσαρμοστεί σε παλαιότερα δεδομένα και δεν έχουν μεγάλες προσδοκίες.

Οι νεότεροι επηρεασμένοι από τη σύγχρονη βιβλιογραφία και τους νέους κλάδους της εκπαίδευσης (νευροεκπαίδευση) παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά στην εισαγωγή της ξένης γλώσσας ως μία προοπτική αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών. Όσοι είναι έως 30 συμφωνούν σχεδόν μέτρια (Mean=2,79, SD=1,032), ενώ οι μεγαλύτεροι σχεδόν λίγο (Mean=1,94, SD=1,052).

3.3.2. Σπουδές

Συνεχίζοντας, στον επόμενο πίνακα (βλ. Πίν. 3) παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές στους μέσους όρους των βασικών ερωτημάτων σχετικά με τις σπουδές των παιδαγωγών που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς του νομού της Αττικής. Είναι εμφανές ότι οι απόφοιτοι ΙΕΚ προτιμούν τον τίτλο «Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος» (Mean=3,21, SD=1,341) σε αντίθεση με τους απόφοιτους ΤΕΙ (Mean=2,05, SD=1,213) και ΑΕΙ (Mean=1,97, SD=1,124) που τον θεωρούν λίγο ταιριαστό ως τίτλο για το επάγγελμά τους. Στην ίδια ερώτηση φαίνεται ξεκάθαρα η προτίμηση των αποφοίτων πανεπιστημίων, σε αντίθεση με όλες τις άλλες κατηγορίες αποφοίτων, να τους αποκαλούν «Νηπιαγωγούς» (Mean=3,31, SD=1,625), όπως άλλωστε ήταν και η ονομασία των σχολών από τις οποίες αποφοίτησαν. Ταυτόχρονα, οι απόφοιτοι ΤΕΙ προτιμούν τον τίτλο «Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας» από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,48, SD=0,921) και η επιθυμία τους παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά με τους απόφοιτους ΙΕΚ (Mean=3,79, SD=1,361). Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει και σε αυτήν την περίπτωση από την ονομασία της σχολής των αποφοίτων ΤΕΙ που μέχρι πριν λίγο καιρό ήταν Προσχολικής Αγωγής.

Πίνακας 2. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την ηλικία

	Ηλικία				Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores				ANOVA			Welch ANOVA		
	έως 30 (N=19)	31-40 (N=98)	41-50 (N=106)	51 και άνω (N=20)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διάβασμα]	2,11	2,66	2,76	3,17	3,588	0,014	51 και άνω & έως 30			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης]	3,21	3,13	2,77	2,58				3,805	0,016	31-40 & 41-50
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Σε συνέδρια, ημερίδες]	2,95	2,23	1,86	2,12	4,613	0,004	Έως 30 & 41-50			
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας]	2,26	1,69	1,50	1,50	2,849	0,038	Έως 30 & 41-50			
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας για τη δουλειά σας]	3,42	3,79	3,57	2,88	2,788	0,041	31-40 & 51 και άνω			
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ξένη γλώσσα]	2,79	2,21	1,94	1,83	3,868	0,010	Έως 30 & 41-50 και Έως 30 & 51 και άνω			

Πίνακας 3. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τις σπουδές

	Σπουδές				Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores				ANOVA			Welch ANOVA		
	Απόφοιτος Λυκείου (N=7)	Απόφοιτος IEK (N=45)	Απόφοιτος ΤΕΙ (N=150)	Απόφοιτος Πανεπι- στημίου ΑΕΙ (N=45)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος]	3,20	3,21	2,05	1,97				9,039	0,001	IEK & TEI IEK& AEI
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Νηπιαγωγός]	1,40	2,11	1,61	3,31				12,568	0,001	AEI & όλοι
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας]	4,20	3,79	4,48	4,20				3,098	0,005	IEK & TEI
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σπουδές]	3,50	3,56	4,11	4,20				3,488	0,005	IEK & AEI
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Επιστημονικές γνώσεις]	3,50	3,74	4,12	4,23	3,802	0,011	IEK & TEI IEK & AEI			
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ταλέντο στις χειροτεχνικές δημιουργίες]	3,33	3,79	3,20	3,36	3,448	0,17	IEK & TEI			
32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές]	2,83	3,00	3,90	4,00	8,350	0,001	IEK & TEI IEK & AEI			

Όσον αφορά το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος οι απόφοιτοι πανεπιστημίου δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις σπουδές τους (Mean=4,20, SD=0,944) σε σχέση με τους απόφοιτους ΙΕΚ που θεωρούν ότι οι σπουδές τους επηρεάζουν μέτρια έως πολύ το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός τους (Mean=3,56, SD=1,165). Γεγονός που φαίνεται ξεκάθαρα και στα αποτελέσματα της ερώτησης για το κατά πόσο οι επιστημονικές γνώσεις αποτελούν επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων στο χώρο της τάξης. Οι απόφοιτοι των ΙΕΚ δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες (Mean=3,79, SD=1,048) σε σύγκριση με τους απόφοιτους ΤΕΙ (Mean=3,20, SD=1,041). Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι απόφοιτοι των ανώτατων σχολών (ΑΕΙ-ΤΕΙ) δίνουν αρκετά μεγάλη έμφαση στις θεωρητικές σπουδές τους και τις επιστημονικές γνώσεις τους και όχι μόνο στην πρακτική γνώση, καθώς έχουν αποφοιτήσει από ανώτατες σχολές και με μεγαλύτερη διάρκεια φοίτησης.

Κλείνοντας με τις στατιστικά σημαντικές διαφορές που αφορούν τις σπουδές παρατηρείται ότι οι απόφοιτοι ΙΕΚ επιθυμούν μέτρια (Mean=3,00, SD=1,325) να επιμορφωθούν παρακολουθώντας κάποιο μεταπτυχιακό ενώ οι απόφοιτοι ΤΕΙ σχεδόν πολύ (Mean=3,90, SD=1,173) και οι απόφοιτοι Πανεπιστημίου πολύ (Mean=4,00, SD=1,034). Για να πραγματοποιήσει κάποιος μεταπτυχιακές σπουδές είναι προαπαιτούμενο το προπτυχιακό σε πανεπιστημιακή σχολή, γι' αυτό το λόγο παρατηρείται και αυτή η διαφορά στην επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές, με βάση πάντα τις αρχικές σπουδές.

3.3.3. Σπουδές από επιλογή

Στο ερώτημα που αφορούσε για ποιο λόγο επέλεξαν τις συγκεκριμένες σπουδές οι πιθανές απαντήσεις ήταν, από επιλογή, επειδή δεν μπορέσατε να εισαχθείτε σε άλλη σχολή με ψηλότερες βαθμολογικές απαιτήσεις, για οικονομικούς λόγους, επαγγελματική αποκατάσταση και άλλο. Για να διερευνηθεί το συγκεκριμένο ερώτημα σε σχέση με τις βασικές ερωτήσεις, αποφασίστηκε να χωριστούν οι απαντήσεις σε δύο κατηγορίες, από επιλογή και για άλλους λόγους.

Προχωρώντας λοιπόν την ανάλυση One Way ANOVA προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Από τον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίν. 4) φαίνεται ότι όσοι σπούδασαν από επιλογή, πιστεύουν πως ο τίτλος «Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας» ταιριάζει στο επάγγελμά τους από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,38, SD=0,965), ενώ εκείνοι που σπούδασαν για άλλους λόγους, πολύ (Mean=4,02, SD=1,367).

Αντίστοιχη εικόνα διακρίνεται και στο ερώτημα για το κατά πόσο η ικανοποίηση που τους δίνει η εργασία τους, συνδέεται με την παραμονή τους στο επάγγελμα. Όσοι σπούδασαν από επιλογή απάντησαν από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,29, SD=0,859) και οι υπόλοιποι πολύ (Mean=4,02, SD=0,975). Αντίστροφα, παραμένουν στο επάγγελμα μέχρι να βρεθεί καλύτερο από καθόλου έως λίγο (Mean=1,54, SD=1,015) εκείνοι που σπούδασαν από επιλογή και σχεδόν λίγο (Mean=1,92, SD=1,286) εκείνοι που σπούδασαν στη συγκεκριμένη σχολή για άλλους λόγους.

Πίνακας 4. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την επιλογή των συγκεκριμένων σπουδών

	Επιλογή		Homogeneity of Variances Assumed		Homogeneity of Variances not Assumed	
	Mean Scores		ANOVA		Welch ANOVA	
	Ναι (N=186)	Άλλους λόγους (N=62)	F	Sig.	Statistic	Sig.
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας]	4,38	4,02			3,356	0,029
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την ικανοποίηση που σας δίνει η δουλειά σας]	4,29	4,02	4,364	0,038		
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας]	1,54	1,97			5,386	0,010

3.3.4. Οικογενειακή Κατάσταση

Η οικογενειακή κατάσταση, όπως ήταν αναμενόμενο φαίνεται να επηρεάζει τους παιδαγωγούς και κυρίως σε ότι αφορά τον ελεύθερο χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους (βλ. Πίν. 5). Οι άγαμοι έχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τη διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους για την προσωπική τους φροντίδα (Mean=3,18, SD=0,873), την παρακολούθηση εκπομπών και τηλεοπτικών σειρών (Mean=2,46, SD=0,988), τη διασκέδασή τους και τις κοινωνικές συναναστροφές τους (Mean=3,38, SD=1,010) και τέλος τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Mean=3,28, SD=1,075). Μία επιπλέον στατιστικά σημαντική διαφορά που αξίζει να αναφερθεί, αφορά τις κατάλληλες πρωτοβουλίες ώστε να ενισχυθεί η ποιότητα της εργασίας τους. Οι διαζευγμένοι πιθανότατα λόγω του αρκετά περιορισμένου χρόνου τους θεωρούν ότι οι διαλέξεις, τα σεμινάρια, οι ημερίδες και τα συνέδρια (Mean=3,50, SD=1,100), καθώς και τα επιμορφωτικά προγράμματα που οργανώνονται από τις διοικήσεις (Mean=3,35, SD=1,050), ενισχύουν μέτρια έως πολύ την ποιότητα της εργασίας τους, ενώ οι έγγαμοι από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,22, SD=0,793).

3.3.5. Παιδιά στην οικογένεια του παιδαγωγού

Όπως είναι απολύτως λογικό, παρατηρούνται πολλές διαφορές στις απαντήσεις του δείγματος συγκριτικά με την ύπαρξη παιδιών στην οικογένεια ή όχι, κυρίως στις ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με τον ελεύθερο χρόνο και τη διάθεσή του σε διάφορες δραστηριότητες, όπως για προσωπική φροντίδα, παρακολούθηση τηλεοπτικών σειρών και εκπομπών, διάβασμα, πολιτιστικές ασχολίες, εθελοντισμό, διασκέδαση και μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι προφανές πως όσοι έχουν παιδιά στην οικογένεια αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στις παραπάνω δραστηριότητες καθώς δεν προλαβαίνουν.

Στον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίν. 6) παρατηρείται ότι το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος επηρεάζεται από τη σχέση εργασίας περισσότερο σε εκείνους που δεν έχουν παιδιά (Mean=2,82 SD=1,194), παρά σε όσους έχουν (Mean=2,42, SD=1,396). Όταν ο παιδαγωγός είναι και ο ίδιος γονέας φαίνεται να λαμβάνει πιο σοβαρά υπόψη του τον παιδαγωγικό του ρόλο και να μην επηρεάζεται από τη σχέση εργασίας του.

Πίνακας 5. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την οικογενειακή κατάσταση

	Οικογενειακή κατάσταση				Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores				ANOVA			Welch ANOVA		
	Άγαμοι (N=60)	Έγγαμοι (N=165)	Διαζευγμένοι (N=20)	Άλλο (N=3)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	2,48	3,04	3,10	3,33	6,31	0,001	Άγαμοι & Έγγαμοι Άγαμοι & Διαζευγμένοι			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	3,18	2,78	2,95	2,33	4,204	0,006	Άγαμοι & Έγγαμοι			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Παρακολούθηση εκπομπών, τηλεοπτικών σειρών]	2,46	2,07	2,26	1,67				2,910	0,017	Άγαμοι & Έγγαμοι
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διασκέδαση-κοινωνικές συναναστροφές]	3,38	2,89	3,05	2,67	4,395	0,005	Άγαμοι & Έγγαμοι			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης]	3,28	2,80	2,95	2,33				3,628	0,007	Άγαμοι & Έγγαμοι
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια]	4,13	4,30	3,50	4,00	5,228	0,002	Έγγαμοι & Διαζευγμένοι Άγαμοι & Διαζευγμένοι			
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη Διοίκηση]	3,92	4,22	3,35	4,22				4,519	0,001	Έγγαμοι & Διαζευγμένοι

Πίνακας 6. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα παιδιά στην οικογένεια

	Παιδιά		Homogeneity of Variances Assumed	
	Mean Scores		ANOVA	
	Ναι (N=164)	Όχι (N=75)	F	Sig.
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σχέση εργασίας]	2,42	2,82	4,436	0,036
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη συμπλήρωση απαραίτητων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση]	2,98	2,49	5,981	0,015

Πίνακας 7. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την οικονομική κατάσταση

	Οικονομική κατάσταση				Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores				ANOVA			Welch ANOVA		
	Πολύ καλή (N=12)	Ικανοποιητική (N=83)	Μέσου όρου (N=140)	Κακή (N=12)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις παροχές (διακοπές, ωράριο κλπ.)]	2,50	3,57	3,46	3,00	3,327	0,020	Πολύ καλή & Ικανοποιητική Πολύ καλή & Μέσου όρου			
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Οι χαμηλές αποδοχές]	2,91	2,95	3,25	4,08	4,282	0,006	Κακή & όλες			

Ταυτόχρονα όμως φαίνεται ότι η παραμονή στον επαγγελματικό χώρο για τη συμπλήρωση των απαραίτητων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση, αφορά μέτρια τους παιδαγωγούς που είναι γονείς (Mean=2,98, SD=1,474), και λίγο έως μέτρια αυτούς που δεν έχουν παιδιά (Mean=2,49, SD=1,337). Το γεγονός αυτό προκύπτει πιθανότατα από την ηλικία όσων είναι γονείς που ενδεχομένως να είναι μεγαλύτεροι και άρα πιο κοντά στην συνταξιοδότηση.

3.3.6. Οικονομική κατάσταση

Στον παραπάνω πίνακα (βλ. Πίν. 7) και όσον αφορά την οικονομική κατάσταση των παιδαγωγών παρατηρείται, πως όσοι έχουν πολύ καλή οικονομική κατάσταση (Mean=2,50, SD=1,168) παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά με εκείνους που έχουν ικανοποιητική (Mean=3,57, SD=1,161) και μέσου όρου (Mean=3,56, SD=1,199), ως προς τους λόγους παραμονής τους στο επάγγελμα, που έχουν να κάνουν με παροχές όπως το ωράριο και τις διακοπές. Αυτοί που έχουν πολύ καλή οικονομική κατάσταση εκτιμούν από λίγο έως μέτρια (Mean=2,50, SD=1,168) τις παροχές σε αντίθεση με αυτούς που έχουν από ικανοποιητική οι οποίοι την εκτιμούν από μέτρια έως πολύ (Mean=3,57, SD=1,161) και του μέσου όρου (Mean=3,70, SD=1,185). Συνεχίζοντας, όσοι έχουν κακή οικονομική κατάσταση έχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές με τις τιμές των μέσων όρων, όλων των υπολοίπων ομάδων, σχετικά με το κατά πόσο αποτελούν πρόβλημα οι χαμηλές αποδοχές στο επάγγελμά τους (Mean=4,08, SD=1,165).

3.3.7. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό

Η επικοινωνία με την υπεύθυνη επηρεάζει το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος του δείγματος από μέτρια έως πολύ (Mean=3,62, SD=1,074) ανεξάρτητα με την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν (βλ. Πίν. 8). Οι λιγότερο έμπειροι με 6-10 χρόνια προϋπηρεσίας δείχνουν όμως να επηρεάζονται περισσότερο (Mean=4,02, SD=1,026) από αυτούς που έχουν 16-20 χρόνια προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό (Mean=3,24, SD=1,208). Συνεχίζοντας στην ίδια ερώτηση και όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων η εικόνα είναι παρόμοια. Οι λιγότερο έμπειροι παιδαγωγοί με 6-10 χρόνια προϋπηρεσίας επηρεάζονται πολύ (Mean=4,02, SD=1,068) ενώ οι 16-20 μέτρια έως πολύ (Mean=3,55, SD=1,202).

Πίνακας 8. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό

	Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό						Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores						ANOVA			Welch ANOVA		
	έως 5 (N=47)	6-10 (N=59)	11-15 (N=44)	16-20 (N=60)	21-25 (N=24)	26 και άνω (N=13)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]	3,80	3,95	3,66	3,24	3,63	3,08	3,728	0,003	6-10 & 16-20			
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων]	4,21	4,02	3,93	3,55	3,83	3,54				2,885	0,022	6-10 & 16-20
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών στον χώρο χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό]	3,15	3,59	3,98	3,82	3,58	3,54	2,501	0,031	Έως 5 & 11-15			
28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με νοητικές παθήσεις]	3,51	4,09	4,09	4,12	3,88	3,92	2,833	0,017	Έως 5 & 6-10 και έως 5 & 11-15 και έως 5 & 16-20			

Η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών στον χώρο του παιδικού σταθμού χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό αποτελεί από μέτρια έως πολύ (Mean=3,62, SD=1,144) ένα από τα κυριότερα προβλήματα του επαγγέλματος του δείγματος στο σύνολό του. Ωστόσο, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους σχετικά άπειρους παιδαγωγούς (έως 5 έτη προϋπηρεσίας) (Mean=3,15, SD=1,135) με τους λίγο πιο έμπειρους που εργάζονται από 11-15 χρόνια σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς (Mean=3,98, SD=1,084). Είναι πολύ πιθανό οι άπειροι παιδαγωγοί να μην έχουν βιώσει παρόμοια κατάσταση ακόμα, όπως επίσης συχνά επιλέγονται περισσότερο έμπειροι παιδαγωγοί για αναλάβουν τέτοιες περιπτώσεις, ώστε να τις διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά. Για τον ίδιο λόγο, φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, ότι τα παιδιά με νοητικές παθήσεις δυσκολεύουν την ομάδα από μέτρια έως πολύ σύμφωνα με τους παιδαγωγούς με έως 5 χρόνια εμπειρίας (Mean=3,51, SD=1,081), ενώ εκείνους που έχουν εμπειρία από 6-20 χρόνια από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,09, 4,09, 4,12, SD=0,923, 0,921, 0,922).

3.3.8. Σχέση εργασίας

Όπως είναι απολύτως λογικό, η σχέση εργασίας επηρεάζει τις απόψεις και τις προσδοκίες που έχουν από το επάγγελμά τους οι παιδαγωγοί. Στον παρακάτω πίνακα (βλ. Πίν. 9) είναι εμφανείς οι στατιστικά σημαντικές διαφορές των υπαλλήλων ανάλογα με τη σχέση εργασίας που έχουν συνάψει με το φορέα απασχόλησης. Οι συμβασιούχοι ορισμένου χρόνου παρόλη την ανασφάλεια που νιώθουν όσον αφορά τη σχέση εργασίας τους, δείχνουν να παραμένουν στο επάγγελμά τους μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα έως λίγο (Mean=1,86, SD=1,236), δείχνοντας έτσι την προτίμησή τους σε αυτό. Παράλληλα, παρατηρείται ότι η σιγουριά που έχουν από τη σχέση εργασίας συνδέεται με τη παραμονή τους στο επάγγελμα από μέτρια έως πολύ για τους μόνιμους (Mean=3,50, SD=1,412) και τους συμβασιούχους αορίστου χρόνου (Mean=3,48, SD=1,386) ενώ από λίγο έως μέτρια (Mean=2,76, SD=1,278) για τους συμβασιούχους ορισμένου χρόνου, αποτυπώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ανησυχία τους όσον αφορά την παραμονή τους στην εργασία τους.

Πίνακας 9. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη σχέση εργασίας

	Σχέση εργασίας			Homogeneity of Variances Assumed			Homogeneity of Variances not Assumed		
	Mean Scores			ANOVA			Welch ANOVA		
	Μόνιμη (N=73)	ΙΔΑΧ (N=74)	ΙΔΟΧ (N=101)	F	Sig.	Post-hoc	Statistic	Sig.	Post-hoc
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας]	1,54	1,45	1,86				6,844	0,036	ΙΔΑΧ & ΙΔΟΧ
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη σιγουριά της σχέσης εργασίας]	3,50	3,48	2,76	8,369	0,001	ΙΔΟΧ & όλοι			
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας]	3,80	3,85	3,48				3,649	0,023	ΙΔΑΧ & ΙΔΟΧ
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ανάληψη πρωτοβουλιών]	4,27	3,93	3,90	4,232	0,016	Μόνιμη & ΙΔΟΧ			

Σχετικά με την επικοινωνία με τους γονείς παρόλο που όλοι αναφέρουν ότι γίνεται στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας από μέτρια έως πολύ, παρατηρείται μία στατιστικά σημαντική διαφορά όσον αφορά τους συμβασιούχους ορισμένου χρόνου που ενδεχομένως να διστάζουν ή να μεταθέτουν την ευθύνη αυτή σε εργαζόμενους με πιο σταθερή σχέση εργασίας.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών είναι μερικά από τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων στο χώρο του παιδικού σταθμού. Ειδικά οι μόνιμοι υπάλληλοι το υποστηρίζουν από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,27, SD=0,741) σε αντίθεση με τους συμβασιούχους που το υποστηρίζουν από μέτρια έως πολύ (Mean=3,90, SD=0,818). Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα δείχνουν να συνάδουν με αυτά της προηγούμενης ερώτησης ως προς την συστολή των συμβασιούχων.

3.3.9. Θέση ευθύνης-προϊστάμενες

Προχωρώντας την στατιστική ανάλυση με τη σύγκριση μέσω όρων, κρίνεται αναγκαίο να διερευνήσουμε τις στατιστικά σημαντικές διαφορές που παρουσιάζουν οι απαντήσεις των προϊστάμενων των παιδικών σταθμών, σε σχέση με τις απόψεις των παιδαγωγών των τάξεων. Από τον σχετικό πίνακα (βλ. Πίν. 10) παρατηρούμε ότι στο ερώτημα για το κατά πόσο επηρεάζεται το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος από την επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού, οι ίδιες οι υπεύθυνες θεωρούν ότι το επηρεάζουν μέτρια (Mean=3,06, SD=1,059) ενώ οι παιδαγωγοί από μέτρια έως πολύ (Mean=3,71, SD=1,053). Είναι φανερό ότι παιδαγωγοί δίνουν περισσότερη έμφαση στην επικοινωνία τους με την προϊσταμένη και θεωρούν ότι μπορεί να επηρεάσει το παιδαγωγικό τους έργο.

Συνεχίζοντας, παρατηρείται ότι οι υπεύθυνες θεωρούν ότι οι ίδιες καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού από μέτρια έως πολύ (Mean=3,44, SD=1,106), ενώ οι παιδαγωγοί στο ίδιο ερώτημα δεν ανταποκρίθηκαν με τον ίδιο τρόπο, απαντώντας κατά μέσο όρο, ότι οι υπεύθυνες καινοτομούν από λίγο έως μέτρια (Mean=2,83, SD=1,191). Ίσως ο ίδιος ο ρόλος των προϊστάμενων να είναι πηγή άντλησης αυτοεκτίμησης.

Η παραμονή τους στον συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο για τους μεν παιδαγωγούς συνδέεται από μέτρια έως πολύ με τις παροχές (Mean=3,50, SD=1,159), ενώ οι προϊστάμενες από λίγο έως μέτρια (Mean=2,88, SD=1,452).

Πίνακας 10. Στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη θέση προϊστάμενου

	Προϊστάμενος		Homogeneity of Variances Assumed	
	Mean Scores		ANOVA	
	Ναι (N=34)	Όχι (N=214)	F	Sig.
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]	3,06	3,71	10,915	0,001
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Η υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]	3,44	2,83	7,919	0,005
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις παροχές (διακοπές, ωράριο κλπ.)]	2,88	3,50	7,801	0,006
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου μου από τους γονείς]	4,27	3,61	11,289	0,001
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Αρμοδιότητα της Προϊσταμένης του ΠΣ]	3,22	2,73	4,735	0,031
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Προγραμματισμένη, με ραντεβού, κατόπιν συνεννόησης]	2,82	3,42	6,373	0,012
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ανάληψη πρωτοβουλιών]	4,33	3,97	4,980	0,027

Η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου τους από τους γονείς, αρέσει από πολύ έως πάρα πολύ στις υπεύθυνες (Mean=4,27, SD=0,801) απολαμβάνοντας το κύρος που απορρέει από την θέση ευθύνης που κατέχουν, ενώ οι παιδαγωγοί από μέτρια έως πολύ (Mean=3,61, SD=1,094).

Όσον αφορά το αν είναι αρμοδιότητα της προϊσταμένης η επικοινωνία με τους γονείς οι παιδαγωγοί το πιστεύουν από λίγο έως μέτρια (Mean=2,73, SD=1,199) σε αντίθεση με τις υπεύθυνες που πιστεύουν ότι είναι δική τους αρμοδιότητα από μέτρια έως πολύ (Mean=3,22, SD=1,099). Από την άλλη μεριά παρατηρούμε ότι η επικοινωνία με τους γονείς για τους παιδαγωγούς είναι προγραμματισμένη κατόπιν ραντεβού από μέτρια έως πολύ (Mean=3,42, SD=1,274), ενώ για τις υπεύθυνες από λίγο έως μέτρια (Mean=2,82, SD=1,185). Για τους παιδαγωγούς δεν είναι εφικτό να αφήσουν την τάξη τους απροεξοποίητα ώστε να πραγματοποιήσουν ραντεβού με κάποιο γονέα, κάτι το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση των προϊσταμένων που εργάζονται σε γραφείο κατά κύριο λόγο.

Οι υπεύθυνες των παιδικών σταθμών έχουν προσδοκίες από τις εργαζόμενες στις τάξεις, όσον αφορά την καινοτομία και την ανάληψη πρωτοβουλιών από πολύ έως πάρα πολύ (Mean=4,33, SD=0,692). Οι παιδαγωγοί που εργάζονται στις τάξεις έχουν ως προτεραιότητά τους την ομαλή έκβαση του παιδαγωγικού τους έργου και ενδεχομένως να είναι λίγο διστακτικές στην ανάληψη πρωτοβουλιών θεωρώντας το, επιθυμητό θετικό χαρακτηριστικό τους σχεδόν πολύ (Mean=3,97, SD=0,903).

3.4. Αποτελέσματα ανοιχτού τύπου ερωτήσεων

Η ανάκληση και η αφηγηματική ανασύνθεση των ευχάριστων και δυσάρεστων εμπειριών των παιδαγωγών, αποτελεί τρόπο αναπαράστασης της επαγγελματικής ταυτότητας. Είναι προϊόν διαλόγου ανάμεσα στον επαγγελματία και στο κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο. Οι σημαντικές αυτές συγκυρίες συντελούνται εντός αυτού του πλαισίου και είναι σε άμεση συνάρτηση με τις ανακατατάξεις και αναπροσαρμογές του περιβάλλοντος (Τσάφος, 2021). Τα περιστατικά που επιλέγουν οι παιδαγωγοί να μοιραστούν μέσα από τις απαντήσεις τους σε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, ορίζουν την εξέλιξη της επαγγελματικής τους ταυτότητας και παράλληλα μπορούν κατά κάποιο τρόπο να ερμηνευτούν.

Πίνακας 11. Η πιο ευχάριστη εμπειρία

Ευχάριστες Εμπειρίες	Αριθμός απαντήσεων
Αγάπη από τα παιδιά	95
Ικανοποίηση από το έργο	63
Αναγνώριση από τους γονείς	25
Συνεργασία με συναδέλφους	6
Συνεργασία με προϊστάμενο	4

Οι απαντήσεις που λήφθηκαν από την ερώτηση 36 και αφορούσε την πιο ευχάριστη εμπειρία των παιδαγωγών στον παιδικό σταθμό, ήταν 174 και στην πλειοψηφία τους αναφέρθηκαν στην αγάπη που παίρνουν από τα παιδιά. «Αγκαλιές», «φιλιά», «λουλούδια», «ζωγραφιές» και διάφορες άλλες εκδηλώσεις αγάπης. Σημαντική αναφορά έγινε επίσης στην ικανοποίηση που παίρνουν από το επάγγελμά τους, κατακτώντας τους στόχους που έχουν θέσει. Θυμούνται «καλοκαιρινές γιορτές», «εργαστήρια», «εκδηλώσεις και επισκέψεις» που έχουν πραγματοποιήσει με τα «παιδιά τους». Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι αρκετοί είναι εκείνοι εξέφρασαν την χαρά και την ικανοποίηση που πήραν όταν κατάφεραν να εντάξουν και να διαχειριστούν παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές. Η

«αναγνώριση της σημαντικότητας του ρόλου τους» από τους γονείς είναι κάτι που φαίνεται να τους ικανοποιεί και να τους δημιουργεί ευχάριστες εμπειρίες, ενώ υπήρχαν και λίγοι παιδαγωγοί που αναφέρθηκαν σε «καλές συνεργασίες με συναδέλφους και προϊστάμενους».

Πίνακας 12. Η πιο δυσάρεστη εμπειρία

Δυσάρεστες εμπειρίες	Αριθμός απαντήσεων
Ατυχήματα	44
Αναπτυξιακές διαταραχές	14
Σχέσεις με συναδέλφους	42
Σχέσεις με προϊστάμενο	24
Διοίκηση	8
Σχέσεις με γονείς	28
Δεν υπάρχει	10

Οι απαντήσεις για την ανοιχτού τύπου ερώτηση 37 είναι 182, εκ των οποίων υπήρχαν 10 απαντήσεις που αναφέρουν ότι δεν έχουν βιώσει κάποια δυσάρεστη εμπειρία στο χώρο εργασίας τους. Οι δυσάρεστες λοιπόν εμπειρίες των παιδαγωγών συνδέονται κατά κύριο λόγο με θέματα υγείας των παιδιών και κυρίως ατυχήματα, επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ερωτήσεων, «χτυπήματα», «ράμματα», «επεισόδια σπασμών», «αλλεργικό σοκ», «καρκίνος», «λευχαιμία», «πνιγμός». Παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές που είτε έχουν διαγνωστεί είτε όχι και τους δημιουργούν δυσκολίες ως προς την διαχείρισή τους, χωρίς παράλληλη στήριξη και εξειδικευμένη βοήθεια. Επιπρόσθετα, αρκετοί είναι οι παιδαγωγοί που φαίνεται να δυσκολεύονται στις σχέσεις με τους συναδέλφους με τους οποίους κάποιες φορές δεν χαρακτηρίζονται από ομαδικότητα και συνεργασία, αλλά από «διενέξεις», «προστριβές», «συγκρούσεις». Ειδικότερα, όσον αφορά τη σχέση με την προϊσταμένη τους, σε κάποιες περιπτώσεις τη χαρακτηρίζουν «κακή», «παρεμβατική», «άδικη», «με εκφοβισμό» και «συγκρούσεις». Σε συνέχεια των προηγούμενων απαντήσεων παρατηρείται ότι ένας μεγάλος αριθμός όχι μόνο δεν συνεργάζεται, αλλά οφείλει σε συναδέλφους και προϊστάμενους, τραυματικές αναμνήσεις και όχι δημιουργικές σχέσεις αλληλεγγύης. Προβλήματα με τη διοίκηση, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε μία απάντηση «αιρετοί να αποφασίζουν για τον αριθμό των παιδιών και να φέρονται άσχημα στις προϊστάμενες που είχαν λογικά επιχειρήματα», «μη ύπαρξη αξιοκρατίας», «διαφωνίες». Τέλος, οι σχέσεις με τους γονείς σε αρκετές περιπτώσεις τους

δημιουργούν «άγχος», κάποιες φορές έχουν «αντιπαραθέσεις», δημιουργούνται «διαπληκτισμοί», παρατηρούν «έλλειψη εκτίμησης» και «αμφισβήτηση για το έργο τους».

4. Πριν και τώρα. Συγκριτικά αποτελέσματα

Η έρευνα που αναφέρεται στο πριν αφορούσε συγκεκριμένο δήμο της Αττικής, ο οποίος και συμπεριλήφθηκε στην διεύρυνση της παρούσας μελέτης σε ολόκληρο τον νομό, συμμετείχε το παιδαγωγικό προσωπικό στο σύνολό του και πραγματοποιήθηκε πριν 18 χρόνια. Σε κάθε ερώτηση πρώτα θα γίνεται η αναφορά στην προηγούμενη έρευνα και έπειτα στην παρούσα. Επιπρόσθετα, σε αυτό το μέρος της εργασίας δεν θα παρουσιαστούν στο σύνολό τους τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνας αλλά μόνο τα κοινά σημεία που προέκυψαν από την αναπροσαρμογή του ερωτηματολογίου στα νέα δεδομένα της εποχής. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε ο πίνακας 13 που περιλαμβάνει τα ποσοστά της παρούσας έρευνας, της προηγούμενης, αλλά και τη διαφορά που προκύπτει από τη σύγκρισή τους.

4.1. Δημογραφικά

Το 99,4% των εργαζομένων παιδαγωγών ήταν γυναίκες. Παρατηρείται παρόμοια εικόνα με τη σημερινή όπου το 98,4% είναι γυναίκες.

Αν και ανώνυμη η διαδικασία λήψης των στοιχείων, στην ερώτηση που αφορούσε την ηλικία του δείγματος, είχε παρουσιάσει 40 απώλειες. Η μέση ηλικία τους ήταν τα 36,6 χρόνια. Η νεότερη ήταν μόλις 21 ετών και η ηλικιακά μεγαλύτερη 65 ετών. Οι νεότερες εργαζόμενες (κάτω των 29 χρόνων) κάλυπταν το 25% του συνόλου. Στην παρούσα έρευνα υπήρχαν μόνο 5 απώλειες. Ο μέσος όρος της ηλικίας του δείγματος είναι τα 40,6 έτη και η νεότερη είναι 24 ετών, με τις νεαρότερες στην συγκεκριμένη περίπτωση να καλύπτουν μόνο το 7,8%.

Όσον αφορά την προϋπηρεσία, σημαντικότερες για τη συχνότητα τιμές αποτελούσε το 24,7% για 3 χρόνια εργασίας αλλά και το 15,6% για 1 χρόνο. Το 40,3% δούλευε για το πολύ 3 χρόνια σε δημοτικό παιδικό σταθμό. Αντίθετα, 18 χρόνια μετά παρατηρείται ότι οι παιδαγωγοί με έως 5 χρόνια προϋπηρεσία καλύπτουν μόνο το 7,3%.

Όσον αφορά τις σπουδές παρατηρείται μεγάλη διαφορά με τους απόφοιτους ΤΕΙ να αυξάνονται κατά 20,5% σε σχέση με το παρελθόν και τους απόφοιτους ΑΕΙ κατά 12%, σε αντίθεση με τους απόφοιτους ΙΕΚ που μειώθηκαν κατά 14,8%. Η υπουργική απόφαση του Πρότυπου κανονισμού λειτουργίας, που προβλέπει σε κάθε νηπιακό τμήμα μία παιδαγωγό και μία βοηθό και σε κάθε βρεφικό δύο παιδαγωγούς και μία βοηθό, παρόλο που

υπήρχε από το 2002 φαίνεται ότι είχε ατονήσει στην εφαρμογή της. Η επικαιροποίησή της το 2017 (ΚΥΑ 41087/2017 - ΦΕΚ 4249/Β/5-12-2017, 2017) οδήγησε στην εκ νέου ενημέρωση των φορέων, παράλληλα οι πιέσεις από τα συλλογικά όργανα των παιδαγωγών και των εργαζομένων στους παιδικούς σταθμούς και τέλος, το πρόγραμμα Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) με τους ελεγκτικούς μηχανισμούς του, οδήγησαν στην συμμόρφωση των φορέων και στην εφαρμογή της νομοθεσίας.

Το 66% του δείγματος είχε αποφοιτήσει από δημόσια σχολή και το 33,4% από ιδιωτική. Στην παρούσα έρευνα παρατηρείται πολύ μεγάλη διαφορά ως προς τον τύπο της σχολής με το 91,1% του δείγματος να έχει αποφοιτήσει από δημόσια.

Το 60,8% απαντούσε ότι επέλεξε τη συγκεκριμένη σχολή όπου σπούδασε, ενώ αντίθετα το 21,3% θα επιθυμούσε να έχει εισαχθεί σε άλλη, τμήμα παιδαγωγικής κατεύθυνσης που είχε ψηλότερη βάση εισαγωγής. Το 2,1% απαντούσε ότι κριτήριο για την επιλογή της σχολής φοίτησης ήταν οι παροχές (δωρεάν στέγαση και φοίτηση). Το 4% επέλεξαν τη συγκεκριμένη σχολή με σκοπό την άμεση επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων. Αντίθετα με το 82,1% που ήθελε να κάνει σπουδές σε σχέση με το αντικείμενο της εργασίας, υπάρχει ένα 11,3% που δήλωνε ότι έκανε αυτές τις σπουδές επειδή δεν μπόρεσε να εισαχθεί σε σχολή με υψηλότερη βάση, αν και ξένη προς την παιδαγωγική.

Στην παρούσα έρευνα περιορίστηκαν οι πιθανές απαντήσεις σε τέσσερις. Επομένως, το 75% σπούδασε από επιλογή, το 17,7% επειδή δεν μπόρεσε να εισαχθεί σε άλλη σχολή, το 1,2% για οικονομικούς λόγους (π.χ. δωρεάν σίτιση, στέγαση), το 4,8% για επαγγελματική αποκατάσταση και το 1,2% για άλλους λόγους. Αυτό που παρατηρείται είναι μία αύξηση 14,2% εκείνων που σπούδασαν από επιλογή.

Στην προηγούμενη έρευνα ήταν εμφανές ότι μόνο το 46,1% καταγόταν από την Αττική, ενώ τώρα φαίνεται ότι το 73% των συμμετεχόντων γεννήθηκε στην Αττική. Τα παλιότερα χρόνια οι επαρχιακές και αγροτικές περιοχές δεν παρουσίαζαν τις ίδιες ανάγκες για τη λειτουργία παιδικών σταθμών, καθώς οι περισσότερες μητέρες δεν εργάζονταν ή είχαν αναλάβει το ρόλο αυτό οι γιαγιάδες ή ακόμα δεν αναγνώριζαν την αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής. Τα τελευταία όμως χρόνια, παρατηρείται αύξηση της ίδρυσης νέων παιδικών σταθμών από τους δήμους αλλά και ιδιωτικά, ώστε να καλυφθούν οι μεγαλύτερες ανάγκες όπως αυτές έχουν προκύψει. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι παιδαγωγοί που κατάγονται από τις συγκεκριμένες περιοχές να μπορούν να απασχοληθούν

στις περιοχές που διαμένουν και να μην χρειάζεται να μεταβαίνουν στην Αττική προς εύρεση εργασίας.

Το 39% είχε άγνοια ξένης γλώσσας, το 46,7% δήλωνε γνώση μίας ξένης γλώσσας, το 13,6% δύο, και μόλις το 0,7% τρεις ή τέσσερις γλώσσες. Από την άλλη μεριά, στις μέρες μας μόνο το 10,5% δηλώνει άγνοια, το 69,3% έχει από μέτριες (Lower) έως άριστες γνώσεις (Proficiency) μίας μόνο γλώσσας, το 18,1% δύο και τρεις το 1,6%.

Παρόμοια είναι και η εικόνα που παρατηρείται όσον αφορά τις επιπλέον σπουδές. Το 87,5% απαντούσε αρνητικά, το 1,7% κατείχε ή παρακολουθούσε κάποιο μεταπτυχιακό και το 10,8% άλλη σχολή. Σημαντική διαφορά παρατηρείται και στην συγκεκριμένη ερώτηση με το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν επιπλέον σπουδές να πέφτει στο 54,8% και ανεβαίνει αντίστοιχα το ποσοστό το μεταπτυχιακών σπουδών στο 33,1%. Το ποσοστό της άλλης σχολής έμεινε σχεδόν το ίδιο (10,9%). Όλα τα παραπάνω επαληθεύουν την ανάγκη των παιδαγωγών με την πάροδο των ετών να προσπαθούν να εξασφαλίσουν όσα περισσότερα τυπικά προσόντα είναι δυνατόν, ώστε να είναι αρτιότερα εξοπλισμένοι σε μία ανταγωνιστική αγορά εργασίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό 60,8% δήλωναν έγγαμοι, 1,1% χήρες, 4,7% διαζευγμένοι ενώ 33,4% ήταν άγαμες. Η εικόνα στην παρούσα έρευνα εμφανίζεται ελαφρώς διαφοροποιημένη, οι έγγαμοι αποτελούν το 66,5%, το 1,2% περιλαμβάνει χήρες και άγαμες μητέρες, το 8,1% τους διαζευγμένους και το 24,2% είναι άγαμες. Το 55,5% των παιδαγωγών είχαν παιδιά, το σημερινό ποσοστό ανέρχεται στο 68,6%.

Από τις απαντήσεις του δείγματος, προέκυπτε ότι το 10,6% είχαν συζύγους με χαμηλότερη μόρφωση από τις ίδιες (είναι απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου) ενώ το 36,71% ήταν απόφοιτοι Λυκείου. Από τους υπόλοιπους 5,2% ήταν απόφοιτοι διαφόρων επαγγελματικών σχολών και 46,4% ήταν πτυχιούχοι ΤΕΙ ή Πανεπιστημίου. Και σε αυτήν ερώτηση παρατηρούνται διαφορές με το πέρασμα των χρόνων. Το 4,6% των συζύγων είναι απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου, το 28,1% λυκείου, το 21,9% απόφοιτοι κάποιου ΙΕΚ και το 45,4% απόφοιτοι ΤΕΙ ή Πανεπιστημίου εκ των οποίων κάποιοι κατέχουν και μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (8,7%) ή και διδακτορικό (0,5%).

Το 8,3% θεωρούσε την οικονομική του κατάσταση πολύ καλή και μπορούμε να προσθέσουμε σ' αυτούς το 43% που δήλωναν ικανοποιημένοι. Στο 51,3% των αρκετά ή πολύ ικανοποιημένων, αντιμέτωπο ήταν ένα 4,2% που δήλωνε δυσαρεστημένο με την οικονομική του κατάσταση και ανιχνεύονταν μεταξύ των συμβασιούχων έργου. Τέλος, το

44,5% αισθανόταν ότι δεν είναι ούτε πλούσιοι, ούτε φτωχοί στην συγκεκριμένη κοινωνία που ζούσαν. Στην παρούσα έρευνα είναι εμφανώς λιγότεροι εκείνοι που θεωρούν την οικονομική τους κατάσταση πολύ καλή (4,9%) ή ικανοποιητική (33,6%). Από την άλλη πλευρά το 4,9% θεωρεί πως η οικονομική του κατάσταση είναι κακή και το 56,7% μέσου όρου. Το 2011, περίοδος οικονομικής κρίσης, άλλαξε το μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων, εφαρμόστηκε το ενιαίο μισθολόγιο αναπροσαρμόζοντας προς τα κάτω τους μισθούς και κόβοντας επιδόματα λόγω των ρυθμίσεων που υπήρχαν για την οικονομία.

4.2. Εικόνα του επαγγέλματος

4.2.1. Προτίμηση ηλικιακών ομάδων

Στην ερώτηση αν προτιμούν να εργάζονται με βρέφη ή νήπια υπήρχε σημαντική διαφοροποίηση έπειτα από την υποχρεωτική εισαγωγή των τμημάτων των νηπιαγωγείων στην υποχρεωτική εκπαίδευση με νόμο το 2006 (Νόμος 3518/2006, άρθρο 73, παρ. 1α) και την καθολική εφαρμογή του το 2008 και έπειτα τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης το 2018 (Νόμος 4521/2018, άρθρο 33, παρ. 4) και την καθολική εφαρμογή της το 2020. Παρατηρείται λοιπόν μία αύξηση 17,3% εκείνων που προτιμούν να εργάζονται με νήπια, παιδιά δηλαδή πάνω από 2,5 χρονών. Οι παιδαγωγοί δεν έχουν πλέον την επιλογή να εργάζονται με μεγαλύτερα παιδιά.

4.2.2. Τίτλος επαγγέλματος

Στην συγκεκριμένη ερώτηση έγιναν κάποιες τροποποιήσεις όσον αφορά τις επιλογές του δείγματος. Έτσι, οι επιλογές του «Παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας» και του «Νηπιαγωγού» έμειναν οι ίδιες. Οι επιλογές του «Βρεφοκόμου» και «Βρεφονηπιοκόμου» αποτέλεσαν μία πιθανή απάντηση προσθέτοντας στην ίδια ομάδα και την επιλογή του «Παιδοκόμου». Η επιλογή του «Βρεφονηπιαγωγού» αφαιρέθηκε εντελώς και τη θέση πήρε η επιλογή του «Παιδαγωγού πρώιμης παιδικής ηλικίας», η οποία αποτελεί και τη νέα ονομασία της πανεπιστημιακής, πλέον, σχολής του πρώην ΤΕΙ Προσχολικής Αγωγής. Στα πλαίσια της σύγκρισης των δύο ερευνών θα αναφερθούμε μόνο στις κοινές πιθανές απαντήσεις.

Το 17% των απαντήσεων δε συμφωνούσε με το χαρακτηρισμό «Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας» απέναντί σε ένα 78% που ήταν ξεκάθαρα θετικές. Τώρα, τα ποσοστά

έχουν διαφοροποιηθεί, κυρίως ως προς τις αρνητικές απαντήσεις. Το 7,8% δε συμφωνεί καθόλου με τον συγκεκριμένο τίτλο και το 80% τον θεωρεί από πολύ έως πάρα πολύ ταιριαστό.

Όσον αφορά τον τίτλο του «Νηπιαγωγού», πάνω από τις μισές απαντήσεις ήταν αρνητικές με σαφήνεια. Όμως ένα 23% συμφωνούσε ότι η ουσία του επαγγέλματός τους, καθρεφτιζόταν στον όρο «Νηπιαγωγός» και άρα έπρεπε να ονομάζονται έτσι. Οι πτυχιούχοι νηπιαγωγοί αποτελούσαν μόνο ένα μέρος και μάλιστα μικρό του ανωτέρω ποσοστού. Στην παρούσα έρευνα παρατηρούμε μία διαφορετική εικόνα για τον συγκεκριμένο τίτλο. Το 17,5% θεωρεί ότι αυτός ο τίτλος του ταιριάζει πολύ και πάρα πολύ. Από την άλλη μεριά, το 69,9% του δείγματος είναι ξεκάθαρο ότι δε συμφωνεί. Πιο συγκεκριμένα, οι απόφοιτοι ΤΕΙ τον θεωρούν από καθόλου έως λίγο ταιριαστό για το επάγγελμά τους. Γεγονός που αποτυπώνει για άλλη μία φορά, τη δυσaréσκεια των συγκεκριμένων αποφοίτων για τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και την αφαίρεση της δυνατότητάς τους να εργάζονται με μεγαλύτερα παιδιά (νήπια και προνήπια) στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς.

4.2.3. Παράγοντες που επηρεάζουν το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος

Το 67% των παιδαγωγών ήταν πεπεισμένοι ότι η υπεύθυνη επηρεάζει πολύ ή πάρα πολύ το έργο των παιδαγωγών. Το αντίστοιχο ποσοστό στην παρούσα έρευνα είναι το 59,1%. Στους παιδικούς σταθμούς εργάζονται πτυχιούχοι πολλών τύπων σπουδών. Στην προηγούμενη έρευνα υπήρχαν εκτός από τους αποφοίτους ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ (παιδαγωγικές σπουδές) και απόφοιτοι Μαιευτικής, Κοινωνικής εργασίας και Οικιακής οικονομίας μεταξύ των ηλικιακά μεγαλύτερων. Έτσι, ήταν μοιρασμένες οι θετικές με τις αρνητικές απαντήσεις με σημαντικότερη αυτοδύναμη ομάδα απαντήσεων 25% αυτή που έβλεπε επιρροές των σπουδών στο παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος, αλλά μέτριες. Τη σημερινή εποχή δεν προσλαμβάνονται στους παιδικούς σταθμούς ως παιδαγωγοί απόφοιτοι άλλων σχολών μειώνοντας το ποσοστό εκείνων που θεωρούν ότι οι σπουδές επηρεάζουν μέτρια το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματος κατά 11,2%. Ταυτόχρονα όμως, μετατοπίζεται η εξισορρόπηση που υπήρχε στην προηγούμενη έρευνα στο πολύ έως πάρα πολύ με ποσοστό

77,9%. Επομένως παρατηρείται ότι πλέον οι παιδαγωγοί δίνουν περισσότερη σημασία στις σπουδές τους και στις γνώσεις που λαμβάνουν από αυτές.

4.2.4. Τρόποι παρουσίασης παιδαγωγικού έργου

Η παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου γινόταν καθημερινά παραλαμβάνοντας και παραδίδοντας το παιδί στους γονείς. Τριπλάσιες ήταν οι θετικές στάσεις έναντι των αρνητικών, ενώ ένα 19% δίσταζε ανάμεσα σε θετική και αρνητική απάντηση. Στην παρούσα έρευνα και λαμβάνοντας υπόψη ότι διανύουμε την εποχή covid, όπου με βάση τα μέτρα για τον περιορισμό της διασποράς του κορονοϊού οι γονείς δεν επιτρέπεται να εισέλθουν στο χώρο του παιδικού σταθμού, αλλά παραδίδουν και παραλαμβάνουν τα παιδιά τους στην είσοδο και σε αρκετές περιπτώσεις δεν βλέπουν την παιδαγωγό του παιδιού τους, τα ποσοστά είναι αρκετά διαφορετικά. Το 32,8% φαίνεται να μην έχει τη δυνατότητα να ενημερώσει τους γονείς καθημερινά, το 27,5% μέτρια και το 39,8% από πολύ έως πάρα πολύ.

Ίδιοι είναι οι λόγοι που παρατηρείται διαφορά και στην παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου μέσω των εκδηλώσεων. Πριν 18 χρόνια, οι θετικές απαντήσεις αποτελούσαν το 66%, έναντι 15% που αποτελούσαν τις αρνητικές. Στις μέρες μας, οι θετικές απαντήσεις αποτελούν το 45% και οι αρνητικές το 24,6%.

Στην ερώτηση για το αν η υπεύθυνη είναι εκείνη που παρουσιάζει το παιδαγωγικό έργο των παιδαγωγών έχουμε παρόμοια εικόνα μεταξύ των δύο ερευνών. Η ξεκάθαρη αρνητική απάντηση που υπήρχε στην προηγούμενη έρευνα παραμένει και στην παρούσα με ποσοστό 40,2%, αυξάνοντας το ποσοστό όμως των αναποφάσιστων στην παρούσα από 21% σε 35,7%.

4.2.5. Τα κυριότερα προβλήματα του επαγγέλματος

Η εκτίμηση ότι οι χαμηλές αποδοχές τους αποτελούσε σοβαρό πρόβλημα δεν τις έβρισκε σύμφωνες σε ποσοστό 36% ακολουθούμενο από ένα 33% που του έδινε μέτρια αξία προβλήματος. Στις μέρες μας παρ' όλη τη μείωση των μισθών, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η εικόνα δεν είναι πολύ διαφορετική. Το 27,3% δε συμφωνεί, το 35,7% του δίνει μέτρια αξία και το 36,9% το θεωρεί πρόβλημα από πολύ έως πάρα πολύ.

4.2.6. Δυσκολίες στην ομάδα της τάξης- διαχείριση

Τα παιδιά με σωματικές παθήσεις έριχναν στο μισό τις αρνητικές επιλογές και οι καταφατικές απαντήσεις που τα συνέδεαν με παρουσία προβλήματος έφτανε το 33%. Στην παρούσα έρευνα παρατηρείται αύξηση των καταφατικών απαντήσεων κατά 9% και αντίστοιχα μείωση των αρνητικών στο 23,5%. Τα προγράμματα συμπερίληψης που εφαρμόζονται σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες και η Κοινή Υπουργική Απόφαση του 2002 που προβλέπει το δικαίωμα εγγραφής παιδιών με «σωματικές, πνευματικές ή ψυχικές παθήσεις, εφόσον υπάρχει πιστοποίηση ειδικού γιατρού Κρατικού Νοσηλευτικού Ιδρύματος ή Ασφαλιστικού Οργανισμού ότι τούτο είναι ωφέλιμο για το παιδί, ότι δεν υπάρχει πρόβλημα φιλοξενίας του παιδιού στο Σταθμό και εφόσον ο Σταθμός διαθέτει την αναγκαία υποδομή» (ΚΥΑ 16065/2002 - ΦΕΚ 497/22-4-2002, 2002) έχουν οδηγήσει στην αύξηση της παρουσίας των συγκεκριμένων παιδιών στους χώρους των παιδικών σταθμών. Από την άλλη πλευρά, το πρόγραμμα σπουδών του πρώην ΤΕΙ Βρεφονηπιοκομίας που ίσχυε μέχρι το 2003 δεν συμπεριελάμβανε το μάθημα της Ειδικής Αγωγής. Είναι, επομένως, λογικό οι παιδαγωγοί να ζητούν πλέον εξειδικευμένη βοήθεια για τη διαχείριση παιδιών με σωματικές παθήσεις, όπως άλλωστε ισχύει σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Τα οικογενειακά προβλήματα περιλαμβάνουν πολλά δυσάρεστα γεγονότα, από συνήθη στη ζωή (ατυχήματα, πένθη, αποχωρισμοί) μέχρι σπάνια και ειδικά και η αντανάκλαση τους, αναμενόμενη, στη συμπεριφορά του παιδιού έχει αντίκτυπο στην ομάδα. Το 92% δήλωνε ότι διαταράσσεται η ομάδα από μέτρια έως πάρα πολύ. Τα νέα προγράμματα σπουδών και οι αύξηση του αριθμού των παιδαγωγών με ανώτατο πτυχίο και άρα η καλύτερη θεωρητική πλευρά υποστήριξης του επαγγέλματός τους, έχει οδηγήσει στη σημαντική μείωση αυτού του ποσοστού κατά 19,9%.

4.3. Προσδοκίες επαγγέλματος

4.3.1. Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων σε τάξη

Στις απαντήσεις ήταν σαφής η εικόνα του πρότυπου του παιδαγωγού. Η ανάγνωση κατά σειρά ποσοτικής εμφάνισης τον περιγράφει ικανό να συνεργάζεται (89%), να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να έχει ήρεμη στάση, όλα χαρακτηριστικά κυρίως προσωπικότητας. Σ' αυτά αν προστεθεί και μία περιρρέουσα αντίληψη για το βοηθητικό ρόλο της «καλλιτεχνικής» κλίσης με τη συνδρομή της εμπειρίας και των επιστημονικών γνώσεων, σχηματιζόταν

ο ιδανικός παιδαγωγός για τους ίδιους. Καταλήγοντας, η «ιδανική» εικόνα του παιδαγωγού αποτυπωνόταν κυρίως ως μία ήρεμη και συνεργάσιμη προσωπικότητα με φυσικές κλίσεις και ικανότητες κυρίως, και λιγότερο ως ένας επιστημονικά καταρτισμένος συνειδητός επαγγελματίας. Στην παρούσα έρευνα η εικόνα που παρουσιάζεται είναι αρκετά διαφοροποιημένη. Αν έπρεπε να ιεραρχήσουμε τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων στο χώρο της τάξης θα λέγαμε ότι το δείγμα θεωρεί πρωτεύον την ικανότητα για συνεργασία (91,7%), την ηρεμία, την εμπειρία, τις επιστημονικές γνώσεις, την ανάληψη πρωτοβουλιών και λιγότερο το ταλέντο στις χειροτεχνικές δραστηριότητες. Παρατηρείται για άλλη μία φορά, στις μέρες μας, η μεγαλύτερη αναγνώριση των επιστημονικών γνώσεων και της εμπειρίας.

4.3.2. Επιμόρφωση

«Επιμόρφωση είναι η εκπαιδευτική διαδικασία με την οποία αποκτά κάποιος ενήλικος επιπλέον γνώσεις και δεξιότητες σε ένα αντικείμενο, συχνά σχετικό με το επάγγελμά του» (Βικιλεξικό. Το ελευθερο λεξικό, n.d.). Αυτόν τον διαδεδομένο πια όρο στους χώρους των εργαζομένων και κύρια των εκπαιδευτικών, οι εργαζόμενοι τον αποδέχονταν στο παρελθόν αλλά και στο παρόν, θεωρώντας ότι έχει ουσιαστική αξία για το επάγγελμά τους και η προοπτική επιμόρφωσης δεν θα τους δημιουργούσε φόρτο ή πίεση στην ζωή τους.

Ως προς τη μορφή επέλεξαν τα προτεινόμενα σεμινάρια και περίπου οι μισοί επιθυμούσαν να επιμορφωθούν κάνοντας μεταπτυχιακές σπουδές, παρόλο που το 34% δήλωνε σταθερή άρνηση. Τώρα, παρατηρείται αύξηση κατά 15,4% εκείνων που επιθυμούν να κάνουν μεταπτυχιακό και μείωση εκείνων που αρνούνται κατηγορηματικά κατά 16,7%.

4.3.3. Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας

Σε αυτήν την ερώτηση δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ των δύο ερευνών. Και στις δύο περιπτώσεις ως προς τη μορφή, τα σεμινάρια, οι ημερίδες, τα συνέδρια και οι διαλέξεις προηγούνται στις προτιμήσεις τους, των εργαστηρίων με το στοιχείο της βιωματικής προσέγγισης τις γνώσεις που έχουν. Ίσως η ανάγκη τους για θεωρητική πλαισίωση, επιθυμούσαν να ικανοποιείται από ειδικούς επιστήμονες που κατά τεκμήριο είναι οι ομιλητές. Επιπλέον, αυτή η διαδικασία ανήκει στο χώρο της βραχείας και μονόδρομης

επιμόρφωσης και δεν απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή τους. Σχήμα οξύμωρο αναδεικνύεται εφόσον η ουσία της επιμόρφωσης εμπεριέχει την ενεργή συμμετοχή του επιμορφωμένου (Μπαγάκης, 2005). Εκεί που παρατηρείται σημαντική διαφορά είναι τα προγράμματα συνεργασίας μεταξύ των σταθμών. Η συγκεκριμένη πρακτική ενώ δεν είχε ευρεία εφαρμογή βρισκόταν ψηλά στις προτιμήσεις τους, με το 64% να το θεωρεί από πολύ έως πάρα πολύ κατάλληλη πρακτική. Το ποσοστό αυτό έρχεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, φτάνοντας το 74,3%, αναγνωρίζοντας την σημασία δημιουργίας δικτύου συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008).

4.3.4. Προτάσεις αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών

Η εικόνα ενός παιδικού σταθμού με παρουσία ειδικών καλλιτεχνών για μουσική, κίνηση, κουκλοθέατρο και εικαστικά τους έβρισκε απόλυτα σύμφωνους με ποσοστό 79%, τώρα αυτό το ποσοστό ανέβηκε κατά 5,2%. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζεται και στην επιθυμία τους να υπάρχει στον παιδικό σταθμό η δυνατότητα για ψυχολογική διάγνωση και παράλληλη στήριξη των παιδιών που το έχουν ανάγκη με αύξηση κατά 16,4%, η οποία αλλάζει την κατάταξη των παρεχόμενων υπηρεσιών και τοποθετώντας τη, στην κορυφή για τη σημερινή εποχή. Δεύτερη στην παρούσα έρευνα, κατατάσσεται η επιθυμία τους για πρώτες βοήθειες με ποσοστό 90,8% ανεβάζοντας κατά 22,8% το αντίστοιχο ποσοστό της παλαιότερης έρευνας. Η ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους διατηρεί την προτελευταία θέση που είχε από την προηγούμενη έρευνα ανεβάζοντας όμως και αυτή το ποσοστό της κατά 28%. Τελευταία στη λίστα βρίσκεται η εισαγωγή της ξένης γλώσσας ανεβάζοντας σε αυτή την περίπτωση το ποσοστό των αρνητικών απαντήσεων από 59% σε 64,8%.

Πίνακας 13. Συγκριτικά αποτελέσματα

	Valid percent παρούσας έρευνας	Valid percent παλαιότερης έρευνας	Διαφορά παρούσας με παλαιότερη
Φύλο (Γυναίκες)	98,4%	99,4%	-1%
Ηλικία (μέχρι 30 ετών)	7,8%	25%	-17,2%
Σπουδές (IEK)	18,2%	33%	-14,8%
Σπουδές (ΤΕΙ)	60,7%	40,2%	20,5%

(συνεχίζεται)

	Valid percent παρούσας έρευνας	Valid percent παλαιότερης έρευνας	Διαφορά παρούσας με παλαιότερη
Σπουδές (ΑΕΙ)	18,2%	6,2%	12%
Σχολή αποφοίτησης (Δημόσια)	91,1%	66%	25,1%
Σπουδάσατε από επιλογή	75%	60,8%	14,2%
Τόπος καταγωγής (Αττική)	73%	46,1%	26,9%
Τόπος καταγωγής (Πόλη στην επαρχία)	19,4%	28,4%	-9%
Τόπος καταγωγής (Αγροτική περιοχή)	7,3%	21,1%	-13,8%
Τόπος καταγωγής (Άλλη χώρα)	0,4%	4,1%	-3,7%
Ξένες γλώσσες (Καμία)	10,5%	39%	-28,5%
Άλλες σπουδές (Όχι)	54,8%	87,5%	-32,7%
Άλλες σπουδές (Μεταπτυχιακό)	33,1%	1,7%	31,4%
Οικογενειακή κατάσταση (Έγγαμοι)	66,5%	60,8%	5,7%
Οικογενειακή κατάσταση (Άγαμοι)	24,2%	33,4%	-9,2%
Οικογενειακή κατάσταση (Διαζευγμένοι)	8,1%	4,7%	3,4%
Οικογενειακή κατάσταση (Άλλο)	1,2%	1,1%	0,1%
Παιδιά στην οικογένεια (Ναι)	68,6%	55,5%	13,1%
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (Δημοτικό-Γυμνάσιο)	4,6%	10,6%	-6%
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (Λύκειο)	28,1%	36,71%	-8,61%
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (Απόφοιτος ΙΕΚ)	21,9%	5,2%	16,7%
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (ΑΕΙ-ΤΕΙ)	45,4%	46,4%	-1%
Οικονομική κατάσταση (Πολύ καλή)	4,9%	8,3%	-3,4%
Οικονομική κατάσταση (Ικανοποιητική)	33,6%	43%	-9,4%
Οικονομική κατάσταση (Μέσου όρου)	56,7%	44,5%	12,2%
Οικονομική κατάσταση (Κακή)	4,9%	4,2%	0,7%
Προτιμάτε να εργάζεστε με νήπια	64,3%	47%	17,3%
Σχέση εργασίας (Μόνημη)	29,4%	56,1%	-26,7%
Τίτλος επαγγέλματος: Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας (πολύ, πάρα πολύ)	80%	78%	2%
Τίτλος επαγγέλματος: Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας (λίγο, καθόλου)	7,8%	17%	-9,2%
Τίτλος επαγγέλματος: Νηπιαγωγός (πολύ, πάρα πολύ)	17,5%	23%	-5,5%
Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από: Επικοινωνία με την υπεύθυνη (πολύ, πάρα πολύ)	59,1%	67%	-7,9%
Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από: Σπουδές (μέτρια)	13,8%	25%	-11,2%
Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από: Σχέση εργασίας (καθόλου, λίγο)	49,8%	64%	-14,2%
Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: καθημερινά με την ενημέρωση γονέων (μέτρια)	27,5%	19%	8,5%
Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: με τις εκδηλώσεις του σταθμού (πολύ, πάρα πολύ)	45%	66%	-21%

(συνεχίζεται)

	Valid percent παρούσας έρευνας	Valid percent παλαιότερης έρευνας	Διαφορά παρούσας με παλαιότερη
Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: από την υπεύθυνη του Π.Σ. (μέτρια)	35,7%	21%	14,7%
Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται με: Συνταξιοδότηση (πολύ, πάρα πολύ)	35,9%	32%	3,9%
Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται με: Συνταξιοδότηση (λίγο, καθόλου)	42,6%	50%	-7,4%
Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται με: την ικανοποίηση από το επάγγελμα (πολύ, πάρα πολύ)	81,5%	90%	-8,5%
Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται με: τις αποδοχές (πολύ, πάρα πολύ)	44,9%	50%	5,1%
Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας: χαμηλές αποδοχές (λίγο, καθόλου)	27,3%	36%	-8,7%
Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες: με σωματικές παθήσεις (πολύ, πάρα πολύ)	42%	33%	9%
Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες: με οικογενειακά προβλήματα (μέτρια, πολύ, πάρα πολύ)	72,1%	92%	-19,9%
Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζόμενων σε τάξη: Συνεργασία (πολύ, πάρα πολύ)	91,7%	89%	2,7%
Επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης: ικανότητα ελέγχου (πάρα πολύ)	53,6%	57%	-3,4%
Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές (πολύ, πάρα πολύ)	65,4%	50%	15,4%
Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές (λίγο, καθόλου)	17,3%	34%	-16,7%
Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: διαλέξεις, σεμινάρια (πολύ, πάρα πολύ)	82,2%	81%	1,2%
Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες (πολύ, πάρα πολύ)	73,3%	75%	-1,7%
Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη διοίκηση (πολύ, πάρα πολύ)	76,7%	70%	6,7%
Πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: προγράμματα συνεργασίας μεταξύ Π.Σ. (πολύ, πάρα πολύ)	74,3%	64%	10,3%
Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προτείνετε: κουκλοθέατρο, κίνηση κτλ. (πολύ πάρα πολύ)	84,2%	79%	5,2%

(συνεχίζεται)

	Valid percent παρούσας έρευνας	Valid percent παλαιότερης έρευνας	Διαφορά παρούσας με παλαιότερη
Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προτείνετε: ψυχολογική διάγνωση και παράλληλη στήριξη (πολύ, πάρα πολύ)	91,4%	75%	16,4%
Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προτείνετε: πρώτες βοήθειες (πολύ, πάρα πολύ)	90,8%	68%	22,8%
Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προτείνετε: ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους (πολύ, πάρα πολύ)	79%	51%	28%
Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προτείνετε: ξένη γλώσσα (λίγο, καθόλου)	64,8%	59%	5,8%

5. Συζήτηση αποτελεσμάτων- Συμπεράσματα

Με βάση λοιπόν τα αποτελέσματα της μελέτης, τα ποσοτικά και τα ποιοτικά, σκιαγραφείται η εικόνα των παιδαγωγών. Αυτή του εργαζόμενου ως ανθρώπου και επαγγελματία στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο με τα δημογραφικά στοιχεία, τις πληροφορίες και τις απόψεις που αφορούν την εικόνα που έχουν για το επάγγελμά τους, τις απόψεις για τους ίδιους, τους συναδέλφους, τις υπεύθυνες, την ηγεσία και τις προσδοκίες για τον εργασιακό τους χώρο.

Με βάση τα δημογραφικά αποτελέσματα είναι εμφανές ότι είναι γυναίκες κατά κύριο λόγο, μεταξύ 31 και 50 ετών. Έχουν επιλέξει την κατεύθυνση των σπουδών που κυρίως είναι το πρώην ΤΕΙ, το 1/3 αυτών κατέχει και μεταπτυχιακό τίτλο, ενώ λίγοι είναι εκείνοι που δεν γνωρίζουν τουλάχιστον μία γλώσσα. Οι περισσότεροι από τους μισούς είναι παντρεμένοι με παιδιά και το μορφωτικό επίπεδο του συζύγου είναι ίσο και ανώτερο από το δικό τους στις περισσότερες περιπτώσεις. Κατάγονται κατά κύριο λόγο από την Αττική και οι περισσότεροι αισθάνονται μέτρια και ικανοποιημένοι από την οικονομική τους κατάσταση. Οι πιο πολλοί δουλεύουν από 6 έως 20 χρόνια.

Οι παιδαγωγοί που εργάζονται στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής προέρχονται από διαφορετικά μορφωτικά επίπεδα και ανάλογα με αυτά επιλέγουν τον τίτλο που αρμόζει στο επάγγελμά τους. Έτσι, οι απόφοιτοι ΙΕΚ προτιμούν τους τίτλους «Βρεφοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφονηπιοκόμος». Οι απόφοιτοι των πρώην ΤΕΙ φαίνεται να μην έχουν εξοικειωθεί με τη νέα ονομασία της σχολής που μετατράπηκε σε πανεπιστημιακή (Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία) και να προτιμούν τον τίτλο «Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας». Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί, η μετονομασία του κλάδου από ΤΕ βρεφονηπιοκόμων σε ΤΕ Παιδαγωγών Πρώιμης Παιδικής Ηλικίας (Προεδρικό Διάταγμα 85/2022 - ΦΕΚ 232/Α/17-12-2022) με μία απόφαση μεταγενέστερη από αυτήν της συλλογής των ερωτηματολογίων. Επομένως, οι απαντήσεις των παιδαγωγών δόθηκαν ανεπηρέαστες από το νέο κλαδολόγιο που εκδόθηκε τον Δεκέμβρη του 2022. Οι απόφοιτοι των πανεπιστημίων που εργάζονται στους δήμους, επιθυμούν ως τίτλο του επαγγέλματός τους αυτόν του «Νηπιαγωγού» λόγω της ονομασίας που είχε η σχολή από την οποία αποφοίτησαν. Επομένως, παρατηρείται ότι η ταυτότητα του παιδαγωγού ορίζεται κυρίως από τη σχολή αποφοίτησης.

Οι σπουδές όμως επηρεάζουν όχι μόνο τον τίτλο που ταιριάζει καλύτερα στο επάγγελμα τους αλλά και το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός τους. Η αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων, όπως και η επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού βρίσκονται επίσης ψηλά στους παράγοντες που επηρεάζουν το παιδαγωγικό μέρος της δουλειάς τους. Η διαμόρφωση της κουλτούρας του παιδικού σταθμού καθορίζεται από τα ποιοτικά στοιχεία του παιδαγωγικού προσωπικού και από την προϊσταμένη που θέτει στόχους και προωθεί την εξέλιξή του. Η προϊσταμένη είναι αναγκαίο να διαθέτει επιστημονικές γνώσεις, αλλά και διοικητικές ικανότητες. Να γνωρίζει τεχνικές διοίκησης και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, καθώς επίσης διαπροσωπικές και επαγγελματικές ικανότητες. Συμπερασματικά, να έχει ισχυρή προσωπικότητα με αυξημένα προσόντα και ικανότητες ώστε να εκτελεί και να λαμβάνει αποφάσεις είτε αυτές είναι προγραμματισμένες, είτε απρογραμμάτιστες (Brauckmann-Sajkiewicz & Pahiardis, 2011· Αργυροπούλου & Συμεωνίδης, 2017).

Οι απαντήσεις που έδωσαν όσον αφορά την καινοτομία στον επαγγελματικό τους χώρο επιβεβαιώνουν τη σημασία της παιδαγωγικής ομάδας και της συνεργασίας μεταξύ όλου του προσωπικού. Η συμμετοχή σε μία παιδαγωγική ομάδα που χαρακτηρίζεται από υποστήριξη, εμπιστοσύνη, επιβεβαίωση και κριτική, σημαίνει ανάλυση, αξιολόγηση και ποιότητα. Οι συναντήσεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας με διαφορετικές οπτικές είναι εμπνευσμένες και προκλητικές (Elm & Nordqvist, 2019). Παράλληλα, κυριότερο θετικό χαρακτηριστικό των εργαζόμενων παιδαγωγών στο χώρο της τάξης, θεωρούν την ικανότητα για συνεργασία. Οι εμπειρίες και η επικοινωνία με άλλους παιδαγωγούς αλλάζουν την αίσθηση που έχει ο παιδαγωγός για τον επαγγελματικό εαυτό του και άρα για την επαγγελματική του ταυτότητα (Φρυδάκη, 2015).

Η επικοινωνία με τους γονείς φαίνεται να είναι καθημερινή στο πλαίσιο της ρουτίνας στην ώρα υποδοχής και αποχώρησης καθώς πρόκειται για πολύ μικρά παιδιά και προγραμματισμένη κατόπιν ραντεβού όταν αυτό χρειαστεί. Οι παιδαγωγοί βλέπουν θετικά το ενδεχόμενο ανάληψης πρωτοβουλίας από την πλευρά των γονέων για θέματα που αφορούν τον παιδικό σταθμό αρκεί να συμφωνηθούν οι όροι και έχουν τη διάθεση να τους ενισχύσουν καθώς θεωρούν απαραίτητη την εμπλοκή τους. Παιδαγωγοί και γονείς μπορούν να συνεργαστούν προς το όφελος των παιδιών. Η αναγνώριση του ρόλου του παιδαγωγού από την πλευρά των γονέων, τους οδηγεί να αποκτούν εμπιστοσύνη και να επιζητούν σε πολλές περιπτώσεις τις συμβουλές τους για διάφορα θέματα που αφορούν τα

παιδιά τους. Παράλληλα, οι παιδαγωγοί αναγνωρίζουν πια ότι χρειάζονται τη συνεργασία των γονέων για να διαπαιδαγωγήσουν με καλύτερο τρόπο τα παιδιά. Επομένως, είναι φανερή η αναγκαιότητα συνεργασίας και συμφωνίας των παιδαγωγών και των γονέων πάνω σε μία κοινή γραμμή αγωγής (Σιδηροπούλου, 2002).

Κυριότερο πρόβλημα στο επάγγελμα του παιδαγωγού θεωρούν ότι είναι η ύπαρξη παιδιών χωρίς παράλληλη στήριξη, ενώ για κάποια από αυτά κρίνεται αναγκαία. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζουν ιδιαίτερα την ανάγκη για εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν παιδιά με νοητικές παθήσεις, σωματικές παθήσεις και με οικογενειακά προβλήματα. Όλη αυτή η στάση φανερώνει αφενός τη δυσκολία τους να αντιμετωπίσουν τις προαναφερόμενες καταστάσεις αλλά και την επιθυμία τους κάποιος ειδικός να συμπορευτεί μαζί τους, να τους εκπαιδεύσει εντός του πεδίου δράσης. Επιπρόσθετα, παρόλο που τα παιδιά αυτά τους «δυσκολεύουν» νιώθουν μεγάλη ικανοποίηση όταν καταφέρνουν να τα εντάξουν στην ομάδα.

Η επαγγελματική ταυτότητα των παιδαγωγών διαμορφώνεται επίσης από το πως αισθάνεται ο παιδαγωγός για τους μαθητές του (Day, 2009). Στην συγκεκριμένη έρευνα σχεδόν όλοι οι παιδαγωγοί αναφέρθηκαν στην αγάπη που παίρνουν από τα παιδιά και στην ευχάριστη διάθεση που τους προκαλεί η ενασχόληση μαζί τους.

Ο τρόπος με τον οποίο ο παιδαγωγός αντιμετωπίζει τους μαθητές του, τους γονείς, τους συναδέλφους του, που επιτελεί δηλαδή το ρόλο του, διεκπεραιώνει το παιδαγωγικό του έργο, αλλά και ο τρόπος που διαχειρίζεται τις αλλαγές και εξελίσσεται επαγγελματικά καθώς και ο βαθμός ικανοποίησης που αντλεί από το επάγγελμά του, καθορίζουν την επαγγελματική του ταυτότητα (Ματσαγγούρας, 2019· Day, 2009).

Όσον αφορά την επιμόρφωση των εργαζόμενων παιδαγωγών σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής είναι εμφανές πως την αντιλαμβάνονται ως ανάγκη για ανανέωση με σεμινάρια, διαλέξεις, συνέδρια και ημερίδες σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Ταυτόχρονα, οι απόφοιτοι πανεπιστημίου και ΤΕΙ δηλώνουν ξεκάθαρα την επιθυμία τους και για μεταπτυχιακές σπουδές. Συνεχίζοντας, θεωρούν ότι επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη διοίκηση, ερευνητικά προγράμματα του πανεπιστημίου, εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες και προγράμματα συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών, αποτελούν κατάλληλα προγράμματα ενίσχυσης της ποιότητας της εργασίας τους. Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από το θεωρητικό μέρος της παρούσας έρευνας και αναφέρονται στο κεφάλαιο «Επιμόρφωση παιδαγωγών» και οδηγούν στον προσδιορισμό της τυπικής και

άτυπης επιμόρφωσης. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η δικτύωση μέσω συνεργασιών, είτε είναι οργανωμένα από τα πανεπιστήμια, είτε το φορέα, είτε μεταξύ παιδικών σταθμών, αποτελεί σημαντική μέθοδο μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο οι παιδαγωγοί συναντιούνται, ανταλλάσσουν ιδέες και απόψεις και εξετάζουν διάφορα θέματα που αφορούν την εργασία τους. Αυτή η επιρροή ενισχύει την αυτοπεποίθηση και τον επαγγελματισμό τους (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008). Μέσα από τη δικτύωση μεταξύ παιδικών σταθμών αναδεικνύεται η διαφορετικότητα και η πολυμορφία, όχι μόνο των χώρων αλλά και των ομάδων, με συνεχή υποστήριξη στην έκφραση αυτής της διαφορετικότητας. Έτσι, παρατηρούνται αλληλεπιδραστικές επιρροές στο παιδαγωγικό έργο και στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, οδηγώντας στη δημιουργία κλίματος αποδοχής και αναγνώρισης του άλλου (Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008).

Προχωρώντας την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων, φτάνουμε στη διαφοροποίηση της εικόνας όπως αυτή έχει διαμορφωθεί 18 χρόνια μετά. Οι παιδαγωγοί που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς είναι πλέον περισσότερο μορφωμένοι σε σχέση με το παρελθόν. Έχουν σπουδάσει σε ανώτατες σχολές, γνωρίζουν ξένες γλώσσες και κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές. Το γεγονός αυτό συμβαίνει, όχι μόνο για εργασιακούς λόγους, όπως είναι η επαγγελματική αποκατάσταση και η επαγγελματική εξέλιξη, αλλά φανερώνει και την ανάγκη τους για διαρκή επιμόρφωση, ενημέρωση για τις σύγχρονες τάσεις της αγωγής και ανανέωση των γνώσεών τους. Ταυτόχρονα, οι παιδαγωγοί πλέον έχουν περισσότερες επιλογές μεταπτυχιακών σπουδών, γεγονός που δεν ίσχυε στο παρελθόν.

Συνεχίζοντας, στα σημεία που παρατηρείται μεγαλύτερη διαφοροποίηση του τότε με το τώρα φτάνουμε στην παρουσίαση του παιδαγωγικού έργου μέσω εκδηλώσεων του παιδικού σταθμού. Οι εκδηλώσεις δεν είναι αυτές που μαρτυρούν πλέον την ποιότητα του παιδαγωγικού έργου αλλά μία ευκαιριακή παρουσίαση που δεν ανταποκρίνεται πια στις προσδοκίες των παιδαγωγών αλλά και των γονέων. Στις μέρες μας, λόγω της καλύτερης ενημέρωσης των παιδαγωγών αλλά και των συνθηκών εκείνων που δεν επέτρεπαν τις συναθροίσεις (εποχή covid) δημιουργήθηκαν άλλοι τρόποι ουσιαστικής επικοινωνίας και παρουσίασης του παιδαγωγικού έργου.

Μία ακόμα σημαντική διαφοροποίηση εμφανίζεται στο ερώτημα που αφορά τα παιδιά με δυσκολίες στην οικογένεια και κατά πόσο το γεγονός αυτό αντανακλά στην ο-

μάδα. Τα οικογενειακά προβλήματα διαφαίνονται στην συμπεριφορά των παιδιών. Οι σημερινοί γονείς είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι σε τέτοια θέματα, οπότε αναζητούν τη βοήθεια ειδικών. Το γεγονός αυτό, έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να μπορούν να διαχειριστούν καλύτερα τα προβλήματά τους, ώστε να διαχέονται λιγότερο στον χώρο του παιδικού σταθμού. Συνεπώς, τα παιδιά με οικογενειακά προβλήματα δημιουργούν δυσκολίες στην ομάδα αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό από ότι στο παρελθόν.

Οι τελευταίες και εξίσου σημαντικές διαφοροποιήσεις του παρατηρούνται σε σχέση με το παρελθόν, αφορούν τις προτάσεις των παιδαγωγών σε μία προοπτική αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών στο χώρο εργασίας τους. Τα νέα επιστημονικά δεδομένα και η αναγνώριση τη σημασίας της πρώιμης διάγνωσης και πρώιμης παρέμβασης, έχουν οδηγήσει τους παιδαγωγούς της σύγχρονης εποχής, να επιθυμούν τη δυνατότητα της ψυχολογικής διάγνωσης και παράλληλης στήριξης μέσα στο χώρο εργασίας τους, πολύ περισσότερο από ότι στο παρελθόν. Για τους ίδιους λόγους προτείνουν και την ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζομένους, μέσα στο χώρο του παιδικού σταθμού με σκοπό την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι οι παιδαγωγοί αγαπούν την δουλειά τους και αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα του έργου τους. Εξελίσσονται όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο και έχουν αντιληφθεί την αναγκαιότητα της επαγγελματικής ανάπτυξης. Επιθυμούν να επιμορφώνονται με όλους τους τρόπους. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν από τους φορείς απασχόλησης αλλά και τα πανεπιστήμια. Με δεδομένο ότι διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες και συνέδρια πραγματοποιούνται συχνά, είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση, στη «συνοδεία» επιμόρφωσης και στις παρεμβάσεις εντός του πεδίου δράσης των παιδαγωγών, δηλαδή τον παιδικό σταθμό.

Περαιτέρω μελέτη σε όλους τους δήμους της Ελλάδας θα μας έδινε πιο ολοκληρωμένη εικόνα. Ταυτόχρονα, διαχωρίζοντας τα δεδομένα ανά δήμο ενδεχομένως να μπορούσαν να αξιοποιηθούν και από κάθε φορέα ξεχωριστά, ανάλογα με τα εκάστοτε αποτελέσματα. Μία τέτοια διαδικασία βέβαια, επιβάλλει τη συγκατάθεση και τη συνεργασία όλων των φορέων, γεγονός που δεν είναι δεδομένο. Παράλληλα, οι φορείς εκπαίδευσης παιδαγωγών προσχολικής αγωγής θα είχαν πιο σαφή εικόνα και άρα θα μπορούσαν να λάβουν ουσιαστικές αποφάσεις.

Αναφορές

- Billig, M., Condor, S., Edwards, D., Gane, M., Middleton, D., & Radley, A. (1988). *Ideological Dilemmas. A Social Psychology of Everyday Thinking*. California: Sage. Retrieved Μάιος 4, 2022, from <https://eclass.uowm.gr/modules/document/file.php/NURED260/Billig%20et%20al%20Ideological%20dilemmas%201988%20book/Billig%20et%20al%20Ideological%20dilemmas%201988%201.pdf>
- Bourdieu, P. (1995). *Κοινωνιολογία της Παιδείας*. (Ι. Λαμπίρη-Δημάκη, & Ν. Παναγιωτόπουλος, Επμ.) Αθήνα: Καρδαμίτσα- Δελφίνι.
- Brauckmann-Sajkiewicz, S., & Pahiardis, P. (2011, July). A validation study of the leadership styles of a holistic leadership theoretical framework. *International Journal of Educational Management*, 25(1), pp. 11-32. doi:10.1108/09513541111100099
- Bredeson, P. (2002). The architecture of professional development: materials, messages and meaning. *International Journal of Education Research*, 8, pp. 661-675. doi:10.1016/S0883-0355(03)00064-8
- Calculator.net*. (n.d.). Ανάκτηση Μάιος 29, 2022, από Sample size calculator: <https://www.calculator.net/sample-size-calculator.html?type=1&cl=95&ci=5&pp=50&ps=550&x=0&y=0>
- Cathy, O. (2017). *Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy*. Chicago: Crown Random House.
- Cohen, L., Manion, L., & Morisson, K. (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Day, C. (2009). A Passion for Quality: Teachers Who Make a Difference. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 30(4), pp. 4-13. Retrieved from <https://www.edurama.be/system/files/VELOV%20-%20A%20passion%20for%20quality.pdf>
- Dirkx, J. M. (1998). Transformative Learning Theory in the Practice of Adult Education: An Overview. *PAACE Journal of Lifelong Learning*(7), pp. 1-14. Retrieved Απρίλιος 26, 2022, from <https://skat.ihmc.us/rid=1LW068032-1XZRLTS-1Z5M/Copy%20of%20Dirkx%20article%20on%20Transformative%20Learning.pdf>
- Elm, A., & Nordqvist, I. (2019). The research circle - a tool for preschool teachers' professional learning and preschool development. *European Journal of Teacher Education*, 42(5), pp. 621-633. doi:10.1080/02619768.2019.1652899
- Evans, L. (2002). What is Teacher Development? *Oxford Review of Education*, 28(1), pp. 123-137. doi:10.1080/03054980120113670

- Evans, L. (2008). Professionalism, professionalism and the development of education professionals. *British Journal of Educational Studies*, 56(1), pp. 20-38. Retrieved Μάιος 4, 2022, from <https://eprints.whiterose.ac.uk/4077/>
- Fullan, M. (2007). Change the Terms for Teacher Learning. *National staff development council*, 28(3), pp. 35-36. Retrieved Απρίλιος 28, 2022, from <http://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2016/06/13396074650.pdf>
- Ganser, T. (2000, Οκτώβριος 1). An Ambitious Vision of Professional Development for Teachers. 84(618), pp. 6-12. doi:10.1177/019263650008461802
- Guanglun, M. M., Yang, H., & Yan, W. (2017, October). Building resilience of students with disabilities in China: The role of inclusive education teachers. *Teacher and Teaching Education*, pp. 125-134. doi:10.1016/j.tate.2017.06.004
- Hutchins, T., Frances, K., & Saggars, S. (2009, March 1). Australian Indigenous perspectives on quality assurance in children's services. *Australasian Journal of Early Childhood*, 34(1), pp. 10-19. doi:10.1177/183693910903400103
- Kagan, D. M. (1992, June 1). Professional Growth Among Preservice and Beginning Teachers. *Review of Educational Research*, 62(2), pp. 129-169. doi:10.3102/00346543062002129
- Linberg, A., Klucziok, K., Burghardt, L., & Freund, J.-D. (2019). Quality of toddler childcare – Can it be assessed with questionnaires? *Early Child Development and Care*, 189(8), pp. 1369-1383. doi:10.1080/03004430.2017.1380636
- Lindberg, O. J., & Olofsson, A. D. (2010). Theoretical and Technological Foundations. In O. J. Lindberg, & A. D. Olofsson, *Online Learning Communities and Teacher Professional Development: Methods for Improved Education Delivery* (pp. 1-20). New York: Information Science Reference. Retrieved Απρίλιος 26, 2022, from <https://books.google.gr/books?id=m4VyHANHkKUC&printsec=frontcover&dq=professional+learning+communities+and+professional+development&hl=en&sa=X&ei=9f83VY3tL9Xgapz7gdgl&ved=0CEIQ6AEwBA#v=onepage&q=professional%20learning%20communities%20and%20professional%2>
- Mezirow, J. (2003, Ιανουάριος 1). Transformative Learning as Discourse. *Journal of Transformative Education*, 1(1), pp. 58-63. doi:10.1177/1541344603252172
- Mezirow, J. (2007). Adult Education and Empowerment for Individual and Community Development. In B. Connolly, T. Fleming, D. McCormack, & A. Ryan (Eds.), *Radical Learning for Liberation 2* (pp. 9-24). Dublin: Mace. Retrieved Μάιος 4, 2022, from https://www.researchgate.net/profile/Ted-Fleming-2/publication/286919928_Radical_Learning_for_Liberation_2/links/567410ad08ae502c99c77279/Radical-Learning-for-Liberation-2.pdf#page=21
- Morrissey, J. (2018, August 2). *The New York Times*. Ανάκτηση από How to Write a Good College Application Essay: <https://www.nytimes.com/2018/08/02/education/learning/writing-college->

[application-essay.html?rref=collection%2Fsectioncollection%2Feducation&action=click&contentCollection=education®ion=rank&module=package&version=highlights&contentPlacement=2&pgtype=s](#)

- Naudeau, S., Kataoka, N., Valerio, A., Neuman, M. J., & Kennedy Elder, L. (2011). *Investing in Young Children. An Early Childhood Development Guide for Policy Dialogue and Project Preparation*. Washington: The World Bank. Ανάκτηση Ιούλιος 10, 2022, από <http://hdl.handle.net/10986/2525>
- Newby, P. (2019). *Μέθοδοι Έρευνας στην Εκπαίδευση*. (Γ. Μανωλίτσης, Επιμ., & Ι. Φυριππή, Μεταφρ.) Αθήνα: Πεδίο.
- OECD. (2015). *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/9789264233515-en
- Schaack, D. D., Le, V., & Setodji, C. (2017). Home-based child care provider education and specialized training: Associations with caregiving quality and toddler social-emotional and cognitive outcomes. *Early Education and Development, 28*(6), pp. 655-668. doi:10.1080/10409289.2017.1321927
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. United States, America: Basic Books. Retrieved from https://www.academia.edu/36335079/Donald_A_Sch%C3%B6n_The_Reflective_Practitioner_How_Professionals_Think_In_Action_Basic_Books_1984_pdf
- Tamir, P. (1991). Professional and personal knowledge of teachers and teacher educators. *Teaching and Teacher education, 7*(3), pp. 263-268. doi:10.1016/0742-051X(91)90033-L
- Tillema, H. H., & Knol, W. E. (1997). Collaborative Planning by Teacher Educators to Promote Belief Change in their Students. *Teachers and Teaching, theory and practice, 3*(1), pp. 29-45. doi:10.1080/1354060970030103
- Αθανασίου, Ά., Μπαλντούκας, Α., & Παναούρα, Ρ. (2014). *Εγχειρίδιο προς Εκπαιδευτές Ενηλίκων. Βασικές Αρχές Διδασκαλίας Ενηλίκων*. (Ε. Ροδοσθένους, & Έ. Χατζηγεωργίου, Επιμ.) Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Frederick. Ανάκτηση Απρίλιος 27, 2022, από <https://www.openbook.gr/egcheiridio-pros-ekpaideytes-enilikwn/>
- Αργυροπούλου, Ε., & Συμεωνίδης, Α. (2017, Απρίλιος 14). Η ανάδειξη των προσόντων του αποτελεσματικού Διευθυντή Σχολικής Μονάδας μέσα από τις διαδικασίες επιλογής. Μια εμπειρική μελέτη περίπτωσης. *Έρευνα στην Εκπαίδευση, 1*(6), σσ. 53-72. doi:10.12681/hjre.10846
- Βικιλεξικό. *Το ελευθερο λεξικό*. (n.d.). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 16, 2022, από wiktionary: <https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%81%CF%86%CF%89%CF%83%CE%B7>

- Δαράκη, Π., & Αραβαντινού-Χατζηκωνσταντίνου, Φ. (1981). *Παιδικοί Σταθμοί και Νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Δημητρόπουλος, Ε. Γ. (2009). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας* (3 εκδ.). Αθήνα: Έλλην.
- ΕΑΔΑΠ. (2003). *Προς μία συνεργατική και συμμετοχική επιμόρφωση στην προσχολική ηλικία*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας. (2020). *Κώδικας Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας*. ΠΑ.Δ.Α. Ανάκτηση από <https://research-ethics-committee.uniwa.gr/wp-content/uploads/sites/267/2020/02/%CE%9A%CF%8E%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%82-%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AE%CF%82-%CE%97%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%94%CE%B5%CE%BF%CE%>
- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001). *Ο Εκπαιδευτικός ως Στοχαζόμενος Επαγγελματίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω/Δαρδανός.
- Καλλιγά, Ε. (1990). *Η πρόνοια για το παιδί στην Ελλάδα του 19ου αιώνα*. Αθήνα: Δωδώνη.
- Κέντρο Βρεφών "Η Μητέρα". (n.d.). Ανάκτηση Ιούλιος 11, 2022, από https://kvmhtera.gr/index.php?detail_id=1
- Κούλης, Α. Κ. (2019). *Εργασιακή Ικανοποίηση και Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Κόρινθος. doi:10.12681/eadd/46922
- ΚΥΑ 16065/2002 - ΦΕΚ 497/22-4-2002. (2002, Απρίλιος 22). Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών και Κοινοτικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών. Ανάκτηση Ιούλιος 10, 2022, από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/ya-16065-2002.html>
- ΚΥΑ 41087/2017 - ΦΕΚ 4249/Β/5-12-2017. (2017, Δεκέμβριος 5). Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών. Ανάκτηση Ιούλιος 10, 2022, από <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/koine-ypourgike-apophase-41087-2017.html>
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2006). *Θεωρία της Διδασκαλίας, Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2019). *Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, Επαγγελματική Ανάπτυξη και Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Έργου τους*. Αθήνα: Γρήγορη.
- Μεγαλονίδου, Χ. (2022). *Η Προσχολική Αγωγή και Φροντίδα στις χώρες της Ευρώπης για παιδιά κάτω των τριών (3) ετών. Ιστορική πορεία, οργάνωση, διαχείριση, πρόσβαση, ποιότητα*. Αθήνα: Κάλλιπος. doi:10.57713/kallipos-24

- Μπαγάκης, Γ. (2005). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπαλάση, Α. (2020). *Τα Δημοτικά Σχολεία ως Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης και η Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα. doi:10.12681/eadd/47131
- Μπέλλου-Μυλωνά, Π., & Σιδηροπούλου, Τ. (2006, Σεπτέμβριος 15). Ο βρεφονηπιακός σταθμός ως κέντρο αγωγής και φροντίδας των παιδιών προσχολικής ηλικίας. *Νοσηλευτική*, 45(3), σσ. 336-344. Ανάκτηση Απρίλιος 6, 2022, από <https://hjn.gr/index.php/el/2006/tomos-45-teyxos-3>
- Νόμος 3518/2006, άρθρο 73, παρ. 1α. (n.d.). Θέματα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 272/Α/21-12-2006).
- Νόμος 4521/2018, άρθρο 33, παρ. 4. (n.d.). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 38/Α/2-3-2018).
- Νούσια, Α., & Ράπτης, Θ. (2022, Μάρτιος 8). Θεσμικό πλαίσιο και λειτουργία των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών στην Ελλάδα με έμφαση στη μουσική: μια μελέτη της διαχρονικής τους εξέλιξης. *Επιστημονική Επετηρίδα, Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Ιωαννίνων*, 14(1), σσ. 69-84. doi:10.12681/jret.22550
- Ντολιοπούλου, Έ. (2006). *Συγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ξενίδης, Ι. (2007, Οκτώβριος 10). Ιστορική Εξέλιξη του Νηπιαγωγείου. *Ελληνική Πύλη Παιδείας*. Ανάκτηση Ιούλιος 11, 2022, από <https://www.eduportal.gr/istoria-nhp/>
- Παπαθανασίου, Α. (2000). *Προγράμματα και δραστηριότητες στους Κρατικούς Παιδικούς Σταθμούς*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.
- Παπαναούμ, Ζ. (2014). *Υποστηρίζοντας την Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών: Αρχές και Πρακτικές της Επιμόρφωσης*. Ανάκτηση Απρίλιος 26, 2022, από http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-05-15-40-12
- Παπαπροκοπίου, Ν., & Παπαδάκου, Ε. (2004). *Δέκα Χρόνια Synergy*. Αθήνα: ΕΑΔΑΠ.
- Προεδρικό Διάταγμα 85/2022 - ΦΕΚ 232/Α/17-12-2022. (2022, 12 17). Καθορισμός προσόντων διορισμού σε φορείς του Δημοσίου (Προσοντολόγιο-Κλαδολόγιο). Ανάκτηση από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-demosia-dioikese/pd-85-2022.html>
- Σαλωνίδης, Β., Ζέρβα, Μ., Σιδηροπούλου, Τ., & Ζέρβας, Κ. (2008). Η προέκταση του ρόλου του Βρεφονηπιακού Σταθμού ως θεσμού του Κράτους Πρόνοιας: Το παράδειγμα της αγωγής υγείας. *Πρακτικά του 5ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης με Θέμα: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη»*. Αθήνα.

- Σιδηροπούλου, Τ. (2002). *Οικογένεια και Προσχολική Αγωγή. Αναζητώντας μια αμφίδρομη σχέση στα πρώτα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Φιλοσοφική σχολή ΕΚΠΑ, Αθήνα.
- Σιδηροπούλου, Τ., & Μουσένα, Ε. (2017). Προσχολική Εκπαίδευση-Εναρμόνιση Ευρωπαϊκού Πλαισίου και Εθνικής Πολιτικής. *Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης*, 3(1), σσ. 51-61. Ανάκτηση Απρίλιος 6, 2022, από <https://www.academia.edu/41606909/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE %CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7 %CE%95%CE%BD%CE%B1%CF%81%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%B7 %CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%C>
- Σιδηροπούλου, Τ., & Τσαούλα, Ν. (2008). *Παιδικός Σταθμός και Έρευνα, τοπίο πολυεπίπεδης επικοινωνίας*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Τζάνη, Μ., & Παμουκτσόγλου, Τ. (2003). *Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα*. Αθήνα: Ερωδιός.
- Τσάφος, Β. (2021). *Αφηγήσεις και Βιογραφίες. Οι "φωνές" των εκπαιδευτικών μέσα από τις ιστορίες ζωής τους*. Αθήνα: Gutenberg.
- Φρυδάκη, Ε. (2015). *Η επαγγελματική ταυτότητα του εκπαιδευτικού και το μέλλον της διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.

Παράρτημα Α. Έγκριση πρότασης από ΕΗΔΕ-Ερωτηματολόγιο

ΠΑ.Δ.Α. - ΑΡ.ΠΡΩΤ: 70039 - 26/07/2022 Αιγάλεω

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ ΑΛΣΟΥΣ ΑΙΓΑΛΕΩ

Ταχ. Δ/ση: Αγ. Σπυρίδωνος, Αιγάλεω ΤΚ 12243

Τηλέφωνο: 2105387294

e-mail: ethics@uniwa.gr

Πληροφορίες: Ευαγγελία Καπουτσή

Αιγάλεω: 26/07/2022

ΘΕΜΑ: Απάντηση σε αίτησή σας

ΠΡΟΣ: κ. Σιδηροπούλου-Κανέλλου
Τρυφαίνη

ΚΟΙΝ: κ. Χειλάκη Μαρία

Επικαιροποίηση εγκεκριμένης πρότασης

Σας γνωρίζουμε ότι η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ΠΑ.Δ.Α.), στην 29^η/25-07-2022 συνεδρίασή της, μέσω τηλεδιάσκεψης, εξέτασε το περιεχόμενο του ερευνητικού πρωτοκόλλου με τίτλο «**Η εικόνα του επαγγέλματος και οι προσδοκίες των εργαζομένων παιδαγωγών στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής**», με αριθμό πρωτοκόλλου 68555/22-07-2022 και Επιστημονικά Υπεύθυνη την κ. Σιδηροπούλου-Κανέλλου Τρυφαίνη.

Λαμβάνοντας υπόψη:

1. Το έντυπο υποβολής της αίτησης
2. Το ερευνητικό πρωτόκολλο
3. Το έντυπο συγκατάθεσης των συμμετεχόντων στην έρευνα

Η Επιτροπή έκανε δεκτό το αίτημά σας, η διεξαγωγή της έρευνας να διευρυνθεί σε παιδαγωγούς που εργάζονται σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της ευρύτερης περιοχής της Αττικής, καθώς έκρινε ότι δεν αντιβαίνει στην κείμενη νομοθεσία και συνάδει με γενικά παραδεδεγμένους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας και ερευνητικής ακεραιότητας ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο διεξαγωγής του ερευνητικού έργου.

Επισημαίνεται ότι σε περίπτωση που προκύψει οποιαδήποτε τροποποίηση στο πρωτόκολλο της μελέτης θα πρέπει να επανυποβληθεί στην Ε.Η.Δ.Ε. για επικαιροποίηση της έγκρισης.

Η Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε.

Anna Deltsidou
Digitally signed by Anna
Deltsidou
Date: 2022.07.26 15:17:50
+03'00'

Δρ Άννα Δελτσίδου
Καθηγήτρια

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ

Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελεί μέρος μεταπτυχιακής διατριβής, με τίτλο «Η εικόνα του επαγγέλματος και οι προσδοκίες των εργαζομένων παιδαγωγών στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς της Αττικής», η οποία εκπονείται στο πλαίσιο του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών & Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων», του ΠΑ.Δ.Α. και του Παιδαγωγικού Τμήματος της ΑΣΠΑΙΤΕ.

Το ερωτηματολόγιο είναι αυστηρά ΑΝΩΝΥΜΟ, δεν είναι υποχρεωτική η συμμετοχή.

Τα στοιχεία που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους ερευνητικούς σκοπούς της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για αυτό θα τηρηθεί πλήρης ΑΝΩΝΥΜΙΑ και δε θα χρειαστεί η καταγραφή του ονοματεπώνυμού σας. Οι ερευνητές δηλώνουν ότι δεν θα έχουν πρόσβαση στις IP addresses. Τα αποτελέσματα της έρευνας ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για μελλοντική δημοσίευση (π.χ., επιστημονικό συνέδριο).

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την πολύτιμη συμμετοχή σας και για τον χρόνο που θα μας διαθέσετε.

Με εκτίμηση,

Μαρία Χειλάκη,

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: «Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών & Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων», ΠΑΔΑ - ΑΣΠΑΙΤΕ, Παιδαγωγός Προσχολικής Ηλικίας.

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Δρ. Τρυφαίνη Σιδηροπούλου, Καθηγήτρια, ΤΑΦΠΠΗ - ΠΑΔΑ.

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Οι ερευνητές και το Πανεπιστήμιο δεσμεύεται να τηρεί πλήρη εμπιστευτικότητα για όλες τις πληροφορίες που θα αποκτηθούν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας. Όλες οι πληροφορίες που συλλέγουμε για εσάς και από εσάς κατά τη διάρκεια της έρευνας θα κρατηθούν αυστηρά εμπιστευτικές και θα είναι προσβάσιμες μόνο στα μέλη της ερευνητικής ομάδας.

Δεν υπάρχουν προβλέψιμοι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα. Εάν αισθανθείτε δυσφορία κατά την απάντησή σας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, παρακαλούμε μη διστάσετε να τις παραλείψετε. Η συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα είναι εντελώς εθελοντική.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα διαρκέσει περίπου 7-12 λεπτά. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Η συμμετοχή σας είναι ανώνυμη. Είναι ρητή η προστασία των προσωπικών σας δεδομένων. Τα δεδομένα των απαντήσεων σας είναι εμπιστευτικά και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για το σκοπό της έρευνας αυτής.

Για οποιαδήποτε πληροφορία μπορείτε να επικοινωνήσετε με την ερευνήτρια Μαρία Χειλάκη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: mscedt21142@uniwa.gr.

Για οποιαδήποτε καταγγελία σχετικά με τη διεξαγωγή της έρευνας μπορείτε να απευθυνθείτε στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ethics@uniwa.gr). Για οποιαδήποτε καταγγελία σχετικά με τη διαχείριση των προσωπικών σας δεδομένων μπορείτε να απευθυνθείτε και στον Υπεύθυνο Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, κ. Αγιοπετρίτη Ιωάννη (agiop@uniwa.gr). Σε περίπτωση μη επίλυσης του προβλήματός σας μπορείτε να απευθυνθείτε στην Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, συμπληρώνοντας το σχετικό έντυπο που βρίσκεται στην ιστοσελίδα αυτής (complaints@dpa.gr).

Ηλεκτρονική συγκατάθεση: Παρακαλώ επιλέξτε την επιλογή που σας εκφράζει. Επιλέγοντας "Συναινών", δέχεστε ότι: (α) Έχετε διαβάσει τις παραπάνω πληροφορίες, (β) Συμφωνείτε να συμμετάσχετε οικειοθελώς και εθελοντικά στην παρούσα έρευνα, (γ) Είστε άνω των 18 ετών.

Δεν συναινών

Συναινών

Προσωπικές Πληροφορίες / Σπουδές

1. Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Δεν επιθυμώ να απαντήσω

2. Ηλικία (έτη) _____

3. Σπουδές

- Απόφοιτος Λυκείου
- Απόφοιτος ΙΕΚ
- Απόφοιτος ΤΕΙ
- Απόφοιτος Πανεπιστημίου

4. Σχολή Αποφοίτησης

- Δημόσια
- Ιδιωτική

5. Σπουδάσατε στην συγκεκριμένη σχολή από:

- Επιλογή
- Επειδή δεν μπορέσατε να εισαχθείτε σε άλλη
σχολή με ψηλότερες βαθμολογικές απαιτήσεις
- Για οικονομικούς λόγους (π.χ. παραμονή στην
μόνιμη κατοικία ή δωρεάν στέγαση, σίτιση)
- Επαγγελματική αποκατάσταση
- Άλλο _____

6. Μόνιμη Κατοικία, πριν τις Σπουδές

- Στην Αττική
- Σε πόλη στην επαρχία
- Σε αγροτική περιοχή
- Σε άλλη χώρα

7. Στην Αττική ήρθατε

- Με την οικογένειά σας (μητέρα/πατέρα/αδέρφια)
- Μετά τον γάμο (με τον σύζυγο/τη σύζυγο)
- Για σπουδές
- Για αναζήτηση εργασίας
- Γεννήθηκα στην Αττική
- Άλλο _____

8. Ξένες γλώσσες και επίπεδο

9. Επιπλέον Σπουδές

- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό
- Άλλη σχολή
-

Οικογενειακό Προφίλ

10. Οικογενειακή Κατάσταση

- Άγαμη/-μος
- Έγγαμη/-ος
- Χήρα/-ος
- Διαζευγμένη/-ος
- Άλλο _____

11. Παιδιά στην Οικογένεια

- Ναι
- Όχι

12. Μορφωτικό Επίπεδο Συζύγου

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- ΙΕΚ
- ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ)
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

13. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;

- Πολύ καλή
- Ικανοποιητική
- Μέσου όρου
- Κακή
- Πολύ κακή
-

Επαγγελματικό Προφίλ

14. Έτη Συνολικής Προϋπηρεσίας

15. Έτη Προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό

16. Σχέση Εργασίας

- Μόνιμη
- Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (ΙΔΑΧ)
- Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου (ΙΔΟΧ)

17α. Προϊσταμένη/-μενος Τμήματος

- Ναι
- Όχι

17β. Αν Ναι, Έτη Προϋπηρεσίας στην Θέση Ευθύνης

18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε

- Πολύ ικανοποιητικό
- Αρκετό
- Μέτριο
- Ελάχιστο
- Ανύπαρκτο

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Προσωπική φροντίδα	1	2	3	4	5
B.	Παρακολούθηση εκπομπών, τηλεοπτικών σειρών	1	2	3	4	5
Γ.	Πολιτιστικές ασχολίες (θέατρο, κινηματογράφος, κλπ.)	1	2	3	4	5
Δ.	Διάβασμα	1	2	3	4	5
E.	Κοινωνική προσφορά-εθελοντισμό	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Διασκέδαση-κοινωνικές συναναστροφές	1	2	3	4	5
Z.	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	1	2	3	4	5

Εικόνα του Επαγγέλματος**20. Προτιμάτε να εργάζεστε με**

- Βρέφη
- Νήπια

21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Παιδαγωγός πρώιμης παιδικής ηλικίας	1	2	3	4	5
B.	Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος	1	2	3	4	5
Γ.	Νηπιαγωγός	1	2	3	4	5
Δ.	Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας	1	2	3	4	5

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Σχέση εργασίας	1	2	3	4	5
B.	Σπουδές	1	2	3	4	5
Γ.	Στάση υπεύθυνης του παιδικού σταθμού	1	2	3	4	5
Δ.	Προσωπικότητα συναδέλφων	1	2	3	4	5
E.	Αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων	1	2	3	4	5

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Έμπειροι συνάδελφοι	1	2	3	4	5
B.	Οι νέες/οι συνάδελφοι	1	2	3	4	5
Δ.	Η υπεύθυνη του παιδικού σταθμού	1	2	3	4	5
Ε.	Η παιδαγωγική ομάδα	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Όλο το προσωπικό του παιδικού σταθμού	1	2	3	4	5

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Καθημερινά με την ενημέρωση γονέων-κηδεμόνων	1	2	3	4	5
B.	Με τις εκδηλώσεις του σταθμού	1	2	3	4	5
Γ.	Από την υπεύθυνη του σταθμού	1	2	3	4	5
Δ.	Σε συνέδρια, ημερίδες	1	2	3	4	5
Ε.	Σε συναντήσεις με τους γονείς ατομικά	1	2	3	4	5

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Με τη συμπλήρωση απαραίτητων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση	1	2	3	4	5
B.	Με τις αποδοχές	1	2	3	4	5
Γ.	Με την ικανοποίηση που σας δίνει η δουλειά σας	1	2	3	4	5
Δ.	Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας	1	2	3	4	5
Ε.	Με τη σιγουριά της σχέσης εργασίας	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Με τις παροχές (διακοπές, ωράριο κλπ.)	1	2	3	4	5
Ζ.	Με την επιθυμία σας για επαγγελματική ανάπτυξη	1	2	3	4	5

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας;		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Η ευχάριστη διάθεση που μου προκαλεί η ενασχόληση με μικρά παιδιά	1	2	3	4	5
B.	Η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου μου από τους γονείς	1	2	3	4	5
Γ.	Η αγάπη που παίρνω από τα παιδιά	1	2	3	4	5
Δ.	Οι φιλικές σχέσεις που μπορεί να προκύψουν με τους συναδέλφους	1	2	3	4	5
Ε.	Οι πληροφορίες και οι θετικές εμπειρίες που παίρνω ως παιδαγωγός	1	2	3	4	5

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Οι χαμηλές αποδοχές	1	2	3	4	5
B.	Η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας για τη δουλειά σας	1	2	3	4	5
Γ.	Η σωματική κούραση	1	2	3	4	5
Δ.	Η επαγγελματική στασιμότητα	1	2	3	4	5
Ε.	Η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών στον χώρο χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Οι υπερβολικές απαιτήσεις της Διοίκησης του Δήμου	1	2	3	4	5
Ζ.	Η απουσία ανδρών από το επάγγελμα	1	2	3	4	5

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε;		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Παιδιά που δεν μιλούν την ίδια γλώσσα	1	2	3	4	5
B.	Με σωματικές παθήσεις	1	2	3	4	5
Γ.	Με νοητικές παθήσεις	1	2	3	4	5
Δ.	Με οικογενειακά προβλήματα	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Με οικογενειακά προβλήματα]	1	2	3	4	5

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας	1	2	3	4	5
B.	Αρμοδιότητα της Προϊσταμένης του ΠΣ	1	2	3	4	5
Γ.	Αποσπασματική, δεν γίνεται συστηματικά	1	2	3	4	5
Δ.	Προβληματική, χωρίς εμπιστοσύνη	1	2	3	4	5
Ε.	Δυσκολία στην επικοινωνία με τους αλλοδαπούς γονείς	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Προγραμματισμένη, με ραντεβού, κατόπιν συνεννόησης	1	2	3	4	5

Προσδοκίες Επαγγέλματος

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της/του εργαζόμενης/-νου στο χώρο της τάξης		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Ανάληψη πρωτοβουλιών	1	2	3	4	5
B.	Εμπειρία	1	2	3	4	5
Γ.	Επιστημονικές γνώσεις	1	2	3	4	5
Δ.	Ηρεμία	1	2	3	4	5
Ε.	Ταλέντο στις χειροτεχνικές δημιουργίες	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Ικανότητα για συνεργασία	1	2	3	4	5

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Προσωπικότητα που προκαλεί σεβασμό	1	2	3	4	5
B.	Ικανότητα ελέγχου όλων των τομέων λειτουργίας του σταθμού	1	2	3	4	5
Γ.	Εμπειρία	1	2	3	4	5
Δ.	Επιστημονικές γνώσεις	1	2	3	4	5
Ε.	Ηρεμία	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Διακριτικότητα	1	2	3	4	5
Ζ'	Ικανότητα να κινητοποιεί τους άλλους	1	2	3	4	5

32. Αντιλαμβάνεστε την οπτική της επιμόρφωσής σας ως:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές	1	2	3	4	5
B.	Ανάγκη για ανανέωση με σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια	1	2	3	4	5
Γ.	Επιπλέον φόρτιση, πίεση στη ζωή σας	1	2	3	4	5
Δ.	Χωρίς ουσιαστική αξία για το επάγγελμά σας	1	2	3	4	5

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια	1	2	3	4	5
B.	Εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες	1	2	3	4	5
Γ.	Επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη Διοίκηση	1	2	3	4	5
Δ.	Ερευνητικά προγράμματα του Πανεπιστημίου	1	2	3	4	5
Ε.	Προγράμματα συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών	1	2	3	4	5

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις:		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Σκεπτικισμός και αμφιβολία για τις προθέσεις τους και το αποτέλεσμα	1	2	3	4	5
B.	Εμπιστεύομαι το αίσθημα ευθύνης που έχουν.	1	2	3	4	5
Γ.	Η εμπειρία μου επιβάλλει να τους αποτρέψω. Αυτά είναι επικίνδυνα πράγματα	1	2	3	4	5
Δ.	Θα τους ενισχύσω, είναι απαραίτητη η εμπλοκή τους	1	2	3	4	5
Ε.	Το αποδέχομαι αρκεί να συμφωνήσουμε τους όρους	1	2	3	4	5

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
A.	Ξένη γλώσσα	1	2	3	4	5
B.	Κουκλοθέατρο, κίνηση, μουσική, εικαστικά από ειδικούς	1	2	3	4	5
Γ.	Κοινωνική εργασία για σχέσεις με οικογένειες	1	2	3	4	5
Δ.	Ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους	1	2	3	4	5
Ε.	Ψυχολογική διάγνωση - Παράλληλη στήριξη	1	2	3	4	5
ΣΤ.	Πρώτες βοήθειες	1	2	3	4	5
Ζ.	Χρήση των νέων τεχνολογιών στην τάξη	1	2	3	4	5

36. Διηγηθείτε την πιο ευχάριστη εμπειρία από την επαγγελματική σας ζωή στον Παιδικό Σταθμό.

37. Διηγηθείτε την πιο δυσάρεστη εμπειρία από την επαγγελματική σας ζωή στον Παιδικό Σταθμό.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

Παράρτημα Β. Δημογραφικά

Frequencies

	Statistics							
	N		Mean	Median	Mode	Std. Deviation	Minimum	Maximum
	Valid	Missing						
1. Φύλο	248	0	1,98	2,00	2	,126	1	2
2. Ηλικία (έτη)	243	5	40,646	41,000	42,0	7,2715	24,0	64,0
2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες	243	5	2,52	3,00	3	,757	1	4
3. Σπουδές	247	1	2,94	3,00	3	,690	1	4
4. Σχολή αποφοίτησης	247	1	1,09	1,00	1	,285	1	2
5. Σπουδάσατε στην συγκεκριμένη σχολή από:	248	0	1,40	1,00	1	,838	1	5
6. Μόνιμη κατοικία, πριν τις σπουδές	248	0	1,35	1,00	1	,631	1	4
7. Στην Αττική ήρθατε:	248	0	4,30	5,00	5	1,191	1	6
8. Ξένες γλώσσες και επίπεδο	247	1	2,58	2,00	2	1,263	1	7
9. Επιπλέον σπουδές	112	136	1,56	1,00	1	,947	1	4
10. Οικογενειακή κατάσταση	248	0	1,96	2,00	2	,821	1	5
11. Παιδιά στην οικογένεια	239	9	1,31	1,00	1	,465	1	2
12. Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	196	52	4,17	4,00	5	1,117	1	7
13. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;	247	1	2,62	3,00	3	,658	1	4
14. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας	247	1	15,763	15,000	20,0	7,5990	1,0	38,0
14.1. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας (Ομάδες)	247	1	3,46	3,00	4	1,402	1	6
15. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό	248	0	12,948	13,000	20,0	7,8467	1,0	38,0
15.1. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό (Ομάδες)	247	1	2,98	3,00	4	1,454	1	6
16. Σχέση εργασίας	248	0	2,11	2,00	3	,832	1	3
17α. Είστε προϊσταμένη/-μενος τμήματος;	248	0	1,86	2,00	2	,345	1	2
17β. Αν ναι, έτη προϋπηρεσίας στη θέση ευθύνης	33	215	8,030	7,000	8,0	5,4457	1,0	25,0

Frequency Table

1. Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αντρας	4	1,6	1,6	1,6
	Γυναίκα	244	98,4	98,4	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

2. Ηλικία (έτη)					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	24,0	2	,8	,8	,8
	25,0	1	,4	,4	1,2
	26,0	3	1,2	1,2	2,5
	27,0	3	1,2	1,2	3,7
	28,0	4	1,6	1,6	5,3
	29,0	2	,8	,8	6,2
	30,0	4	1,6	1,6	7,8
	31,0	4	1,6	1,6	9,5
	32,0	10	4,0	4,1	13,6
	33,0	9	3,6	3,7	17,3
	34,0	11	4,4	4,5	21,8
	35,0	9	3,6	3,7	25,5
	36,0	8	3,2	3,3	28,8
	37,0	9	3,6	3,7	32,5
	38,0	12	4,8	4,9	37,4
	39,0	10	4,0	4,1	41,6
	40,0	16	6,5	6,6	48,1
	41,0	13	5,2	5,3	53,5
	42,0	18	7,3	7,4	60,9
	43,0	16	6,5	6,6	67,5
	44,0	9	3,6	3,7	71,2
	45,0	16	6,5	6,6	77,8
	46,0	7	2,8	2,9	80,7
	47,0	7	2,8	2,9	83,5
	48,0	6	2,4	2,5	86,0
	49,0	8	3,2	3,3	89,3
	50,0	6	2,4	2,5	91,8
	51,0	4	1,6	1,6	93,4
	52,0	2	,8	,8	94,2
	53,0	3	1,2	1,2	95,5
54,0	2	,8	,8	96,3	
55,0	2	,8	,8	97,1	
56,0	3	1,2	1,2	98,4	
58,0	2	,8	,8	99,2	
61,0	1	,4	,4	99,6	
64,0	1	,4	,4	100,0	
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	έως 30	19	7,7	7,8	7,8
	31-40	98	39,5	40,3	48,1
	41-50	106	42,7	43,6	91,8
	51 και άνω	20	8,1	8,2	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

3. Σπουδές					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Απόφοιτος Λυκείου	7	2,8	2,8	2,8
	Απόφοιτος ΙΕΚ	45	18,1	18,2	21,1
	Απόφοιτος ΤΕΙ	150	60,5	60,7	81,8
	Απόφοιτος Πανεπιστημίου	45	18,1	18,2	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

4. Σχολή αποφοίτησης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δημόσια	225	90,7	91,1	91,1
	Ιδιωτική	22	8,9	8,9	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

5. Σπουδάσατε στην συγκεκριμένη σχολή από:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Επιλογή	186	75,0	75,0	75,0
	Επειδή δεν μπορέσατε να εισαχθείτε σε άλλη σχολή με ψηλότερες βαθμολογικές απαιτήσεις	44	17,7	17,7	92,7
	Για οικονομικούς λόγους (π.χ., παραμονή στην μόνιμη κατοικία ή δωρεάν στέγαση, σίτιση)	3	1,2	1,2	94,0
	Επαγγελματική αποκατάσταση	12	4,8	4,8	98,8
	Άλλο;	3	1,2	1,2	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

6. Μόνιμη κατοικία, πριν τις σπουδές					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Στην Αττική	181	73,0	73,0	73,0
	Σε πόλη στην επαρχία	48	19,4	19,4	92,3
	Σε αγροτική περιοχή	18	7,3	7,3	99,6
	Σε άλλη χώρα	1	,4	,4	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

7. Στην Αττική ήρθατε:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Με την οικογένεια σας (μητέρα / πατέρα / αδέρφια)	12	4,8	4,8	4,8
	Μετά το γάμο (με τον σύζυγο / τη σύζυγο)	11	4,4	4,4	9,3
	Για σπουδές	41	16,5	16,5	25,8
	Για αναζήτηση εργασίας	13	5,2	5,2	31,0
	Γεννήθηκα στην Αττική	168	67,7	67,7	98,8
	Άλλο	3	1,2	1,2	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

8. Ξένες γλώσσες και επίπεδο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καμία γλώσσα	26	10,5	10,5	10,5
	1 γλώσσα, σε επίπεδο Lower	137	55,2	55,5	66,0
	1 γλώσσα, σε επίπεδο Proficiency	35	14,1	14,2	80,2
	2 γλώσσες, σε επίπεδο Lower	28	11,3	11,3	91,5
	2 γλώσσες, 1 σε επίπεδο Lower, 1 σε επίπεδο Proficiency	10	4,0	4,0	95,5
	2 γλώσσες, σε επίπεδο Proficiency	7	2,8	2,8	98,4
	3 ξένες γλώσσες	4	1,6	1,6	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

9. Επιπλέον σπουδές					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Μεταπτυχιακό	82	33,1	73,2	73,2
	Άλλη σχολή	27	10,9	24,1	97,3
	Άλλο	3	1,2	2,7	100,0
	Total	112	45,2	100,0	
Missing	System	136	54,8		
Total		248	100,0		

10. Οικογενειακή κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άγαμη/-μος	60	24,2	24,2	24,2
	Εγγαμη/-ος	165	66,5	66,5	90,7
	Διαζευγμένη/-ος	20	8,1	8,1	98,8
	Άλλο	3	1,2	1,2	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

11. Παιδιά στην οικογένεια					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	164	66,1	68,6	68,6
	Όχι	75	30,2	31,4	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

12. Μορφωτικό επίπεδο συζύγου					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δημοτικό	2	,8	1,0	1,0
	Γυμνάσιο	7	2,8	3,6	4,6
	Λύκειο	55	22,2	28,1	32,7
	ΙΕΚ	43	17,3	21,9	54,6
	ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ)	71	28,6	36,2	90,8
	Μεταπτυχιακό	17	6,9	8,7	99,5
	Διδακτορικό	1	,4	,5	100,0
	Total	196	79,0	100,0	
Missing	System	52	21,0		
Total		248	100,0		

13. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ καλή	12	4,8	4,9	4,9
	Ικανοποιητική	83	33,5	33,6	38,5
	Μέσου όρου	140	56,5	56,7	95,1
	Κακή	12	4,8	4,9	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

14. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	3	1,2	1,2	1,2
	2,0	4	1,6	1,6	2,8
	3,0	5	2,0	2,0	4,9
	4,0	3	1,2	1,2	6,1
	5,0	3	1,2	1,2	7,3
	6,0	9	3,6	3,6	10,9
	7,0	7	2,8	2,8	13,8
	8,0	10	4,0	4,0	17,8
	9,0	11	4,4	4,5	22,3
	10,0	16	6,5	6,5	28,7
	11,0	6	2,4	2,4	31,2
	12,0	13	5,2	5,3	36,4
	12,5	1	,4	,4	36,8
	13,0	12	4,8	4,9	41,7
	14,0	6	2,4	2,4	44,1
	15,0	15	6,0	6,1	50,2
	16,0	7	2,8	2,8	53,0
	17,0	12	4,8	4,9	57,9
	18,0	10	4,0	4,0	61,9
	19,0	11	4,4	4,5	66,4
	20,0	27	10,9	10,9	77,3
	21,0	5	2,0	2,0	79,4
	22,0	12	4,8	4,9	84,2
	23,0	8	3,2	3,2	87,4
	24,0	4	1,6	1,6	89,1
	25,0	3	1,2	1,2	90,3
	26,0	5	2,0	2,0	92,3
	27,0	2	,8	,8	93,1
	28,0	3	1,2	1,2	94,3
	29,0	1	,4	,4	94,7
30,0	3	1,2	1,2	96,0	
31,0	2	,8	,8	96,8	
32,0	2	,8	,8	97,6	
34,0	2	,8	,8	98,4	
36,0	1	,4	,4	98,8	
37,0	1	,4	,4	99,2	
38,0	2	,8	,8	100,0	
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

14.1. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας (Ομάδες)					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	έως 5	18	7,3	7,3	7,3
	6-10	53	21,4	21,5	28,7
	11-15	53	21,4	21,5	50,2
	16-20	67	27,0	27,1	77,3
	21-25	32	12,9	13,0	90,3
	26 και άνω	24	9,7	9,7	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

15. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	20	8,1	8,1	8,1
	2,0	9	3,6	3,6	11,7
	2,5	1	,4	,4	12,1
	3,0	6	2,4	2,4	14,5
	3,5	1	,4	,4	14,9
	4,0	2	,8	,8	15,7
	5,0	8	3,2	3,2	19,0
	5,5	1	,4	,4	19,4
	6,0	11	4,4	4,4	23,8
	7,0	17	6,9	6,9	30,6
	8,0	7	2,8	2,8	33,5
	8,5	1	,4	,4	33,9
	9,0	7	2,8	2,8	36,7
	10,0	16	6,5	6,5	43,1
	11,0	5	2,0	2,0	45,2
	12,0	9	3,6	3,6	48,8
	12,5	1	,4	,4	49,2
	13,0	9	3,6	3,6	52,8
	14,0	8	3,2	3,2	56,0
	15,0	12	4,8	4,8	60,9
	16,0	8	3,2	3,2	64,1
	17,0	10	4,0	4,0	68,1
	18,0	6	2,4	2,4	70,6
	19,0	11	4,4	4,4	75,0
	19,5	1	,4	,4	75,4
	20,0	24	9,7	9,7	85,1
	21,0	5	2,0	2,0	87,1
	22,0	13	5,2	5,2	92,3
	23,0	3	1,2	1,2	93,5
	24,0	3	1,2	1,2	94,8
	26,0	3	1,2	1,2	96,0
	28,0	3	1,2	1,2	97,2
	30,0	2	,8	,8	98,0
32,0	2	,8	,8	98,8	
34,0	2	,8	,8	99,6	
38,0	1	,4	,4	100,0	
Total		248	100,0	100,0	

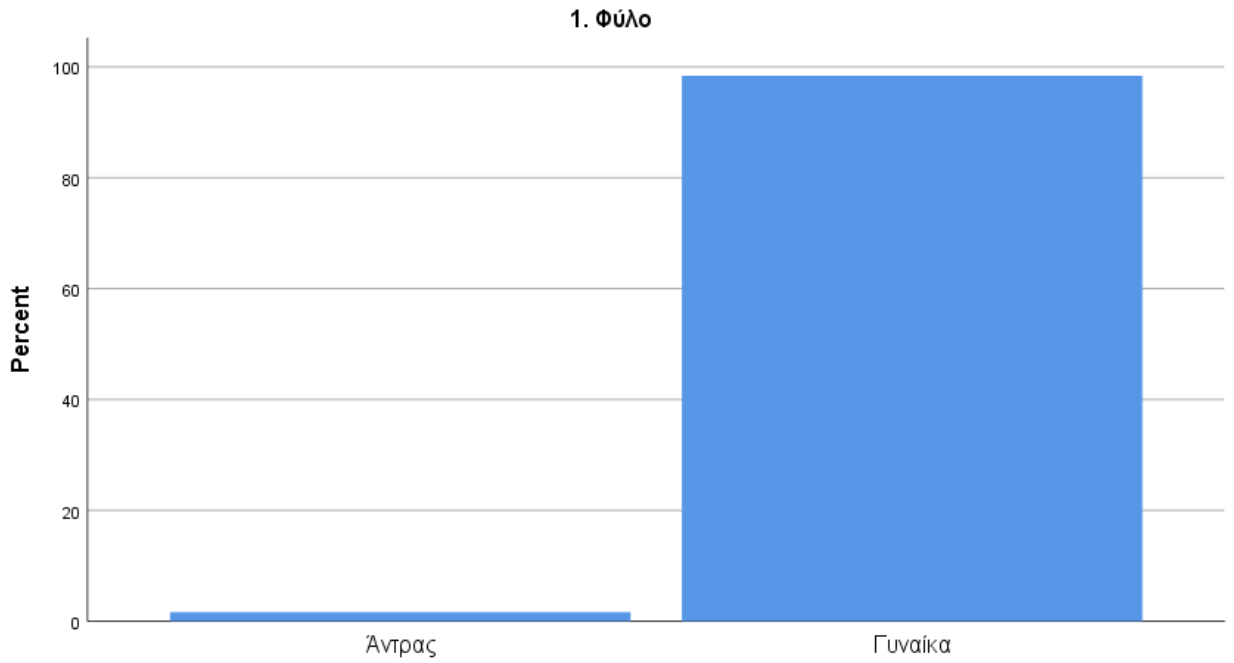
15.1. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό (Ομάδες)					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	έως 5	47	19,0	19,0	19,0
	6-10	59	23,8	23,9	42,9
	11-15	44	17,7	17,8	60,7
	16-20	60	24,2	24,3	85,0
	21-25	24	9,7	9,7	94,7
	26 και άνω	13	5,2	5,3	100,0
	Total	247	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		248	100,0		

16. Σχέση εργασίας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Μόνιμη	73	29,4	29,4	29,4
	Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (ΙΔΑΧ)	74	29,8	29,8	59,3
	Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου (ΙΔΟΧ)	101	40,7	40,7	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

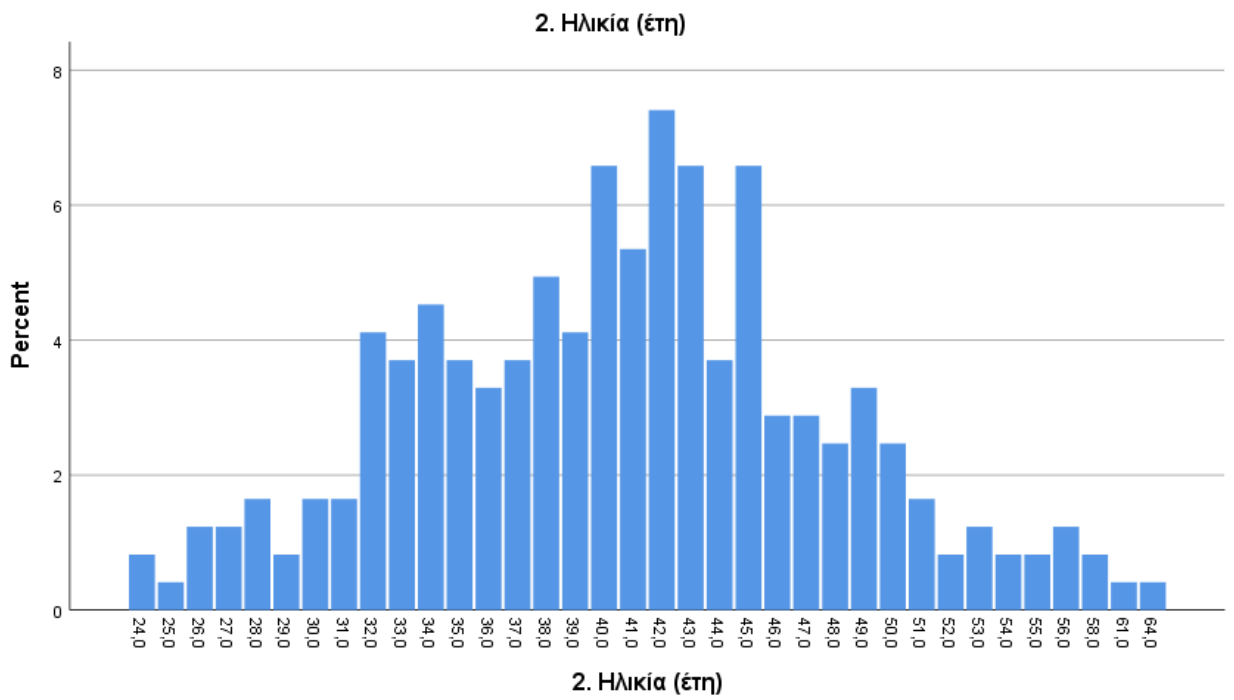
17α. Είστε προϊσταμένη/-μενος τμήματος;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	34	13,7	13,7	13,7
	Όχι	214	86,3	86,3	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

17β. Αν ναι, έτη προϋπηρεσίας στη θέση ευθύνης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,0	4	1,6	12,1	12,1
	2,0	1	,4	3,0	15,2
	4,0	3	1,2	9,1	24,2
	5,0	2	,8	6,1	30,3
	6,0	4	1,6	12,1	42,4
	7,0	3	1,2	9,1	51,5
	8,0	5	2,0	15,2	66,7
	9,0	1	,4	3,0	69,7
	10,0	3	1,2	9,1	78,8
	12,0	3	1,2	9,1	87,9
	15,0	1	,4	3,0	90,9
	16,0	1	,4	3,0	93,9
	21,0	1	,4	3,0	97,0
	25,0	1	,4	3,0	100,0
	Total	33	13,3	100,0	
Missing	System	215	86,7		
Total		248	100,0		

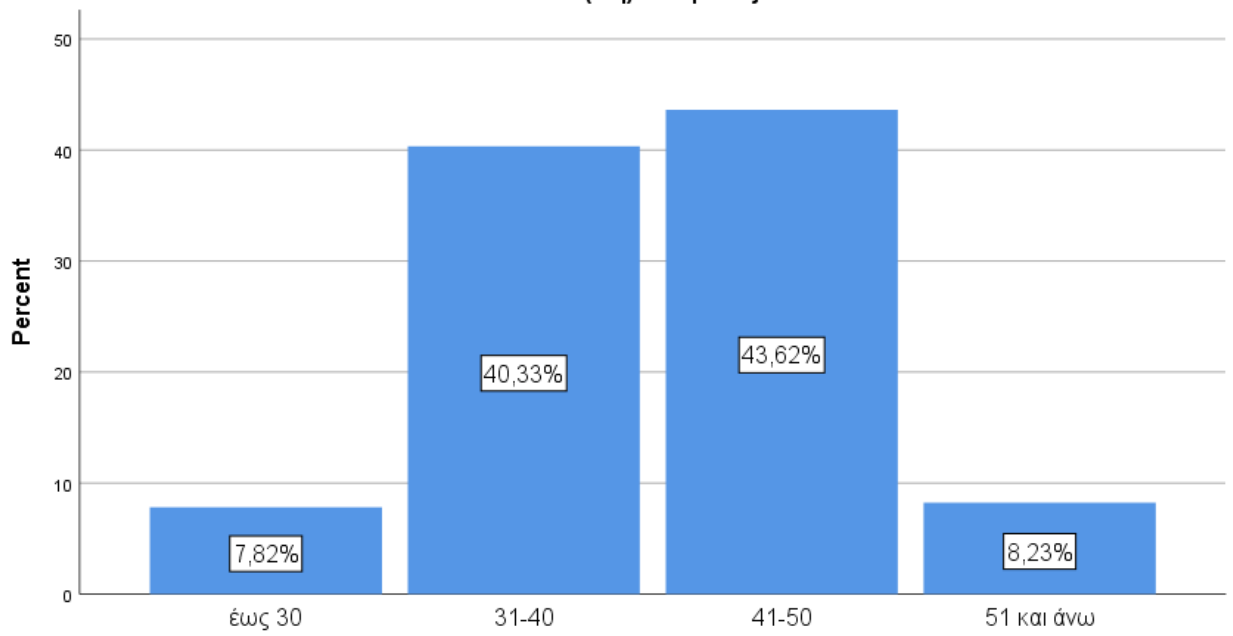
Bar Chart

1. Φύλο

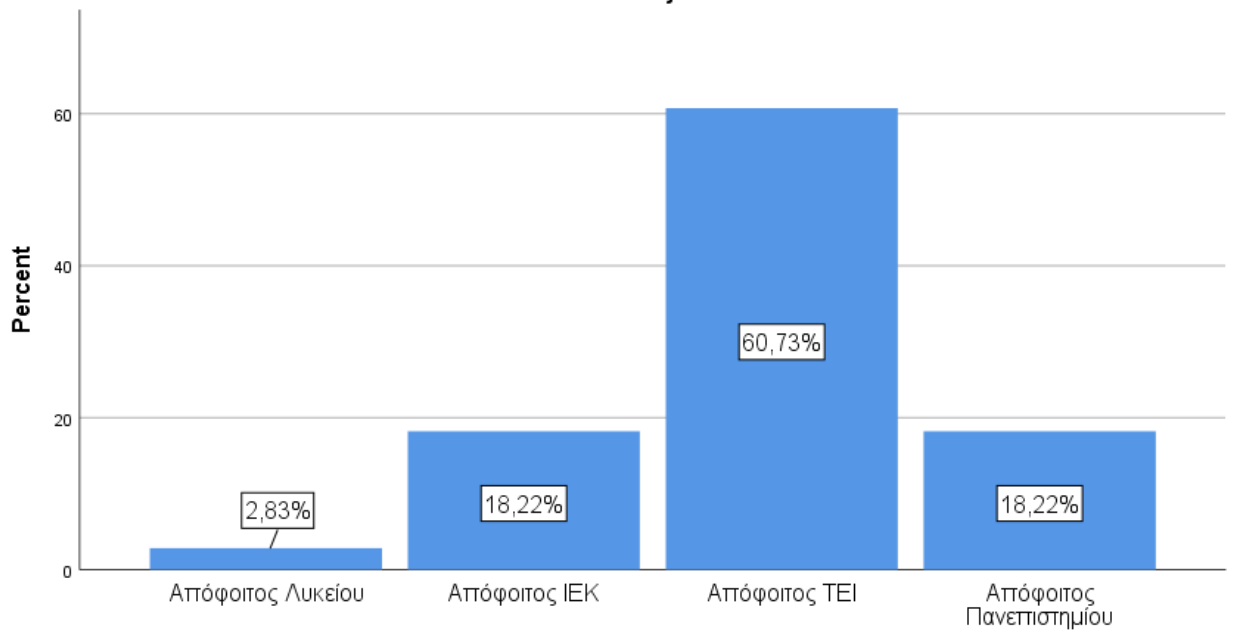

2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες

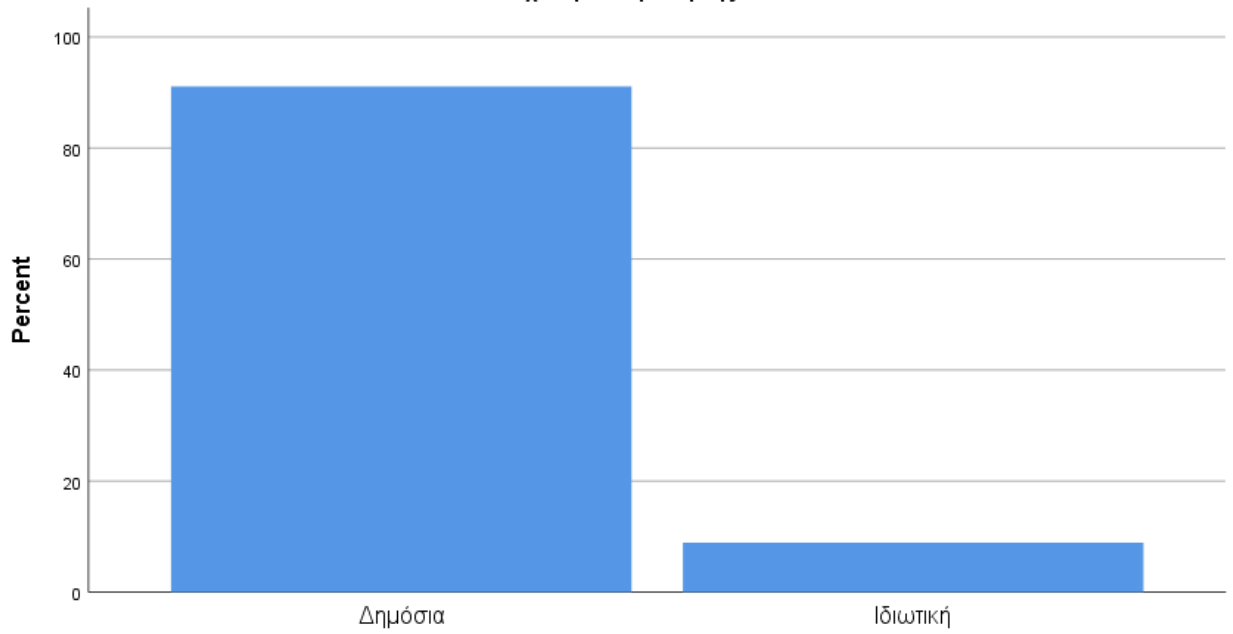
2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες

3. Σπουδές

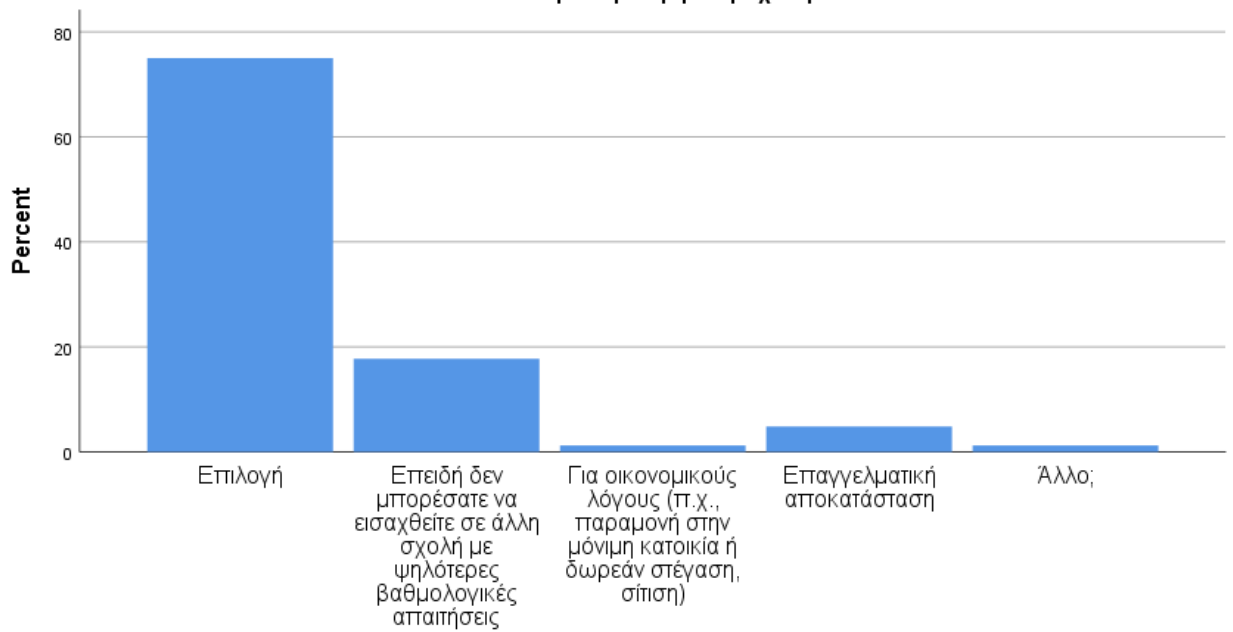
3. Σπουδές

4. Σχολή αποφοίτησης

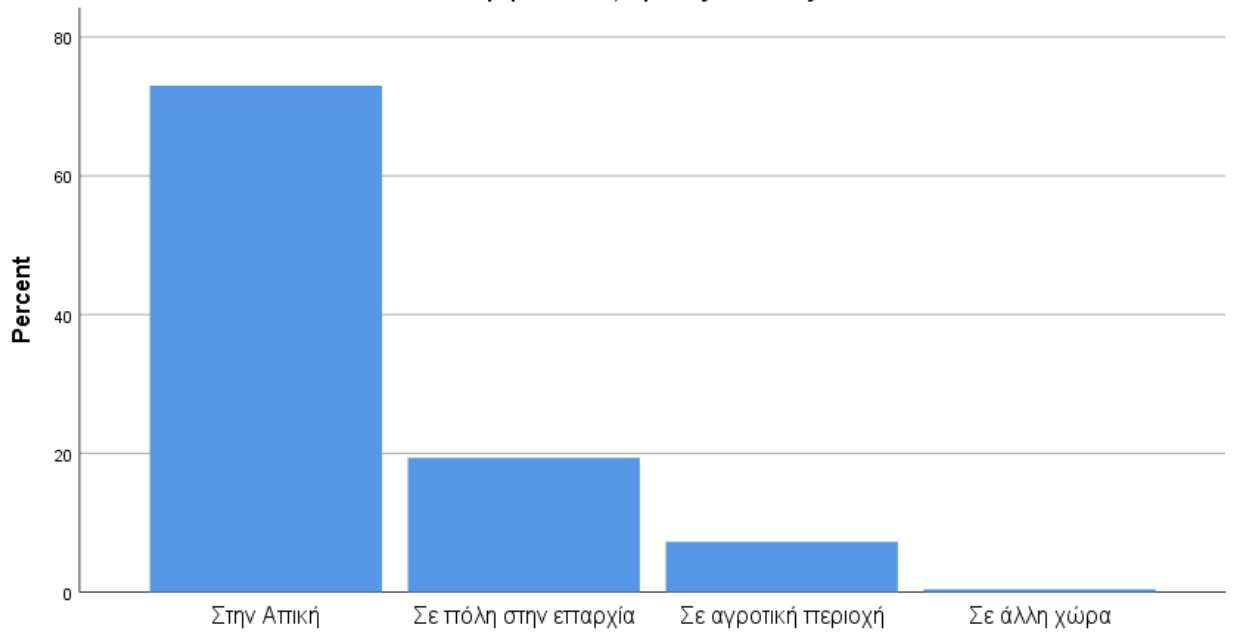
4. Σχολή αποφοίτησης

5. Σπουδάσατε στην συγκεκριμένη σχολή από:

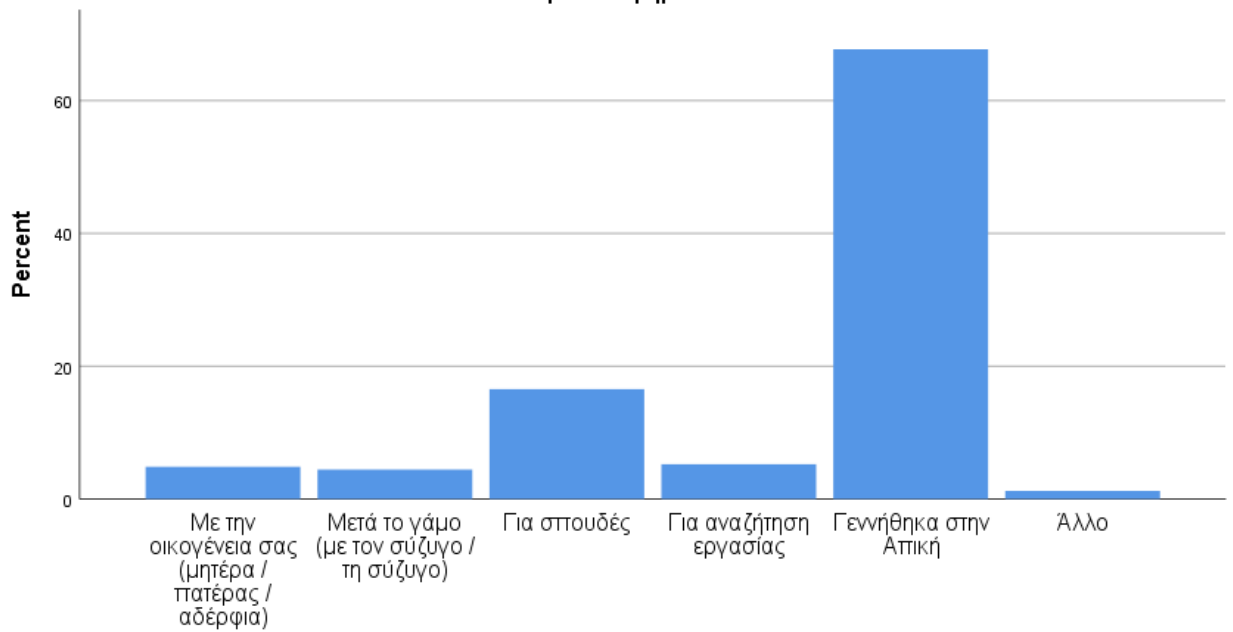
5. Σπουδάσατε στην συγκεκριμένη σχολή από:

6. Μόνιμη κατοικία, πριν τις σπουδές

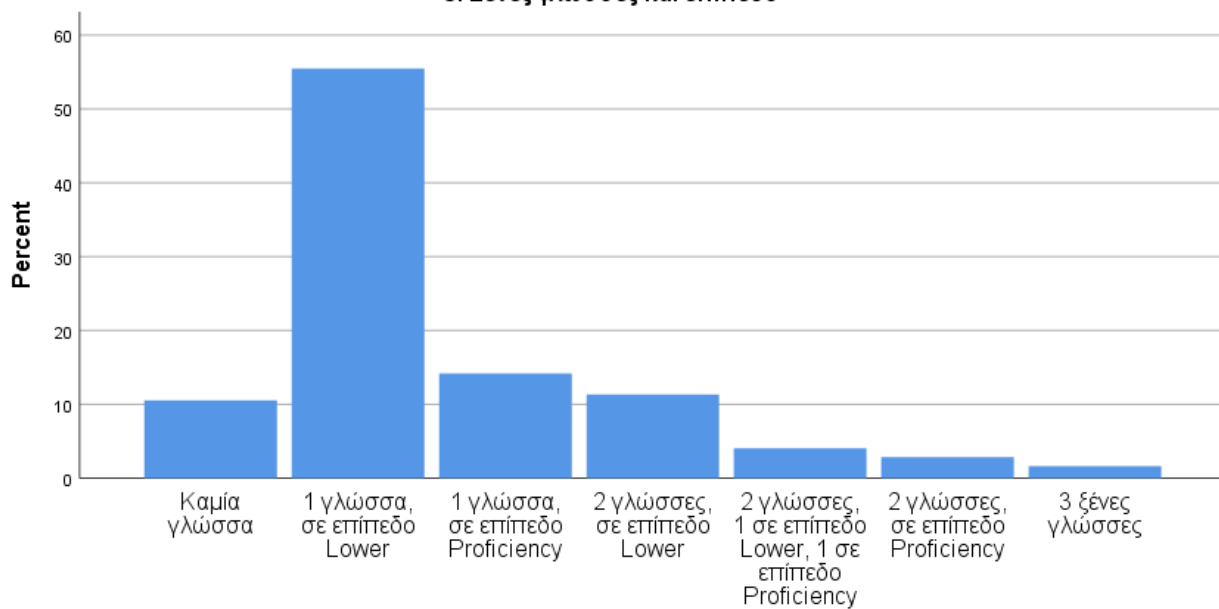
6. Μόνιμη κατοικία, πριν τις σπουδές

7. Στην Ατική ήρθατε:

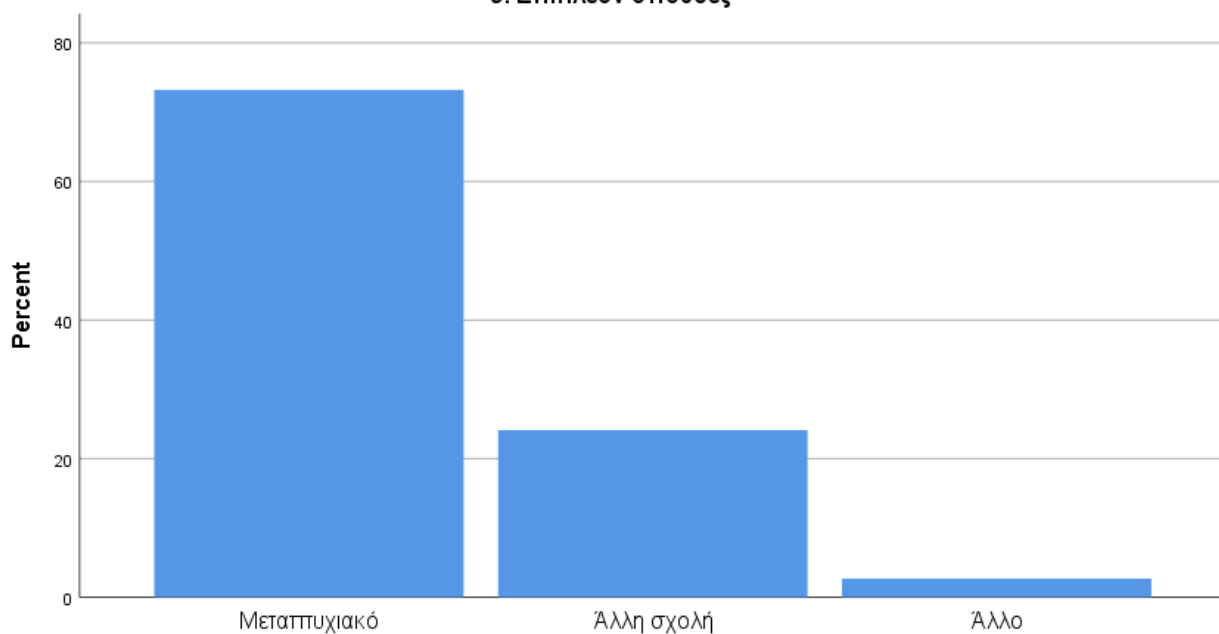
7. Στην Ατική ήρθατε:

8. Ξένες γλώσσες και επίπεδο

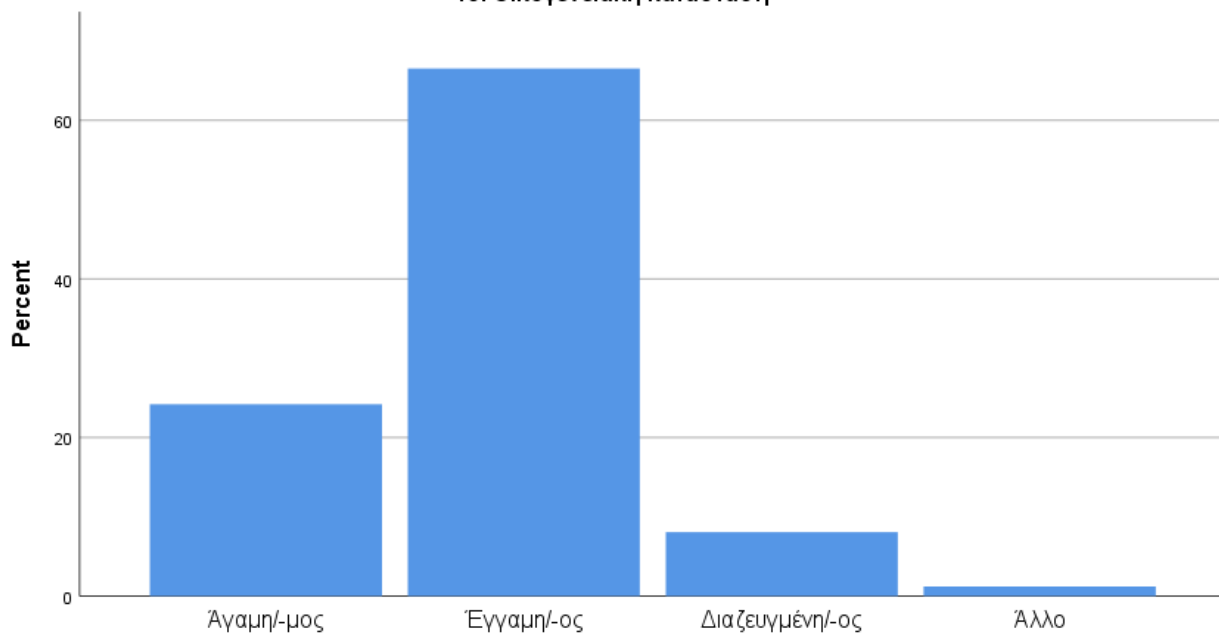
8. Ξένες γλώσσες και επίπεδο

9. Επιπλέον σπουδές

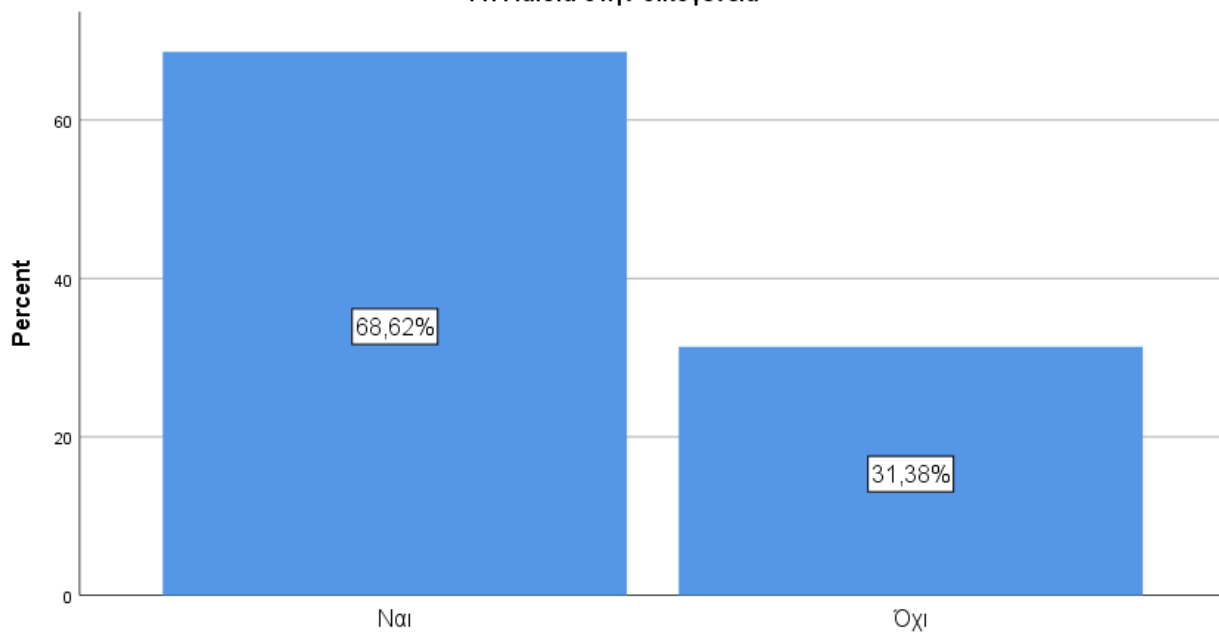
9. Επιπλέον σπουδές

10. Οικογενειακή κατάσταση

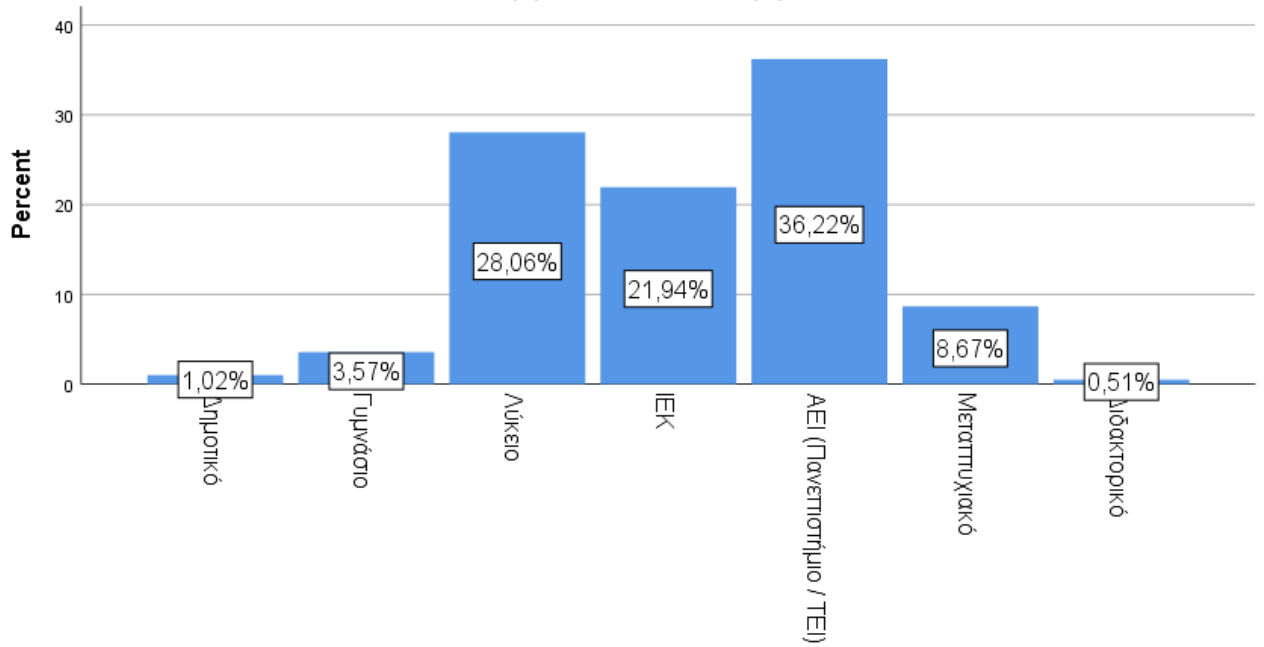
10. Οικογενειακή κατάσταση

11. Παιδιά στην οικογένεια

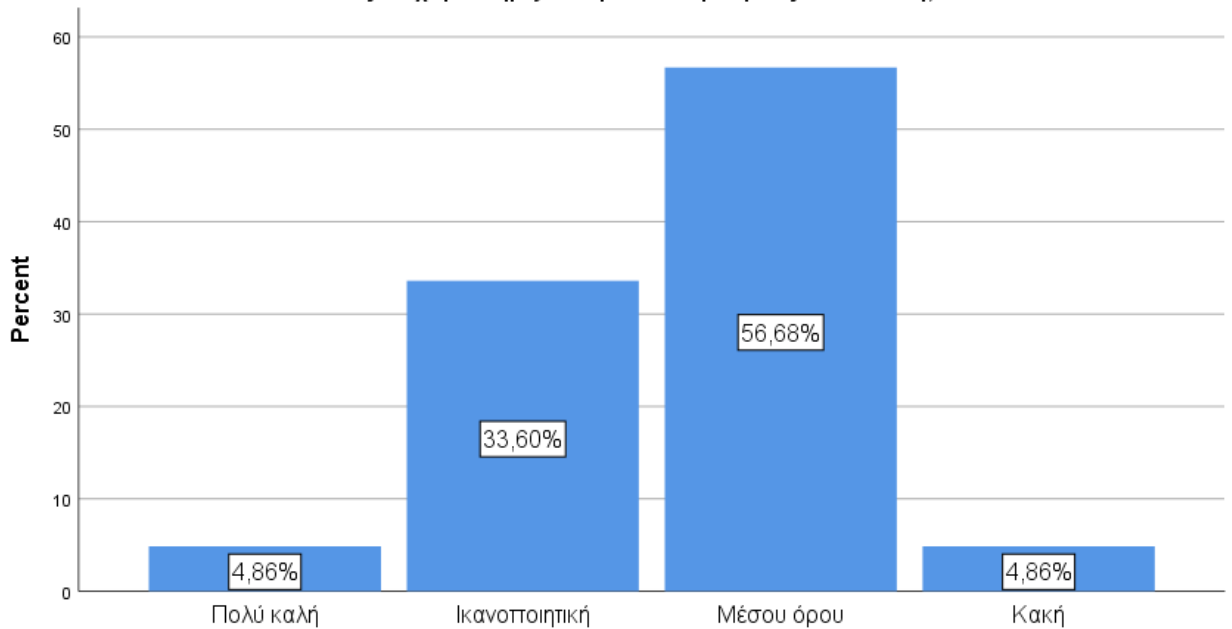
11. Παιδιά στην οικογένεια

12. Μορφωτικό επίπεδο συζύγου

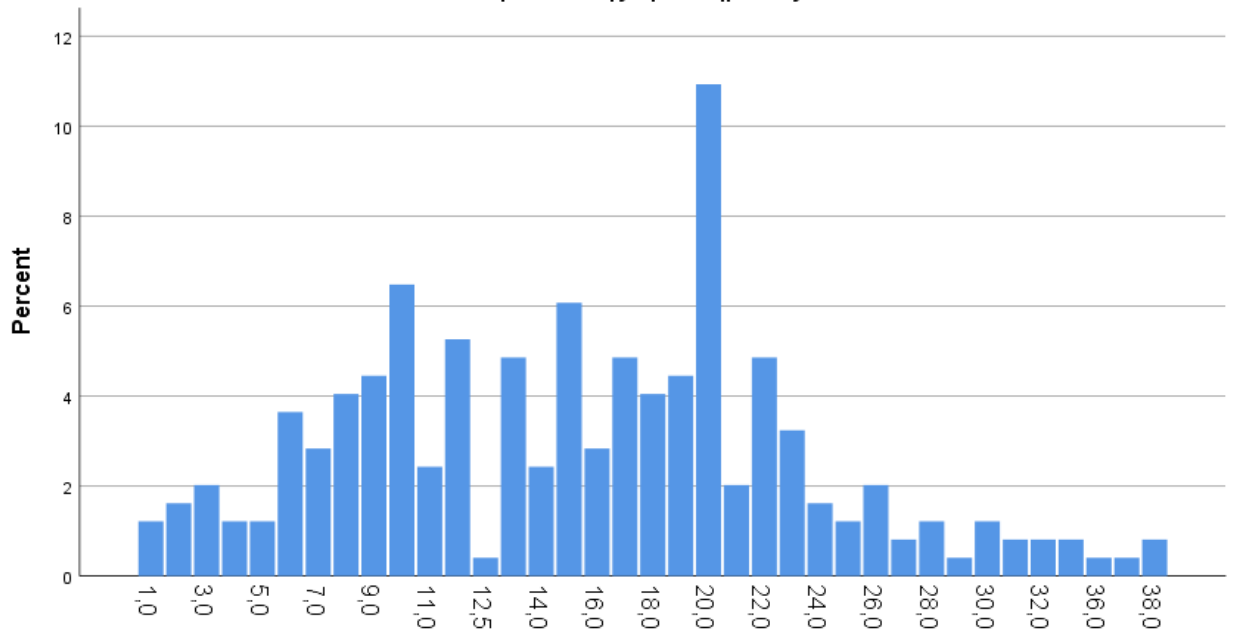
12. Μορφωτικό επίπεδο συζύγου

13. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;

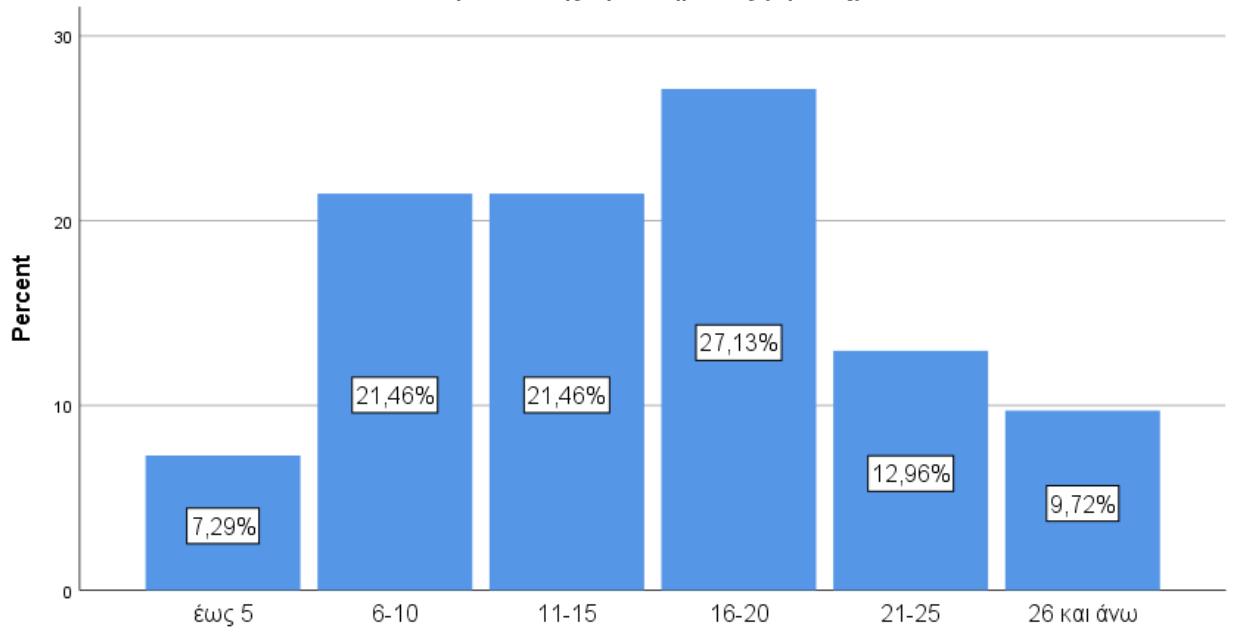
13. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;

14. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας

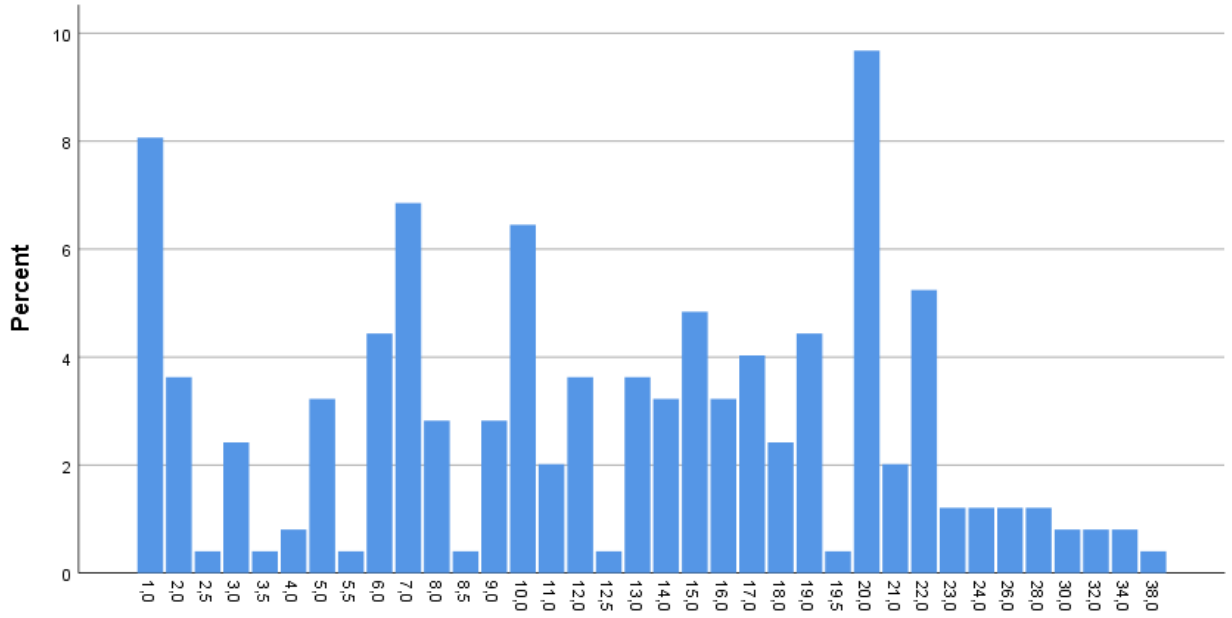
14. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας

14.1. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας (Ομάδες)

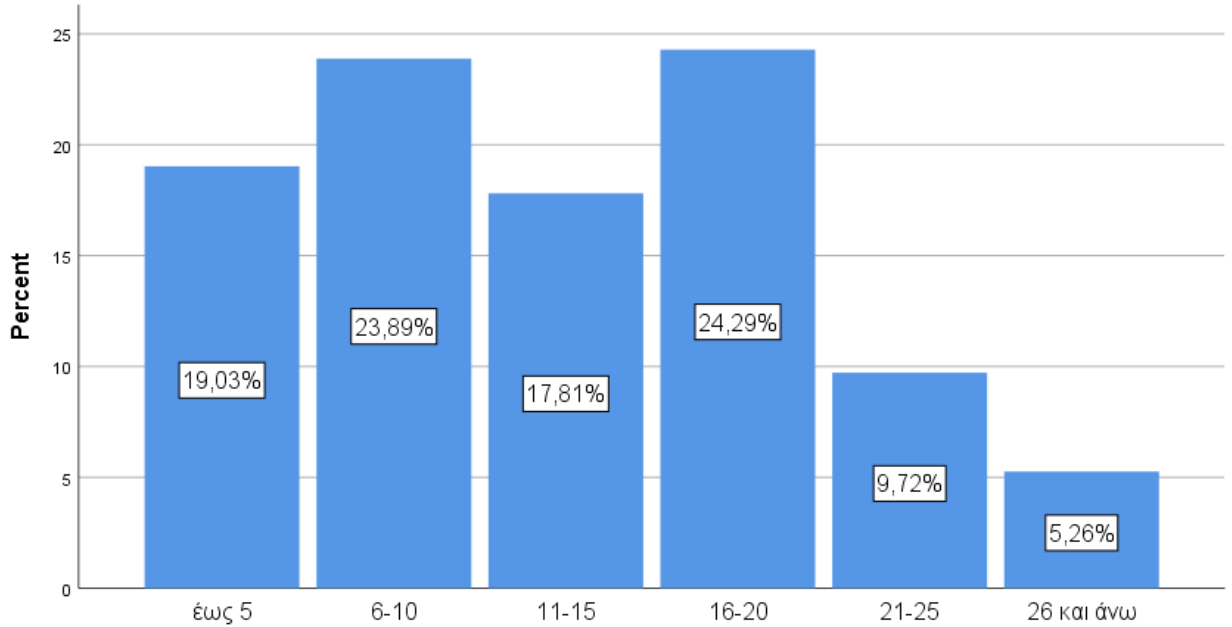
14.1. Έτη συνολικής προϋπηρεσίας (Ομάδες)

15. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό

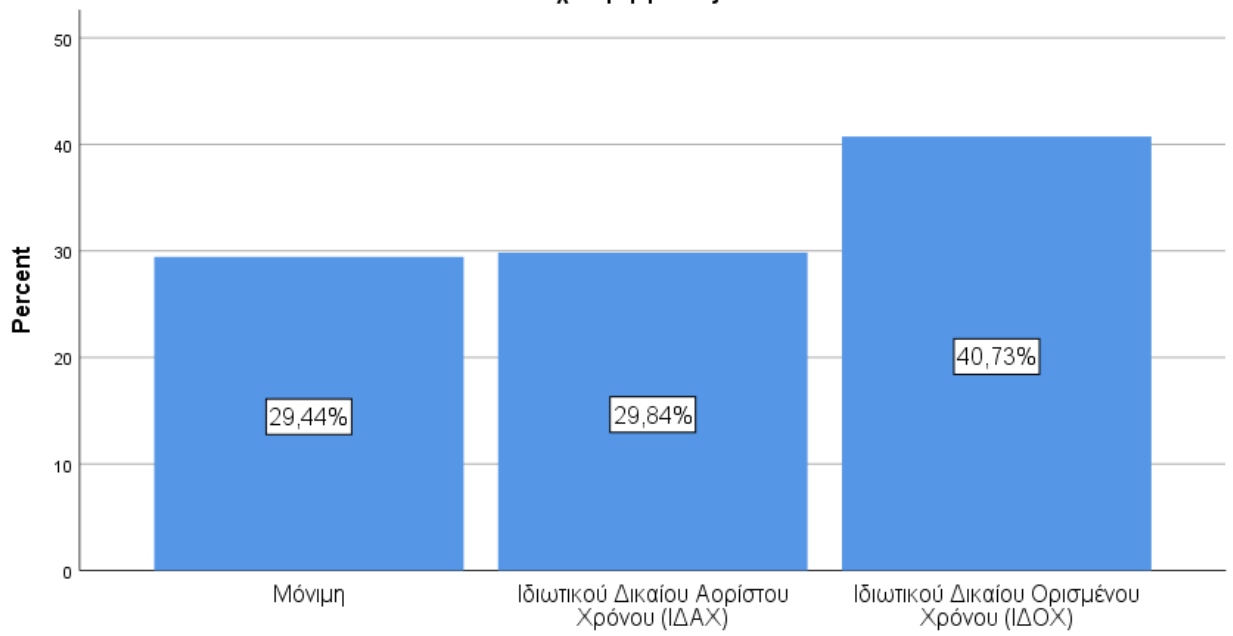
15. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό

15.1. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό (Ομάδες)

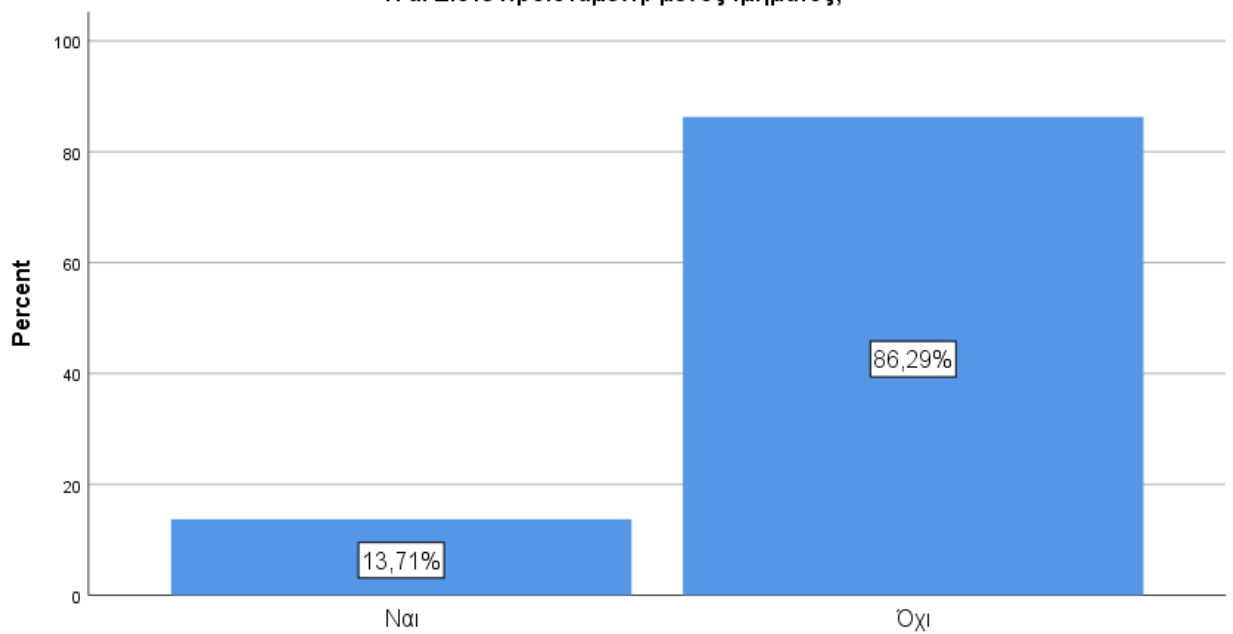
15.1. Έτη προϋπηρεσίας σε δημοτικό παιδικό σταθμό (Ομάδες)

16. Σχέση εργασίας

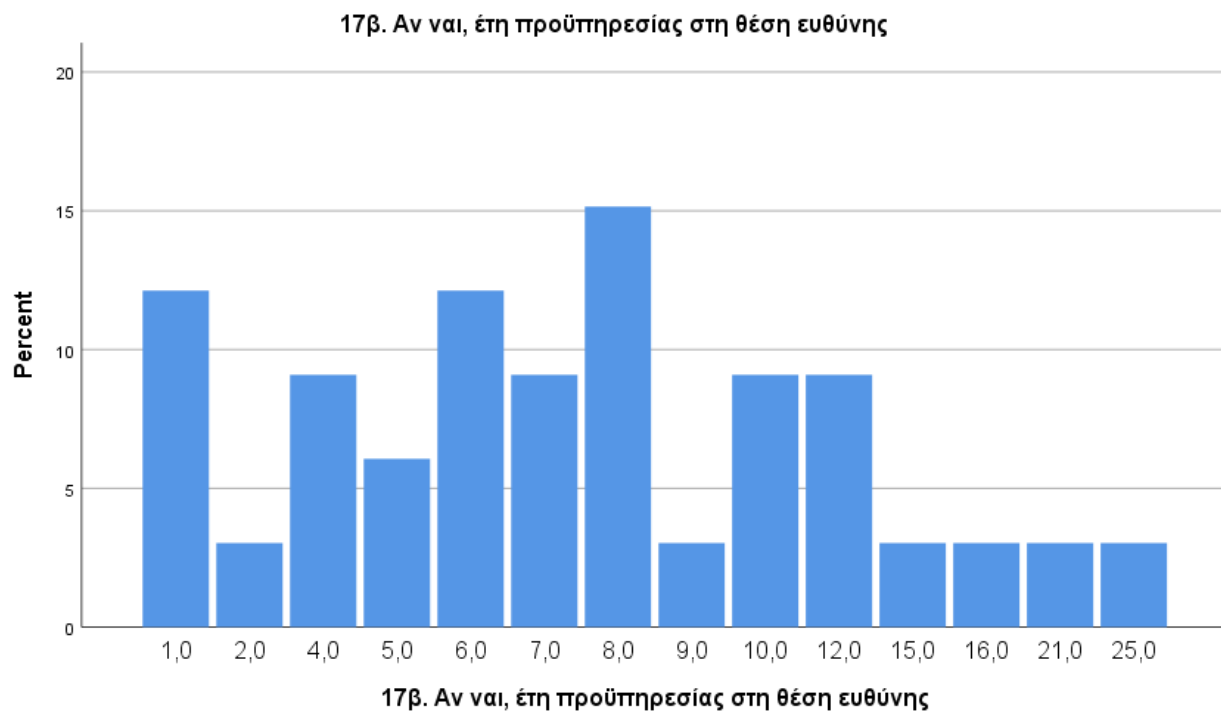

16. Σχέση εργασίας

17α. Είστε προϊσταμένη/-μενος τμήματος;

17α. Είστε προϊσταμένη/-μενος τμήματος;

Παράρτημα Γ. Περιγραφικά στατιστικά μέτρα και πίνακες συχνοτήτων

Frequencies

Statistics								
	N		Mean	Median	Mode	Std. Deviation	Min	Max
	Valid	Missing						
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	248	0	2,92	3,00	3	,920	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	241	7	2,89	3,00	3	,816	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Παρακολούθηση εκπομπών, τηλεοπτικών σειρών]	240	8	2,18	2,00	2	,860	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Πολιτιστικές ασχολίες (θέατρο, κινηματογράφος, κλπ.)]	239	9	2,38	2,00	2	,958	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διάβασμα]	242	6	2,71	3,00	2	1,038	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Κοινωνική προσφορά-εθελοντισμό]	233	15	1,86	2,00	1	,988	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διασκέδαση-κοινωνικές συναναστροφές]	240	8	3,02	3,00	3	,939	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης]	244	4	2,93	3,00	3	,974	1	5
20. Προτιμάτε να εργάζεστε με:	241	7	1,64	2,00	2	,480	1	2
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός πρώιμης παιδικής ηλικίας]	206	42	3,24	3,00	4	1,320	1	5
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος]	206	42	2,25	2,00	1	1,289	1	5
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Νηπιαγωγός]	199	49	2,02	1,00	1	1,356	1	5
21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας]	231	17	4,30	5,00	5	1,080	1	5
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σχέση εργασίας]	237	11	2,53	3,00	1	1,348	1	5
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σπουδές]	239	9	4,02	4,00	4	,989	1	5
22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]	242	6	3,62	4,00	4	1,076	1	5

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγελματός σας επηρεάζεται από [Αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων]	244	4	3,89	4,00	4	1,046	1	5
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Εμπειροί συνάδελφοι]	244	4	3,26	3,00	4	1,063	1	5
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Οι νέες/οι συνάδελφοι]	240	8	3,10	3,00	3	,960	1	5
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Η υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]	242	6	2,91	3,00	3	1,197	1	5
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Η παιδαγωγική ομάδα]	237	11	3,61	4,00	4	,944	1	5
23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Όλο το προσωπικό του παιδικού σταθμού]	245	3	3,35	3,00	3	1,020	1	5
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Καθημερινά με την ενημέρωση γονέων-κηδεμόνων]	244	4	3,06	3,00	4	1,195	1	5
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Με τις εκδηλώσεις του σταθμού]	240	8	3,23	3,00	4	1,031	1	5
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Από την υπεύθυνη του σταθμού]	241	7	2,68	3,00	3	1,133	1	5
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Σε συνέδρια, ημερίδες]	235	13	2,13	2,00	1	1,268	1	5
24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Σε συναντήσεις με τους γονείς ατομικά]	242	6	3,55	4,00	4	1,226	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη συμπλήρωση απαραίτητων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση]	239	9	2,77	3,00	1	1,449	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις αποδοχές]	236	12	3,20	3,00	4	1,202	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την ικανοποίηση που σας δίνει η δουλειά σας]	243	5	4,22	4,00	5	,895	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας]	237	11	1,65	1,00	1	1,101	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη σιγουριά της σχέσης εργασίας]	238	10	3,20	3,00	4	1,393	1	5

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις παροχές (διακοπές, ωράριο κλπ.)]	240	8	3,42	4,00	4	1,221	1	5
25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την επιθυμία σας για επαγγελματική ανάπτυξη]	239	9	3,70	4,00	4	1,216	1	5
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η ευχάριστη διάθεση που μου προκαλεί η ενασχόληση με μικρά παιδιά]	248	0	4,54	5,00	5	,672	1	5
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου μου από τους γονείς]	241	7	3,70	4,00	4	1,082	1	5
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η αγάπη που παίρνω από τα παιδιά]	244	4	4,76	5,00	5	,591	1	5
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Οι φιλικές σχέσεις που μπορεί να προκύψουν με τους συναδέλφους]	242	6	3,42	3,00	3	1,102	1	5
26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Οι πληροφορίες και οι θετικές εμπειρίες που παίρνω ως παιδαγωγός]	240	8	4,36	5,00	5	,795	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Οι χαμηλές αποδοχές]	241	7	3,17	3,00	3	1,119	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας για τη δουλειά σας]	243	5	3,58	4,00	5	1,262	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η σωματική κόπωση]	238	10	3,44	3,00	4	1,068	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η επαγγελματική στασιμότητα]	239	9	3,27	3,00	3	1,147	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών στον χώρο χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό]	243	5	3,63	4,00	4 ^a	1,211	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Οι υπερβολικές απαιτήσεις της Διοίκησης του Δήμου]	241	7	3,20	3,00	3	1,205	1	5
27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η απουσία ανδρών από το επάγγελμα]	239	9	2,11	2,00	1	1,170	1	5

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Παιδιά που δεν μιλούν την ίδια γλώσσα]	237	11	2,51	2,00	2	1,076	1	5
28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με σωματικές παθήσεις]	238	10	3,29	3,00	3	1,093	1	5
28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με νοητικές παθήσεις]	245	3	3,96	4,00	4	,970	1	5
28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με οικογενειακά προβλήματα]	240	8	3,11	3,00	3	1,094	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας]	243	5	3,69	4,00	4	,963	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Αρμοδιότητα της Προϊσταμένης του ΠΣ]	238	10	2,79	3,00	3	1,196	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Αποσπασματική, δεν γίνεται συστηματικά]	237	11	2,63	3,00	3	1,166	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Προβληματική, χωρίς εμπιστοσύνη]	237	11	1,90	2,00	1	1,053	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Δυσκολία στην επικοινωνία με τους αλλοδαπούς γονείς]	234	14	2,33	2,00	2	1,119	1	5
29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Προγραμματισμένη, με ραντεβού, κατόπιν συνεννόησης]	240	8	3,33	3,00	4	1,276	1	5
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ανάληψη πρωτοβουλιών]	241	7	4,02	4,00	4	,885	1	5
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Εμπειρία]	243	5	4,13	4,00	4	,802	2	5
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Επιστημονικές γνώσεις]	239	9	4,06	4,00	4	,853	1	5
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ηρεμία]	240	8	4,34	5,00	5	,803	1	5

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ταλέντο στις χειροτεχνικές δημιουργίες]	240	8	3,34	3,00	3	1,058	1	5
30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ικανότητα για συνεργασία]	242	6	4,56	5,00	5	,710	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Προσωπικότητα που προκαλεί σεβασμό]	237	11	4,31	5,00	5	,889	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ικανότητα ελέγχου όλων των τομέων λειτουργίας του σταθμού]	239	9	4,34	5,00	5	,888	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Εμπειρία]	240	8	4,29	4,00	5	,842	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Επιστημονικές γνώσεις]	239	9	4,18	4,00	5	,947	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ηρεμία]	241	7	4,40	5,00	5	,908	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Διακριτικότητα]	239	9	4,41	5,00	5	,869	1	5
31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ικανότητα να κινητοποιεί τους άλλους]	238	10	4,24	5,00	5	1,006	1	5
32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές]	237	11	3,74	4,00	5	1,231	1	5
32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Ανάγκη για ανανέωση με σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια]	241	7	4,27	4,00	5	,897	1	5
32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Επιπλέον φόρτιση, πίεση στη ζωή σας]	237	11	1,92	1,00	1	1,109	1	5
32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Χωρίς ουσιαστική αξία για το επάγγελμά σας]	238	10	1,55	1,00	1	1,000	1	5
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια]	241	7	4,19	4,00	5	,893	1	5

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες]	239	9	4,03	4,00	5	,957	1	5
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη Διοίκηση]	240	8	4,06	4,00	4	,938	1	5
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Ερευνητικά προγράμματα του Πανεπιστημίου]	239	9	4,06	4,00	5	,957	1	5
33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Προγράμματα συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών]	241	7	4,02	4,00	4	,937	1	5
34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Σκεπτικισμός και αμφιβολία για τις προθέσεις τους και το αποτέλεσμα]	238	10	2,94	3,00	3	1,056	1	5
34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Εμπιστεύομαι το αίσθημα ευθύνης που έχουν.]	235	13	3,06	3,00	3	,936	1	5
34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Η εμπειρία μου επιβάλλει να τους αποτρέψω. Αυτά είναι επικίνδυνα πράγματα]	234	14	2,33	2,00	1	1,171	1	5
34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Θα τους ενισχύσω, είναι απαραίτητη η εμπλοκή τους]	238	10	3,32	3,00	3	1,056	1	5
34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Το αποδέχομαι αρκεί να συμφωνήσουμε τους όρους]	238	10	3,34	3,00	3	1,066	1	5

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ξένη γλώσσα]	236	12	2,11	2,00	1	1,122	1	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Κουκλοθέατρο, κίνηση, μουσική, εικαστικά από ειδικούς]	241	7	4,32	5,00	5	,868	1	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Κοινωνική εργασία για σχέσεις με οικογένειες]	237	11	3,88	4,00	4	,989	1	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους]	243	5	4,16	4,00	5	,940	1	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ψυχολογική διάγνωση - Παράλληλη στήριξη]	245	3	4,51	5,00	5	,716	1	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Πρώτες βοήθειες]	240	8	4,50	5,00	5	,709	2	5
35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Χρήση των νέων τεχνολογιών στην τάξη]	240	8	4,11	4,00	5	,968	1	5

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Frequency Table

18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ ικανοποιητικό	17	6,9	6,9	6,9
	Αρκετό	59	23,8	23,8	30,6
	Μέτριο	106	42,7	42,7	73,4
	Ελάχιστο	60	24,2	24,2	97,6
	Ανύπαρκτο	6	2,4	2,4	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	75	30,2	31,1	32,8
	Μέτρια	114	46,0	47,3	80,1
	Πολύ	40	16,1	16,6	96,7
	Πάρα πολύ	8	3,2	3,3	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Παρακολούθηση εκπομπών, τηλεοπτικών σειρών]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	55	22,2	22,9	22,9
	Λίγο	103	41,5	42,9	65,8
	Μέτρια	68	27,4	28,3	94,2
	Πολύ	13	5,2	5,4	99,6
	Πάρα πολύ	1	,4	,4	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Πολιτιστικές ασχολίες (θέατρο, κινηματογράφος, κλπ.)]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	39	15,7	16,3	16,3
	Λίγο	106	42,7	44,4	60,7
	Μέτρια	64	25,8	26,8	87,4
	Πολύ	24	9,7	10,0	97,5
	Πάρα πολύ	6	2,4	2,5	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διάβασμα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	26	10,5	10,7	10,7
	Λίγο	87	35,1	36,0	46,7
	Μέτρια	70	28,2	28,9	75,6
	Πολύ	49	19,8	20,2	95,9
	Πάρα πολύ	10	4,0	4,1	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Κοινωνική προσφορά-εθελοντισμό]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	106	42,7	45,5	45,5
	Λίγο	74	29,8	31,8	77,3
	Μέτρια	39	15,7	16,7	94,0
	Πολύ	8	3,2	3,4	97,4
	Πάρα πολύ	6	2,4	2,6	100,0
	Total	233	94,0	100,0	
Missing	System	15	6,0		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Διασκέδαση-κοινωνικές συναναστροφές]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	7	2,8	2,9	2,9
	Λίγο	65	26,2	27,1	30,0
	Μέτρια	101	40,7	42,1	72,1
	Πολύ	50	20,2	20,8	92,9
	Πάρα πολύ	17	6,9	7,1	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	11	4,4	4,5	4,5
	Λίγο	79	31,9	32,4	36,9
	Μέτρια	84	33,9	34,4	71,3
	Πολύ	57	23,0	23,4	94,7
	Πάρα πολύ	13	5,2	5,3	100,0
	Total	244	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		248	100,0		

20. Προτιμάτε να εργάζεστε με:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Βρέφη (έως 2,5 χρονών)	86	34,7	35,7	35,7
	Νήπια (από 2,5 χρονών έως την εισαγωγή στην υποχρεωτική εκπαίδευση)	155	62,5	64,3	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός πρώιμης παιδικής ηλικίας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	28	11,3	13,6	13,6
	Λίγο	36	14,5	17,5	31,1
	Μέτρια	41	16,5	19,9	51,0
	Πολύ	61	24,6	29,6	80,6
	Πάρα πολύ	40	16,1	19,4	100,0
	Total	206	83,1	100,0	
Missing	System	42	16,9		
Total		248	100,0		

21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Βρεφονηπιοκόμος-Παιδοκόμος-Βρεφοκόμος]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	81	32,7	39,3	39,3
	Λίγο	47	19,0	22,8	62,1
	Μέτρια	40	16,1	19,4	81,6
	Πολύ	22	8,9	10,7	92,2
	Πάρα πολύ	16	6,5	7,8	100,0
	Total	206	83,1	100,0	
Missing	System	42	16,9		
Total		248	100,0		

21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Νηπιαγωγός]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	109	44,0	54,8	54,8
	Λίγο	30	12,1	15,1	69,8
	Μέτρια	25	10,1	12,6	82,4
	Πολύ	17	6,9	8,5	91,0
	Πάρα πολύ	18	7,3	9,0	100,0
	Total	199	80,2	100,0	
Missing	System	49	19,8		
Total		248	100,0		

21. Ο τίτλος που πιστεύετε ότι ταιριάζει στο επάγγελμά σας είναι [Παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	10	4,0	4,3	4,3
	Λίγο	8	3,2	3,5	7,8
	Μέτρια	26	10,5	11,3	19,0
	Πολύ	46	18,5	19,9	39,0
	Πάρα πολύ	141	56,9	61,0	100,0
	Total	231	93,1	100,0	
Missing	System	17	6,9		
Total		248	100,0		

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σχέση εργασίας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	80	32,3	33,8	33,8
	Λίγο	38	15,3	16,0	49,8
	Μέτρια	50	20,2	21,1	70,9
	Πολύ	51	20,6	21,5	92,4
	Πάρα πολύ	18	7,3	7,6	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Σπουδές]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	7	2,8	2,9	2,9
	Λίγο	13	5,2	5,4	8,4
	Μέτρια	33	13,3	13,8	22,2
	Πολύ	101	40,7	42,3	64,4
	Πάρα πολύ	85	34,3	35,6	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Επικοινωνία με την υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	13	5,2	5,4	5,4
	Λίγο	19	7,7	7,9	13,2
	Μέτρια	67	27,0	27,7	40,9
	Πολύ	90	36,3	37,2	78,1
	Πάρα πολύ	53	21,4	21,9	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

22. Το παιδαγωγικό μέρος του επαγγέλματός σας επηρεάζεται από [Αλληλεπίδραση μεταξύ συναδέλφων]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	8	3,2	3,3	3,3
	Λίγο	19	7,7	7,8	11,1
	Μέτρια	43	17,3	17,6	28,7
	Πολύ	96	38,7	39,3	68,0
	Πάρα πολύ	78	31,5	32,0	100,0
	Total	244	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		248	100,0		

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Εμπειροι συνάδελφοι]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	15	6,0	6,1	6,1
	Λίγο	43	17,3	17,6	23,8
	Μέτρια	76	30,6	31,1	54,9
	Πολύ	84	33,9	34,4	89,3
	Πάρα πολύ	26	10,5	10,7	100,0
	Total	244	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		248	100,0		

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Οι νέες/οι συνάδελφοι]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	14	5,6	5,8	5,8
	Λίγο	41	16,5	17,1	22,9
	Μέτρια	107	43,1	44,6	67,5
	Πολύ	62	25,0	25,8	93,3
	Πάρα πολύ	16	6,5	6,7	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Η υπεύθυνη του παιδικού σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	40	16,1	16,5	16,5
	Λίγο	43	17,3	17,8	34,3
	Μέτρια	78	31,5	32,2	66,5
	Πολύ	60	24,2	24,8	91,3
	Πάρα πολύ	21	8,5	8,7	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Η παιδαγωγική ομάδα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	2,0	2,1	2,1
	Λίγο	20	8,1	8,4	10,5
	Μέτρια	80	32,3	33,8	44,3
	Πολύ	90	36,3	38,0	82,3
	Πάρα πολύ	42	16,9	17,7	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

23. Καινοτομούν στο χώρο του παιδικού σταθμού: [Όλο το προσωπικό του παιδικού σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	2,0	2,0	2,0
	Λίγο	45	18,1	18,4	20,4
	Μέτρια	93	37,5	38,0	58,4
	Πολύ	63	25,4	25,7	84,1
	Πάρα πολύ	39	15,7	15,9	100,0
	Total	245	98,8	100,0	
Missing	System	3	1,2		
Total		248	100,0		

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Καθημερινά με την ενημέρωση γονέων-κηδεμόνων]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	30	12,1	12,3	12,3
	Λίγο	50	20,2	20,5	32,8
	Μέτρια	67	27,0	27,5	60,2
	Πολύ	70	28,2	28,7	88,9
	Πάρα πολύ	27	10,9	11,1	100,0
	Total	244	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		248	100,0		

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Με τις εκδηλώσεις του σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	14	5,6	5,8	5,8
	Λίγο	45	18,1	18,8	24,6
	Μέτρια	73	29,4	30,4	55,0
	Πολύ	89	35,9	37,1	92,1
	Πάρα πολύ	19	7,7	7,9	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Από την υπεύθυνη του σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	48	19,4	19,9	19,9
	Λίγο	49	19,8	20,3	40,2
	Μέτρια	86	34,7	35,7	75,9
	Πολύ	47	19,0	19,5	95,4
	Πάρα πολύ	11	4,4	4,6	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Σε συνέδρια, ημερίδες]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	105	42,3	44,7	44,7
	Λίγο	49	19,8	20,9	65,5
	Μέτρια	43	17,3	18,3	83,8
	Πολύ	22	8,9	9,4	93,2
	Πάρα πολύ	16	6,5	6,8	100,0
	Total	235	94,8	100,0	
Missing	System	13	5,2		
Total		248	100,0		

24. Η παρουσίαση του παιδαγωγικού σας έργου γίνεται: [Σε συναντήσεις με τους γονείς ατομικά]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	19	7,7	7,9	7,9
	Λίγο	32	12,9	13,2	21,1
	Μέτρια	51	20,6	21,1	42,1
	Πολύ	78	31,5	32,2	74,4
	Πάρα πολύ	62	25,0	25,6	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη συμπλήρωση απαραίτητων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	73	29,4	30,5	30,5
	Λίγο	29	11,7	12,1	42,7
	Μέτρια	51	20,6	21,3	64,0
	Πολύ	51	20,6	21,3	85,4
	Πάρα πολύ	35	14,1	14,6	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις αποδοχές]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	30	12,1	12,7	12,7
	Λίγο	30	12,1	12,7	25,4
	Μέτρια	70	28,2	29,7	55,1
	Πολύ	75	30,2	31,8	86,9
	Πάρα πολύ	31	12,5	13,1	100,0
	Total	236	95,2	100,0	
Missing	System	12	4,8		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την ικανοποίηση που σας δίνει η δουλειά σας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	2,0	2,1	2,1
	Λίγο	3	1,2	1,2	3,3
	Μέτρια	37	14,9	15,2	18,5
	Πολύ	86	34,7	35,4	53,9
	Πάρα πολύ	112	45,2	46,1	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την παραμονή σας μέχρι να βρεθεί καλύτερο επάγγελμα για σας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	162	65,3	68,4	68,4
	Λίγο	28	11,3	11,8	80,2
	Μέτρια	23	9,3	9,7	89,9
	Πολύ	17	6,9	7,2	97,0
	Πάρα πολύ	7	2,8	3,0	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τη σιγουριά της σχέσης εργασίας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	44	17,7	18,5	18,5
	Λίγο	29	11,7	12,2	30,7
	Μέτρια	51	20,6	21,4	52,1
	Πολύ	64	25,8	26,9	79,0
	Πάρα πολύ	50	20,2	21,0	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με τις παροχές (διακοπές, ωράριο κλπ.)]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	23	9,3	9,6	9,6
	Λίγο	35	14,1	14,6	24,2
	Μέτρια	46	18,5	19,2	43,3
	Πολύ	91	36,7	37,9	81,3
	Πάρα πολύ	45	18,1	18,8	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

25. Η παραμονή σας στον επαγγελματικό χώρο συνδέεται: [Με την επιθυμία σας για επαγγελματική ανάπτυξη]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	22	8,9	9,2	9,2
	Λίγο	15	6,0	6,3	15,5
	Μέτρια	45	18,1	18,8	34,3
	Πολύ	87	35,1	36,4	70,7
	Πάρα πολύ	70	28,2	29,3	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η ευχάριστη διάθεση που μου προκαλεί η ενασχόληση με μικρά παιδιά]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	3	1,2	1,2	1,6
	Μέτρια	10	4,0	4,0	5,6
	Πολύ	82	33,1	33,1	38,7
	Πάρα πολύ	152	61,3	61,3	100,0
	Total	248	100,0	100,0	

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η συνεργασία και η αναγνώριση του έργου μου από τους γονείς]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	9	3,6	3,7	3,7
	Λίγο	24	9,7	10,0	13,7
	Μέτρια	62	25,0	25,7	39,4
	Πολύ	82	33,1	34,0	73,4
	Πάρα πολύ	64	25,8	26,6	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Η αγάπη που παίρνω από τα παιδιά]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	3	1,2	1,2	1,6
	Μέτρια	5	2,0	2,0	3,7
	Πολύ	36	14,5	14,8	18,4
	Πάρα πολύ	199	80,2	81,6	100,0
	Total	244	98,4	100,0	
Missing	System	4	1,6		
Total		248	100,0		

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Οι φιλικές σχέσεις που μπορεί να προκύψουν με τους συναδέλφους]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	13	5,2	5,4	5,4
	Λίγο	32	12,9	13,2	18,6
	Μέτρια	84	33,9	34,7	53,3
	Πολύ	67	27,0	27,7	81,0
	Πάρα πολύ	46	18,5	19,0	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

26. Τι σας αρέσει στο επάγγελμά σας; [Οι πληροφορίες και οι θετικές εμπειρίες που παίρνω ως παιδαγωγός]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	4	1,6	1,7	2,1
	Μέτρια	30	12,1	12,5	14,6
	Πολύ	78	31,5	32,5	47,1
	Πάρα πολύ	127	51,2	52,9	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Οι χαμηλές αποδοχές]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	16	6,5	6,6	6,6
	Λίγο	50	20,2	20,7	27,4
	Μέτρια	86	34,7	35,7	63,1
	Πολύ	54	21,8	22,4	85,5
	Πάρα πολύ	35	14,1	14,5	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η χαμηλή εκτίμηση της κοινωνίας για τη δουλειά σας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	20	8,1	8,2	8,2
	Λίγο	30	12,1	12,3	20,6
	Μέτρια	56	22,6	23,0	43,6
	Πολύ	64	25,8	26,3	70,0
	Πάρα πολύ	73	29,4	30,0	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η σωματική κόπωση]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	8	3,2	3,4	3,4
	Λίγο	40	16,1	16,8	20,2
	Μέτρια	72	29,0	30,3	50,4
	Πολύ	76	30,6	31,9	82,4
	Πάρα πολύ	42	16,9	17,6	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η επαγγελματική στασιμότητα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	20	8,1	8,4	8,4
	Λίγο	34	13,7	14,2	22,6
	Μέτρια	85	34,3	35,6	58,2
	Πολύ	61	24,6	25,5	83,7
	Πάρα πολύ	39	15,7	16,3	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η ύπαρξη «διαφορετικών» παιδιών στον χώρο χωρίς παράλληλη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	18	7,3	7,4	7,4
	Λίγο	24	9,7	9,9	17,3
	Μέτρια	59	23,8	24,3	41,6
	Πολύ	71	28,6	29,2	70,8
	Πάρα πολύ	71	28,6	29,2	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Οι υπερβολικές απαιτήσεις της Διοίκησης του Δήμου]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	21	8,5	8,7	8,7
	Λίγο	47	19,0	19,5	28,2
	Μέτρια	81	32,7	33,6	61,8
	Πολύ	47	19,0	19,5	81,3
	Πάρα πολύ	45	18,1	18,7	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

27. Τα κυριότερα προβλήματα στο επάγγελμά σας [Η απουσία ανδρών από το επάγγελμα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	103	41,5	43,1	43,1
	Λίγο	46	18,5	19,2	62,3
	Μέτρια	58	23,4	24,3	86,6
	Πολύ	24	9,7	10,0	96,7
	Πάρα πολύ	8	3,2	3,3	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Παιδιά που δεν μιλούν την ίδια γλώσσα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	44	17,7	18,6	18,6
	Λίγο	80	32,3	33,8	52,3
	Μέτρια	72	29,0	30,4	82,7
	Πολύ	30	12,1	12,7	95,4
	Πάρα πολύ	11	4,4	4,6	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με σωματικές παθήσεις]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	12	4,8	5,0	5,0
	Λίγο	44	17,7	18,5	23,5
	Μέτρια	82	33,1	34,5	58,0
	Πολύ	63	25,4	26,5	84,5
	Πάρα πολύ	37	14,9	15,5	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με νοητικές παθήσεις]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,2	1,2
	Λίγο	19	7,7	7,8	9,0
	Μέτρια	45	18,1	18,4	27,3
	Πολύ	96	38,7	39,2	66,5
	Πάρα πολύ	82	33,1	33,5	100,0
	Total	245	98,8	100,0	
Missing	System	3	1,2		
Total		248	100,0		

28. Ποια παιδιά δημιουργούν πρόβλημα-δυσκολίες στην ομάδα και θα θέλατε να έχετε εξειδικευμένη βοήθεια ώστε να τα διαχειριστείτε; [Με οικογενειακά προβλήματα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	20	8,1	8,3	8,3
	Λίγο	47	19,0	19,6	27,9
	Μέτρια	83	33,5	34,6	62,5
	Πολύ	66	26,6	27,5	90,0
	Πάρα πολύ	24	9,7	10,0	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Στο πλαίσιο της καθημερινής ρουτίνας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,2	1,2
	Λίγο	28	11,3	11,5	12,8
	Μέτρια	60	24,2	24,7	37,4
	Πολύ	103	41,5	42,4	79,8
	Πάρα πολύ	49	19,8	20,2	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Αρμοδιότητα της Προϊσταμένης του ΠΣ]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	35	14,1	14,7	14,7
	Λίγο	68	27,4	28,6	43,3
	Μέτρια	72	29,0	30,3	73,5
	Πολύ	37	14,9	15,5	89,1
	Πάρα πολύ	26	10,5	10,9	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Αποσπασματική, δεν γίνεται συστηματικά]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	51	20,6	21,5	21,5
	Λίγο	52	21,0	21,9	43,5
	Μέτρια	82	33,1	34,6	78,1
	Πολύ	37	14,9	15,6	93,7
	Πάρα πολύ	15	6,0	6,3	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Προβληματική, χωρίς εμπιστοσύνη]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	117	47,2	49,4	49,4
	Λίγο	52	21,0	21,9	71,3
	Μέτρια	45	18,1	19,0	90,3
	Πολύ	21	8,5	8,9	99,2
	Πάρα πολύ	2	,8	,8	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Δυσκολία στην επικοινωνία με τους αλλοδαπούς γονείς]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	64	25,8	27,4	27,4
	Λίγο	75	30,2	32,1	59,4
	Μέτρια	57	23,0	24,4	83,8
	Πολύ	29	11,7	12,4	96,2
	Πάρα πολύ	9	3,6	3,8	100,0
	Total	234	94,4	100,0	
Missing	System	14	5,6		
Total		248	100,0		

29. Η επικοινωνία με τους γονείς είναι: [Προγραμματισμένη, με ραντεβού, κατόπιν συνεννόησης]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	24	9,7	10,0	10,0
	Λίγο	42	16,9	17,5	27,5
	Μέτρια	58	23,4	24,2	51,7
	Πολύ	62	25,0	25,8	77,5
	Πάρα πολύ	54	21,8	22,5	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ανάληψη πρωτοβουλιών]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,2	1,2
	Λίγο	11	4,4	4,6	5,8
	Μέτρια	41	16,5	17,0	22,8
	Πολύ	110	44,4	45,6	68,5
	Πάρα πολύ	76	30,6	31,5	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Εμπειρία]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο	6	2,4	2,5	2,5
	Μέτρια	46	18,5	18,9	21,4
	Πολύ	101	40,7	41,6	63,0
	Πάρα πολύ	90	36,3	37,0	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Επιστημονικές γνώσεις]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,3	1,3
	Λίγο	4	1,6	1,7	2,9
	Μέτρια	50	20,2	20,9	23,8
	Πολύ	101	40,7	42,3	66,1
	Πάρα πολύ	81	32,7	33,9	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ηρεμία]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	5	2,0	2,1	2,5
	Μέτρια	29	11,7	12,1	14,6
	Πολύ	81	32,7	33,8	48,3
	Πάρα πολύ	124	50,0	51,7	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ταλέντο στις χειροτεχνικές δημιουργίες]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	13	5,2	5,4	5,4
	Λίγο	33	13,3	13,8	19,2
	Μέτρια	89	35,9	37,1	56,3
	Πολύ	70	28,2	29,2	85,4
	Πάρα πολύ	35	14,1	14,6	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

30. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά των εργαζομένων στο χώρο της τάξης [Ικανότητα για συ- νεργασία]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	3	1,2	1,2	1,7
	Μέτρια	16	6,5	6,6	8,3
	Πολύ	61	24,6	25,2	33,5
	Πάρα πολύ	161	64,9	66,5	100,0
	Total	242	97,6	100,0	
Missing	System	6	2,4		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Προσωπικότητα που προκαλεί σεβασμό]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	5	2,0	2,1	2,1
	Λίγο	7	2,8	3,0	5,1
	Μέτρια	17	6,9	7,2	12,2
	Πολύ	89	35,9	37,6	49,8
	Πάρα πολύ	119	48,0	50,2	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ικανότητα ελέγ- χου όλων των τομέων λειτουργίας του σταθμού]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	8	3,2	3,3	5,0
	Μέτρια	19	7,7	7,9	13,0
	Πολύ	80	32,3	33,5	46,4
	Πάρα πολύ	128	51,6	53,6	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Εμπειρία]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	,8	,8	,8
	Λίγο	6	2,4	2,5	3,3
	Μέτρια	30	12,1	12,5	15,8
	Πολύ	84	33,9	35,0	50,8
	Πάρα πολύ	118	47,6	49,2	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Επιστημονικές γνώσεις]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	6	2,4	2,5	2,5
	Λίγο	6	2,4	2,5	5,0
	Μέτρια	35	14,1	14,6	19,7
	Πολύ	84	33,9	35,1	54,8
	Πάρα πολύ	108	43,5	45,2	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ηρεμία]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	9	3,6	3,7	5,4
	Μέτρια	19	7,7	7,9	13,3
	Πολύ	64	25,8	26,6	39,8
	Πάρα πολύ	145	58,5	60,2	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Διακριτικότητα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,3	1,3
	Λίγο	7	2,8	2,9	4,2
	Μέτρια	22	8,9	9,2	13,4
	Πολύ	64	25,8	26,8	40,2
	Πάρα πολύ	143	57,7	59,8	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

31. Τα επιθυμητά θετικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης του παιδικού σταθμού: [Ικανότητα να κινητοποιεί τους άλλους]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	6	2,4	2,5	2,5
	Λίγο	10	4,0	4,2	6,7
	Μέτρια	32	12,9	13,4	20,2
	Πολύ	62	25,0	26,1	46,2
	Πάρα πολύ	128	51,6	53,8	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Επιθυμία για μεταπτυχιακές σπουδές]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	18	7,3	7,6	7,6
	Λίγο	23	9,3	9,7	17,3
	Μέτρια	41	16,5	17,3	34,6
	Πολύ	76	30,6	32,1	66,7
	Πάρα πολύ	79	31,9	33,3	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Ανάγκη για ανανέωση με σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	8	3,2	3,3	5,0
	Μέτρια	25	10,1	10,4	15,4
	Πολύ	87	35,1	36,1	51,5
	Πάρα πολύ	117	47,2	48,5	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Επιπλέον φόρτιση, πίεση στη ζωή σας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	120	48,4	50,6	50,6
	Λίγο	47	19,0	19,8	70,5
	Μέτρια	46	18,5	19,4	89,9
	Πολύ	18	7,3	7,6	97,5
	Πάρα πολύ	6	2,4	2,5	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

32. Αντιλαμβάνεστε την επιμόρφωσή σας ως: [Χωρίς ουσιαστική αξία για το επάγγελμά σας]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	172	69,4	72,3	72,3
	Λίγο	22	8,9	9,2	81,5
	Μέτρια	29	11,7	12,2	93,7
	Πολύ	10	4,0	4,2	97,9
	Πάρα πολύ	5	2,0	2,1	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Διαλέξεις, σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	7	2,8	2,9	4,6
	Μέτρια	32	12,9	13,3	17,8
	Πολύ	94	37,9	39,0	56,8
	Πάρα πολύ	104	41,9	43,2	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Εργαστήρια με ειδικούς καλλιτέχνες]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	,8	,8	,8
	Λίγο	16	6,5	6,7	7,5
	Μέτρια	46	18,5	19,2	26,8
	Πολύ	85	34,3	35,6	62,3
	Πάρα πολύ	90	36,3	37,7	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Επιμορφωτικά προγράμματα οργανωμένα από τη Διοίκηση]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	11	4,4	4,6	6,3
	Μέτρια	41	16,5	17,1	23,3
	Πολύ	94	37,9	39,2	62,5
	Πάρα πολύ	90	36,3	37,5	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Ερευνητικά προγράμματα του Πανεπιστημίου]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	3	1,2	1,3	1,3
	Λίγο	15	6,0	6,3	7,5
	Μέτρια	39	15,7	16,3	23,8
	Πολύ	89	35,9	37,2	61,1
	Πάρα πολύ	93	37,5	38,9	100,0
	Total	239	96,4	100,0	
Missing	System	9	3,6		
Total		248	100,0		

33. Πρωτοβουλίες κατάλληλες που πιστεύετε ότι ενισχύουν την ποιότητα της εργασίας σας: [Προγράμματα συνεργασίας μεταξύ παιδικών σταθμών]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	18	7,3	7,5	7,9
	Μέτρια	43	17,3	17,8	25,7
	Πολύ	92	37,1	38,2	63,9
	Πάρα πολύ	87	35,1	36,1	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Σκεπτικισμός και αμφιβολία για τις προθέσεις τους και το αποτέλεσμα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	27	10,9	11,3	11,3
	Λίγο	39	15,7	16,4	27,7
	Μέτρια	114	46,0	47,9	75,6
	Πολύ	38	15,3	16,0	91,6
	Πάρα πολύ	20	8,1	8,4	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Εμπιστεύομαι το αίσθημα ευθύνης που έχουν.]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	10	4,0	4,3	4,3
	Λίγο	49	19,8	20,9	25,1
	Μέτρια	110	44,4	46,8	71,9
	Πολύ	49	19,8	20,9	92,8
	Πάρα πολύ	17	6,9	7,2	100,0
	Total	235	94,8	100,0	
Missing	System	13	5,2		
Total		248	100,0		

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Η εμπειρία μου επιβάλλει να τους αποτρέψω. Αυτά είναι επικίνδυνα πράγματα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	75	30,2	32,1	32,1
	Λίγο	53	21,4	22,6	54,7
	Μέτρια	73	29,4	31,2	85,9
	Πολύ	20	8,1	8,5	94,4
	Πάρα πολύ	13	5,2	5,6	100,0
	Total	234	94,4	100,0	
Missing	System	14	5,6		
Total		248	100,0		

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Θα τους ενισχύσω, είναι απαραίτητη η εμπλοκή τους]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	14	5,6	5,9	5,9
	Λίγο	30	12,1	12,6	18,5
	Μέτρια	93	37,5	39,1	57,6
	Πολύ	67	27,0	28,2	85,7
	Πάρα πολύ	34	13,7	14,3	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

34. Οι σκέψεις σας για ενδεχόμενη ανάληψη πρωτοβουλίας των γονέων σχετικά με θέματα του ΠΣ που χρειάζονται λύσεις: [Το αποδέχομαι αρκεί να συμφωνήσουμε τους όρους]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	13	5,2	5,5	5,5
	Λίγο	33	13,3	13,9	19,3
	Μέτρια	88	35,5	37,0	56,3
	Πολύ	68	27,4	28,6	84,9
	Πάρα πολύ	36	14,5	15,1	100,0
	Total	238	96,0	100,0	
Missing	System	10	4,0		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ξένη γλώσσα]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	92	37,1	39,0	39,0
	Λίγο	61	24,6	25,8	64,8
	Μέτρια	55	22,2	23,3	88,1
	Πολύ	20	8,1	8,5	96,6
	Πάρα πολύ	8	3,2	3,4	100,0
	Total	236	95,2	100,0	
Missing	System	12	4,8		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Κουκλοθέατρο, κίνηση, μουσική, εικαστικά από ειδικούς]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	2	,8	,8	,8
	Λίγο	8	3,2	3,3	4,1
	Μέτρια	28	11,3	11,6	15,8
	Πολύ	75	30,2	31,1	46,9
	Πάρα πολύ	128	51,6	53,1	100,0
	Total	241	97,2	100,0	
Missing	System	7	2,8		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Κοινωνική εργασία για σχέσεις με οικογένειες]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	15	6,0	6,3	8,0
	Μέτρια	62	25,0	26,2	34,2
	Πολύ	80	32,3	33,8	67,9
	Πάρα πολύ	76	30,6	32,1	100,0
	Total	237	95,6	100,0	
Missing	System	11	4,4		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ψυχολογική υποστήριξη σε εργαζόμενους]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,6	1,6
	Λίγο	10	4,0	4,1	5,8
	Μέτρια	37	14,9	15,2	21,0
	Πολύ	85	34,3	35,0	56,0
	Πάρα πολύ	107	43,1	44,0	100,0
	Total	243	98,0	100,0	
Missing	System	5	2,0		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Ψυχολογική διάγνωση - Παράλληλη στήριξη]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	1	,4	,4	,4
	Λίγο	3	1,2	1,2	1,6
	Μέτρια	17	6,9	6,9	8,6
	Πολύ	74	29,8	30,2	38,8
	Πάρα πολύ	150	60,5	61,2	100,0
	Total	245	98,8	100,0	
Missing	System	3	1,2		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Πρώτες βοήθειες]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο	4	1,6	1,7	1,7
	Μέτρια	18	7,3	7,5	9,2
	Πολύ	72	29,0	30,0	39,2
	Πάρα πολύ	146	58,9	60,8	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

35. Σε μία προοπτική αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον Παιδικό Σταθμό σας, προτείνετε [Χρήση των νέων τεχνολογιών στην τάξη]					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	4	1,6	1,7	1,7
	Λίγο	9	3,6	3,8	5,4
	Μέτρια	49	19,8	20,4	25,8
	Πολύ	72	29,0	30,0	55,8
	Πάρα πολύ	106	42,7	44,2	100,0
	Total	240	96,8	100,0	
Missing	System	8	3,2		
Total		248	100,0		

Παράρτημα Δ. Σύγκριση Μέσων Όρων (ενδεικτικά)

Oneway

Descriptives									
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min	Max
						Lower Bound	Upper Bound		
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	έως 30	19	2,95	,848	,195	2,54	3,36	1	5
	31-40	98	2,94	,950	,096	2,75	3,13	1	5
	41-50	106	2,92	,912	,089	2,75	3,10	1	5
	51 και άνω	20	2,75	,967	,216	2,30	3,20	1	5
	Total	243	2,92	,923	,059	2,80	3,03	1	5
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	έως 30	19	3,05	,970	,223	2,58	3,52	1	5
	31-40	97	2,96	,841	,085	2,79	3,13	1	5
	41-50	102	2,83	,772	,076	2,68	2,98	1	5
	51 και άνω	18	2,67	,767	,181	2,29	3,05	2	5
	Total	236	2,89	,818	,053	2,78	2,99	1	5

Test of Homogeneity of Variances					
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	Based on Mean	,804	3	239	,493
	Based on Median	,742	3	239	,528
	Based on Median and with adjusted df	,742	3	238,279	,528
	Based on trimmed mean	,707	3	239	,549
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	Based on Mean	,241	3	232	,867
	Based on Median	,395	3	232	,757
	Based on Median and with adjusted df	,395	3	230,089	,757
	Based on trimmed mean	,204	3	232	,894

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	Between Groups	,628	3	,209	,243	,866
	Within Groups	205,726	239	,861		
	Total	206,354	242			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	Between Groups	2,187	3	,729	1,091	,354
	Within Groups	154,949	232	,668		
	Total	157,136	235			
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Παρακολούθηση εκπομπών, τηλεοπτικών σειρών]	Between Groups	2,427	3	,809	1,078	,359
	Within Groups	173,419	231	,751		
	Total	175,847	234			

Robust Tests of Equality of Means					
		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	Welch	,221	3	51,282	,882
19. Ο ελεύθερος χρόνος σας κατανέμεται ως εξής [Προσωπική φροντίδα]	Welch	1,043	3	47,434	,382

Multiple Comparisons								
Dependent Variable		(I) 2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες	(J) 2.1. Ηλικία (έτη) σε Ομάδες	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
18. Τον ελεύθερο χρόνο σας, τον χαρακτηρίζετε	Tukey HSD	έως 30	31-40	,009	,233	1,000	-,59	,61
			41-50	,023	,231	1,000	-,58	,62
			51 και άνω	,197	,297	,910	-,57	,97
		31-40	έως 30	-,009	,233	1,000	-,61	,59
			41-50	,014	,130	1,000	-,32	,35
			51 και άνω	,189	,228	,841	-,40	,78
		41-50	έως 30	-,023	,231	1,000	-,62	,58
			31-40	-,014	,130	1,000	-,35	,32
			51 και άνω	,175	,226	,867	-,41	,76
		51 και άνω	έως 30	-,197	,297	,910	-,97	,57
			31-40	-,189	,228	,841	-,78	,40
			41-50	-,175	,226	,867	-,76	,41
	Scheffe	έως 30	31-40	,009	,233	1,000	-,65	,66
			41-50	,023	,231	1,000	-,63	,67
			51 και άνω	,197	,297	,932	-,64	1,03
		31-40	έως 30	-,009	,233	1,000	-,66	,65
			41-50	,014	,130	1,000	-,35	,38
			51 και άνω	,189	,228	,876	-,45	,83
		41-50	έως 30	-,023	,231	1,000	-,67	,63
			31-40	-,014	,130	1,000	-,38	,35
			51 και άνω	,175	,226	,897	-,46	,81
		51 και άνω	έως 30	-,197	,297	,932	-1,03	,64
			31-40	-,189	,228	,876	-,83	,45
			41-50	-,175	,226	,897	-,81	,46
	Tamhane	έως 30	31-40	,009	,217	1,000	-,61	,62
			41-50	,023	,214	1,000	-,59	,63
			51 και άνω	,197	,291	,985	-,61	1,01
		31-40	έως 30	-,009	,217	1,000	-,62	,61
			41-50	,014	,131	1,000	-,33	,36
			51 και άνω	,189	,236	,966	-,48	,86
		41-50	έως 30	-,023	,214	1,000	-,63	,59
			31-40	-,014	,131	1,000	-,36	,33
			51 και άνω	,175	,234	,976	-,49	,84

Dunnett T3	51 και άνω	έως 30	-,197	,291	,985	-1,01	,61
		31-40	-,189	,236	,966	-,86	,48
		41-50	-,175	,234	,976	-,84	,49
	έως 30	31-40	,009	,217	1,000	-,60	,62
		41-50	,023	,214	1,000	-,58	,63
		51 και άνω	,197	,291	,982	-,61	1,00
	31-40	έως 30	-,009	,217	1,000	-,62	,60
		41-50	,014	,131	1,000	-,33	,36
		51 και άνω	,189	,236	,960	-,48	,86
	41-50	έως 30	-,023	,214	1,000	-,63	,58
		31-40	-,014	,131	1,000	-,36	,33
		51 και άνω	,175	,234	,971	-,49	,84
51 και άνω	έως 30	-,197	,291	,982	-1,00	,61	
	31-40	-,189	,236	,960	-,86	,48	
	41-50	-,175	,234	,971	-,84	,49	

